

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ,
ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Οι βιβλιοθήκες ως φορείς πολιτισμού και εκπαίδευσης.
Προκλήσεις της σύγχρονης εποχής.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κορίνα Δευτεραίου

Αθήνα, Ιανουάριος 2018

Τριμελής Επιτροπή

Ανδρομάχη Γκαζή, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
(Επιβλέπουσα)

Μαρία Κακαβούλια, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
(μέλος)

Έφη Φουντουλάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (μέλος)

Copyright © Κορίνα Δευτεραίου, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Στο Μιχάλη, για την άνευ όρων στήριξή του.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επόπτρια καθηγήτριά μου, κα. Ανδρομάχη Γκαζή, για την υποστήριξή της καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας μου, τα εποικοδομητικά της σχόλια και την ανατροφοδότηση που μου παρείχε σε κάθε στάδιο.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Κωνσταντίνα Κακάλη, Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης του Παντείου Πανεπιστημίου για τη συζήτηση που είχαμε σχετικά με το θέμα της εργασίας μου και τις πολύτιμες κατευθύνσεις που μου παρείχε. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συμμετείχαν στις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν, προφορικές και γραπτές, στο πλαίσιο των μελετών περίπτωσης που εξετάστηκαν. Πιο συγκεκριμένα, από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κα. Εύη Στεφανή, από το Γραφείο Διεύθυνσης που συντόνισε την επικοινωνία μου με όλα τα στελέχη της ΕΒΕ που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις. Ευχαριστώ θερμά τον κο. Φίλιππο Τσιμπόγλου, Γενικό Διευθυντή της ΕΒΕ, την κα. Ειρήνη Παυλάκου, Υπεύθυνη Δανειστικού Τμήματος, την κα. Γεωργία Αγγελάκη, Υπεύθυνη Ανάπτυξης και Επέκτασης των Ψηφιακών Υπηρεσιών και την κα. Στεφανία Ξυδιά, Υπεύθυνη Ανάπτυξης Κοινού, που συμμετείχαν πολύ πρόθυμα στις συνεντεύξεις παρά τον εξαιρετικά μεγάλο φόρτο εργασίας τους, λόγω της επικείμενης μετακόμισης της Βιβλιοθήκης στο νέο κτίριο.

Από την Κοβεντάρειο Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης ευχαριστώ τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης, κα. Ιωάννα Στεργιοπούλου, και τη Διοικητική Υπάλληλο, κα. Πολυτίμη Μπακόλα που απάντησαν στο γραπτό ερωτηματολόγιο που τους απέστειλα. Τέλος, ευχαριστώ την κα. Βίκυ Γεροντοπούλου, Υπεύθυνη της Ωνασείου Βιβλιοθήκης, για το χρόνο που μου αφιέρωσε στο πλαίσιο της προφορικής συνέντευξης.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	7
Abstract	8
Εισαγωγή	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	13
1.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή: από την Αρχαιότητα στην Αναγέννηση	13
1.2. Ορισμός και ταξινόμηση βιβλιοθηκών	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ.....	17
2.1. Ο θεσμός των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα.....	17
2.2. Οι βιβλιοθήκες και η πολιτιστική κληρονομιά	20
2.3. Εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών	22
2.4. Κοινωνικός ρόλος των βιβλιοθηκών.....	25
2.5. Ιδανικό μοντέλο σύγχρονης βιβλιοθήκης	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ	32
3.1. Εισαγωγικά στοιχεία	32
3.2. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας (ΕΒΕ)	34
3.2.1. Ιστορικά στοιχεία και κτιριακές εγκαταστάσεις.....	34
3.2.2. Αποστολή - Τρέχουσα κατάσταση	35
3.2.3. Σχέδιο εκσυγχρονισμού	40
3.3. Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης (ΚΔΒΚ)	51
3.3.1. Ιστορικό πλαίσιο και συλλογές	51
3.3.2. Δράσεις της Βιβλιοθήκης	53
3.3.3. Σχέδιο εκσυγχρονισμού και συνεργασίες.....	56
3.3.4. Ευκαιρίες και προκλήσεις στο νέο κτίριο	58
3.4. Ωνάσειος Βιβλιοθήκη.....	62
3.4.1. Κτίριο και συλλογές	62
3.4.2. Δράσεις και συνεργασίες.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68
4.1. Σύγχρονες προκλήσεις και ευκαιρίες.....	68
4.2. Συμπεράσματα	73
Βιβλιογραφία	77

Παράρτημα Ι.....	88
Παράρτημα ΙΙ.....	97
Παράρτημα ΙΙΙ.....	108

Περίληψη

Οι βιβλιοθήκες είναι ένας θεσμός που έχει επιβιώσει από την αρχαιότητα και έχει μετεξελιχθεί όλα αυτά τα χρόνια, προσαρμοζόμενος στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της εκάστοτε εποχής. Στην παρούσα εργασία, η αποστολή των βιβλιοθηκών αναλύεται με βάση τρεις άξονες: τη συμβολή τους στη διάσωση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τη συμβολή τους στην παροχή διά βίου μάθησης και στην εκπαιδευτική διαδικασία, και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη κοινωνικής συνοχής. Αυτή η τριπλή αποστολή των σύγχρονων βιβλιοθηκών έχει προκύψει από τις ανάγκες του κοινού σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο, στον οποίο η τεχνολογία έχει αλλάξει άρδην τον τρόπο πληροφόρησης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας. Η ένταξη και ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας στη λειτουργία και στις υπηρεσίες των βιβλιοθηκών είναι μονόδρομος για την επιβίωση του θεσμού στο μέλλον. Αναρίθμητες είναι όμως και οι ευκαιρίες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες για τις βιβλιοθήκες, βοηθώντας τις να μετατραπούν σε ένα δυναμικό περιβάλλον γνώσης, ψυχαγωγίας, δημιουργικής έκφρασης και μάθησης με επίκεντρο το κοινό. Τα παραπάνω ζητήματα εξετάζονται μέσω της ανάλυσης τριών μελετών περίπτωσης: της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, της Κοβεντάρειου Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης και της Ωνασείου Βιβλιοθήκης.

Λέξεις-κλειδιά: βιβλιοθήκες, πολιτιστική κληρονομιά, διά βίου μάθηση, ισότιμη πρόσβαση, πληροφόρηση, ψηφιακές τεχνολογίες

Libraries as cultural and educational entities. Challenges of modern times.

Korina Defteraiou

Abstract

Libraries have survived since antiquity and have been transformed many times by adapting themselves to the needs and requirements of each era. The mission of libraries is here distinguished into three basic fields: preservation and dissemination of cultural heritage, lifelong learning and educational services and social cohesion. This triple mission has arisen from the needs of modern audiences in a constantly changing world, where the technology has altered totally the ways of information, communication and entertainment. The integration of digital technologies into the services provided by libraries is a one-way street for their survival in the future. The opportunities offered by the new technologies for the libraries are countless; specifically, they may help them transform into an audience-focused dynamic environment of knowledge, entertainment, creative expression and learning. This thesis discusses the above issues by focusing on three case-studies: the National Library of Greece, the Koventareios Municipal Library in Kozani, and the Onassis Library in Athens.

Keywords: libraries, cultural heritage, lifelong learning, equal access, information, digital technologies

Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία μελετάται ο θεσμός των βιβλιοθηκών και ο ρόλος τους στη σύγχρονη κοινωνία. Αν και η Ελλάδα είναι μια χώρα με πλήθος βιβλιοθηκών, αυτές δεν φαίνεται να διαδραματίζουν το ρόλο που τους αρμόζει σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα τόσο στην πολιτιστική όσο και στην πνευματική ζωή της χώρας. Είτε πρόκειται για βιβλιοθήκες σε επαρχιακές πόλεις σε όλη την επικράτεια είτε πρόκειται για την Εθνική Βιβλιοθήκη της χώρας, η παρουσία τους είναι μάλλον περιθωριοποιημένη. Αυτή η διαπίστωση αλλά και όλη η συζήτηση που έχει ξεκινήσει πρόσφατα με αφορμή τη μετακόμιση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας στο νέο κτίριο στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος είναι οι κύριοι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε η μελέτη του θεσμού των βιβλιοθηκών.

Τα κύρια ερωτήματα που επιχειρείται να απαντηθούν στην παρούσα εργασία είναι: Ποιος είναι ο ρόλος και η σημασία των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή; Πώς μπορούν να συμβάλλουν στην εκπαίδευση, στην πολιτιστική ανάπτυξη αλλά και στην κοινωνική συνοχή; Πώς οι νέες τεχνολογίες επηρεάζουν τη λειτουργία των βιβλιοθηκών; Ποιες ευκαιρίες και ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζουν σήμερα;

Η βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος ήταν το πρώτο βήμα για την απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα. Μελετήθηκε η διεθνής βιβλιογραφία και η διεθνής πρακτική και παρουσιάστηκαν παραδείγματα πρότυπων βιβλιοθηκών που μπορούν να αποτελέσουν παράδειγμα για άλλες βιβλιοθήκες. Στη συνέχεια, μελετήθηκαν εκτενέστερα τρεις περιπτώσεις βιβλιοθηκών: η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης και η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη. Το δείγμα βιβλιοθηκών που επιλέχθηκε προέρχεται από τρία διαφορετικά είδη βιβλιοθηκών προκειμένου να είναι όσο πιο αντιπροσωπευτικό γίνεται: μία δημόσια βιβλιοθήκη, μία δημοτική και μία ιδιωτική. Πιο συγκεκριμένα, μελετήθηκε η ιστορία τους, ο τρόπος λειτουργίας τους, οι δράσεις τους, οι συνεργασίες τους και η χρήση ψηφιακών υπηρεσιών.

Τα ερωτηματολόγια συντάχθηκαν σε συνάρτηση με τη θέση κάθε συνεντευξιζόμενου στην εκάστοτε βιβλιοθήκη. Συντάχθηκαν επτά διαφορετικά ερωτηματολόγια που απευθύνονταν στα επτά στελέχη με τα οποία πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις (βλ. [Παράρτημα Ι](#)). Οι συνεντευξιζόμενοι συμμετείχαν με προθυμία στην ποιοτική έρευνα και η μόνη δυσκολία που προέκυψε ήταν η εύρεση χρόνου για τη συνέντευξη με τα στελέχη της ΕΒΕ, λόγω του φόρτου

εργασίας που συνεπάγεται η μετακόμιση στο νέο κτίριο. Επίσης, η γεωγραφική απόσταση δεν επέτρεψε τη διά ζώσης προφορική συνέντευξη με τα στελέχη της Κοβεντάρειου Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης και έτσι επιλέχθηκε η απάντηση σε γραπτό ερωτηματολόγιο (βλ. [Παράρτημα II](#)).

Ως προς τη δομή της εργασίας, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ορισμένα ιστορικά στοιχεία για το θεσμό των βιβλιοθηκών και παρουσιάζονται τα είδη βιβλιοθηκών στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα γίνεται μια ιστορική αναδρομή και παρατίθενται πληροφορίες για σημαντικές βιβλιοθήκες που οργανώθηκαν από την αρχαιότητα έως την ύστερη Αναγέννηση σε σημαντικά πολιτιστικά κέντρα του κόσμου: στη Μεσοποταμία, στην Αλεξάνδρεια, στην Αθήνα, στη Ρώμη και στην Κωνσταντινούπολη. Στη συνέχεια μελετάται η αλλαγή που έχει επέλθει με το πέρασμα των αιώνων στις βιβλιοθήκες, οι οποίες ξεκίνησαν ως χώροι αποθήκευσης και διατήρησης σημαντικών εγγράφων και έχουν εξελιχθεί σήμερα σε χώρους με πολλαπλές λειτουργίες σε εκπαιδευτικό, πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο. Στη δεύτερη ενότητα παρουσιάζονται τα είδη των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα με βάση το νομικό καθεστώς και την αποστολή τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή. Γίνεται μια επισκόπηση του θεσμού των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα και εξετάζεται η θέση τους στη χώρα μας, καθώς επίσης και ο ρόλος τους στην καθημερινότητα των πολιτών. Παρατηρείται ότι για πολλά χρόνια οι βιβλιοθήκες ήταν ένας θεσμός περιθωριοποιημένος, παρά την ύπαρξη πολλών ιστορικών βιβλιοθηκών από το 18^ο και 19^ο αιώνα. Το κύριο ερώτημα που προκύπτει είναι ποιος είναι ο ρόλος και η χρησιμότητα των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή στην οποία η γνώση βρίσκεται παντού γύρω μας και είναι εύκολα προσβάσιμη μέσω, κυρίως, του Διαδικτύου; Αυτό το ερώτημα επιχειρείται να απαντηθεί μέσω της ανάλυσης της αποστολής των βιβλιοθηκών με βάση τρεις άξονες: α) πολιτιστική αξία, καθώς συνιστούν πολιτιστικούς φορείς που συμβάλλουν στη διάσωση αλλά και στη διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τόσο υλικής όσο και άυλης, από γενιά σε γενιά, β) εκπαιδευτική αξία, καθώς προσφέρουν γνώσεις και πληροφορίες που συμβάλλουν στη διά βίου μάθηση, ενώ, παράλληλα, αναπτύσσουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες που λειτουργούν συμπληρωματικά προς την τυπική εκπαίδευση, γ) κοινωνική αξία, καθώς αποτελούν χώρους κοινωνικής συναναστροφής και αλληλεπίδρασης, όπου όλοι έχουν το δικαίωμα πρόσβασης, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην ανάπτυξη

της κοινωνικής συνοχής και της ομαλής ένταξης όλων των ομάδων πληθυσμού στην κοινωνία.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι τρεις μελέτες περίπτωσης, οι λόγοι για τους οποίους επελέγησαν, καθώς επίσης και τα στελέχη με τα οποία πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις. Η Εθνική Βιβλιοθήκη είναι η πρώτη και κύρια μελέτη περίπτωσης. Αρχικά πραγματοποιείται μια ιστορική αναδρομή και παρουσιάζονται σημαντικοί σταθμοί στην ιστορία της, όπως η συγχώνευσή της με τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η αναδρομή φτάνει στη σημερινή κατάσταση της Βιβλιοθήκης που ετοιμάζεται για μετακόμιση στο νέο κτίριο στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.

Την ιστορική αναδρομή ακολουθεί μια ανάλυση της αποστολής της Εθνικής Βιβλιοθήκης με βάση όσα προδιαγράφονται στο νόμο 3149/2003 και στη συνέχεια εξετάζεται το κατά πόσο ανταποκρίνεται στην αποστολή που θέτει ο Νόμος. Διαπιστώνεται ότι μέχρι σήμερα, η ΕΒΕ δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθεί στο θεσμικό ρόλο της και απαριθμούνται οι ελλείψεις της όλα αυτά τα χρόνια λειτουργίας της. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το σχέδιο εκσυγχρονισμού της Βιβλιοθήκης, ενόψει της επικείμενης μετακόμισης και αναλύονται τα επίπεδα εκσυγχρονισμού που σχετίζονται με: τις συλλογές, τις ψηφιακές υπηρεσίες, τη λειτουργία νέου δανειστικού τμήματος, την ανάπτυξη κοινού και την εκπαίδευση του προσωπικού. Για καθέναν από αυτούς τους άξονες εκσυγχρονισμού αναλύονται οι δραστηριότητες που έχει αναπτύξει η ΕΒΕ, τα κενά που έρχονται να καλύψουν οι νέες υπηρεσίες και λειτουργίες αλλά και οι προκλήσεις που συνδέονται με κάθε άξονα.

Στην επόμενη ενότητα αναλύεται η δεύτερη μελέτη περίπτωσης, η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης. Η ανάλυση ξεκινά με μια ιστορική αναδρομή στην πρώτη συλλογή που δημιουργήθηκε στην Κοζάνη κατά το 17^ο αιώνα. Παρατίθενται τα σημαντικότερα γεγονότα που καθόρισαν την εξέλιξη του οργανισμού έως τη σημερινή προετοιμασία της Βιβλιοθήκης για μετακόμιση στο νέο κτίριο που έχει κατασκευαστεί αποκλειστικά για τις ανάγκες της. Περιγράφεται το περιεχόμενο των συλλογών της που περιλαμβάνουν παλαίτυπα αλλά και σύγχρονα βιβλία, ιστορικούς χάρτες, χειρόγραφα, αρχειακά έγγραφα και πολλά άλλα τεκμήρια. Τέλος, γίνεται αναφορά στην ψηφιακή συλλογή που έχει αναπτύξει η Βιβλιοθήκη.

Στη συνέχεια, αναφέρονται οι υπηρεσίες που προσφέρει η Βιβλιοθήκη τόσο στο Αναγνωστήριο και στο Media Lab όσο και οι εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δράσεις που αναπτύσσει καθόλη τη διάρκεια της χρονιάς σε συνεργασία και με

άλλους φορείς. Στην επόμενη ενότητα περιγράφεται το σχέδιο εκσυγχρονισμού της Βιβλιοθήκης και οι νέες προτεραιότητες που θέτει ενόψει της μετακόμισης στο νέο κτίριο. Παρουσιάζονται οι χώροι του κτιριακού συγκροτήματος και σχολιάζονται οι νέες ευκαιρίες που προσφέρει, αλλά και οι προκλήσεις που θέτει η λειτουργία της Βιβλιοθήκης σε ένα τόσο μεγάλο και διαφορετικό κτίριο.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η τρίτη και τελευταία μελέτη περίπτωσης: η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη. Γίνεται αναφορά στο νεοκλασικό κτίριο του Ιδρύματος Ωνάση στο οποίο στεγάζονται οι συλλογές της, οι οποίες διακρίνονται σε τρεις βασικές κατηγορίες: Αρχείο Καβάφη, Ελληνική Βιβλιοθήκη και Περιηγητική Συλλογή. Παρουσιάζονται οι ψηφιακές υπηρεσίες που έχει αναπτύξει η Βιβλιοθήκη, καθώς επίσης και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που διοργανώνει. Τέλος, παρουσιάζονται κάποιες από τις συνεργασίες της Βιβλιοθήκης και η σημασία αυτών των συνεργασιών για τη διαμόρφωση των υπηρεσιών που προσφέρει η Βιβλιοθήκη στο κοινό.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζονται συνολικά οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες για τις βιβλιοθήκες, όπως προέκυψαν τόσο από τη βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος όσο και από τις μελέτες περίπτωσης, καθώς επίσης και τα συμπεράσματα. Οι προκλήσεις εντοπίζονται κυρίως σε τρία επίπεδα: στον ψηφιακό και τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των βιβλιοθηκών, στην ανάγκη χρηματοδότησης και εξεύρεσης νέων πόρων και στο ζήτημα της ύπαρξης του αναγκαίου και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.

Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη έρευνα που πραγματοποιήθηκε. Οι βιβλιοθήκες μπορούν να μετατραπούν σε κέντρα πολιτισμού και εκπαίδευσης που θα καλύπτουν πολλαπλές ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου εάν καταφέρουν να εντάξουν τις νέες τεχνολογίες στη λειτουργία τους και εάν καταφέρουν να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις και στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

1.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή: από την Αρχαιότητα στην Αναγέννηση

Οι πρώτες βιβλιοθήκες έχουν καταγραφεί την τρίτη χιλιετία π.Χ. σε παλάτια και ναούς στη Μεσοποταμία και στη Συρία και αργότερα στην Αίγυπτο και στην Εγγύς Ανατολή. Λειτουργούσαν ως χώροι αποθήκευσης και διατήρησης διοικητικών κειμένων, βασιλικών διαταγμάτων αλλά και επικής ποίησης και θρησκευτικών κειμένων (Konig, Oikonomopoulou & Woolf, 2013: 9-10). Τα τεκμήρια που περιελάμβαναν ήταν αρχικώς πήλινες πινακίδες και στη συνέχεια πάπυροι.

Στην αρχαία Αθήνα ο τύραννος Πεισίστρατος (6^{ος} αιώνας π.Χ.) είχε ιδρύσει την πρώτη δημόσια βιβλιοθήκη για τις ανάγκες της εορτής των Παναθηναίων (Νταβαρίνος, 2003: 17). Επίσης, σημαντικοί φιλόσοφοι είχαν αναπτύξει ιδιωτικές βιβλιοθήκες στο πλαίσιο της διδασκαλίας τους στις φιλοσοφικές σχολές που είχαν ιδρύσει ήδη από τον 4^ο αιώνα π.Χ. Η Ακαδημία του Πλάτωνος, το Λύκειο του Αριστοτέλη, ο Κήπος του Επίκουρου και η Στοά του Ζήνωνα πλαισιώνονταν από συλλογές βιβλίων (Στάικος, 2016: 19-43).

Στην αρχαία Αίγυπτο ο Πτολεμαίος Α΄ μετέτρεψε την Αλεξάνδρεια σε πνευματικό και πολιτιστικό κέντρο του ελληνισμού. Ο διάδοχός του, Πτολεμαίος Β΄ ίδρυσε τον 3^ο αιώνα π.Χ. τη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας¹ μέσα στο Μουσείο της Αλεξάνδρειας, η οποία εξελίχθηκε στην πιο πλούσια βιβλιοθήκη της Αρχαιότητας με 700.000 τόμους (Νταβαρίνος, 2003: 23-30). Άλλη ξακουστή βιβλιοθήκη της Αρχαιότητας ήταν η Βιβλιοθήκη της Περγάμου που ιδρύθηκε από τον Άτταλο Α΄ το 2^ο αιώνα π.Χ. Κατά τη βασιλεία του διαδόχου του, Ευμένη Β΄, η βιβλιοθήκη αναπτύχθηκε ιδιαίτερα και έφτασε τους 200.000 τόμους (Konig, Oikonomopoulou & Woolf, 2013: 109-110).

Σημαντικό κεφάλαιο στην ιστορία και στην εξέλιξη του θεσμού των βιβλιοθηκών ήταν οι ρωμαϊκές βιβλιοθήκες που οργανώθηκαν και αναπτύχθηκαν κατά την περίοδο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας με προεξέχουσα τη Δημόσια Βιβλιοθήκη της Ρώμης που διέθετε ελληνικό και λατινικό τμήμα (Νταβαρίνος, 2003: 37).

¹ Το 2002 ιδρύθηκε η σύγχρονη Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας σε μια προσπάθεια αναβίωσης της αρχαίας Βιβλιοθήκης. Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό μοντέρνο κτίριο. Τα τεκμήρια της Βιβλιοθήκης σχετίζονται με τα γνωστικά πεδία της τέχνης, της ιστορίας, της φιλοσοφίας και της επιστήμης, ενώ παράλληλα η Βιβλιοθήκη διοργανώνει πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης: <https://www.bibalex.org/en/default> (πρόσβαση στις 6/1/2018)

Στη βυζαντινή αυτοκρατορία αναπτύχθηκαν τριών ειδών βιβλιοθήκες: οι δημόσιες, οι πατριαρχικές και οι μοναστηριακές. Προεξέχουσα θέση είχε η Βιβλιοθήκη του Αυτοκράτορα Ιουλιανού, η οποία, σύμφωνα με το Στάικο (2016: 169), ήταν «το μόνο αυτόνομο κτίσμα που χρησιμοποιήθηκε ως βιβλιοθήκη κατά τη βυζαντινή περίοδο». Η βιβλιοθήκη του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης ιδρύθηκε μαζί με το Πατριαρχείο και αποτελεί μία από τις αντιπροσωπευτικότερες θεολογικές βιβλιοθήκες του Χριστιανισμού (Στάικος, 2016: 206). Οι μοναστηριακές βιβλιοθήκες οργανώνονταν στα μοναστήρια και περιείχαν βιβλία που σχετίζονταν με τα ιερά μυστήρια και τις πρακτικές της Εκκλησίας (Στάικος, 2016: 164-165).

Η περίοδος της Αναγέννησης και η ανακάλυψη της τυπογραφίας έφεραν επανάσταση στα έως τότε δεδομένα για τις βιβλιοθήκες, καθώς τα βιβλία τυπώνονταν πλέον μαζικά με χαμηλό κόστος και συνέβαλλαν στην πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη της κοινωνίας (Νταβαρίνος, 2003: 91-92). Κατά το 15^ο και το 16^ο αιώνα άρχισαν να δημιουργούνται βιβλιοθήκες από ουμανιστές και λόγιους με σκοπό να συνδεθούν και να εξυπηρετούν τις ανάγκες της ακαδημαϊκής κοινότητας. Εκείνη την περίοδο ιδρύονται πολύ σημαντικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αλλά και βιβλιοθήκες κοινού στην Ευρώπη. Για παράδειγμα, η Bodleian Library του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης άνοιξε τις πύλες της για την ακαδημαϊκή κοινότητα το 1602 και σήμερα αποτελεί μία από τις παλαιότερες βιβλιοθήκες της Ευρώπης και τη δεύτερη μεγαλύτερη βιβλιοθήκη του Ηνωμένου Βασιλείου με 12 εκ. τεκμήρια². Ιστορικής σημασίας είναι και η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Uppsala στη Σουηδία, η οποία ιδρύθηκε το 1620 από το Βασιλιά της Σουηδίας Gustavus Adolphus με βάση την ιδιωτική του συλλογή. Το Πανεπιστήμιο της Uppsala είναι το πρώτο πανεπιστήμιο της Σουηδίας και η βιβλιοθήκη του είναι σήμερα μία από τις παλαιότερες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στη Σκανδιναβία³. Στην Γαλλία κατά την ίδια περίοδο (1643) ιδρύθηκε η Bibliothèque Mazarine, η οποία βασίστηκε στην ιδιωτική συλλογή του Καρδινάλιου Mazarin, και σήμερα αποτελεί την παλαιότερη βιβλιοθήκη κοινού της Γαλλίας⁴. Το 1714 ιδρύθηκε η Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας. Η εν λόγω βιβλιοθήκη βασίστηκε στη συλλογή του λόγιου Antonio

² History of the Bodleian: <http://www.bodleian.ox.ac.uk/about/history> (πρόσβαση στις 29/12/2017)

³ Uppsala University Library: <http://ub.uu.se/about-the-library/history-of-the-library/> (πρόσβαση στις 29/12/2017)

⁴ History of the Mazarine Library: <http://www.bibliotheque-mazarine.fr/en/about/history> (πρόσβαση στις 29/12/2017)

Magliabechi, άνοιξε στο κοινό το 1747 και σήμερα είναι η μεγαλύτερη βιβλιοθήκη της Ιταλίας⁵.

Η παραπάνω συνοπτική ιστορική αναδρομή καταδεικνύει τη μακροχρόνια ύπαρξη του θεσμού των βιβλιοθηκών και αποδεικνύει τη σημασία τους για την πνευματική και πολιτιστική πρόοδο, καθώς η ακμή και η παρακμή των βιβλιοθηκών ήταν πάντα άμεσα συνυφασμένη με την πνευματική ζωή και τον πολιτισμό κάθε περιόδου. Ο Στάικος (2016: 16) αναφέρεται στην έννοια της βιβλιοθήκης στον αρχαίο κόσμο παραπέμποντας στον ορισμό του Festus:

την επεξήγηση του όρου βιβλιοθήκη περιγράφει ο Λατίνος γραμματικός Festus, στο λεξικό του *De verborum significatu*: [...] Και από τους Έλληνες και από εμάς βιβλιοθήκες ονομάζονται τόσο ένας μεγάλος αριθμός βιβλίων όσο και ο χώρος μέσα στον οποίον είναι τοποθετημένα αυτά τα βιβλία.

Οι βιβλιοθήκες, λοιπόν, ξεκίνησαν ως χώροι φύλαξης πήλινων πινακίδων και αργότερα βιβλίων για να εξελιχθούν σήμερα σε χώρους με πολλαπλές λειτουργίες με κεντρικό άξονα το βιβλίο και τη διάδοση της γνώσης. Τι εννοούμε, όμως, σήμερα με τη λέξη βιβλιοθήκη; Ποια είναι τα είδη των βιβλιοθηκών και πώς ταξινομούνται; Ποιες ανάγκες εξυπηρετεί κάθε είδος βιβλιοθήκης; Απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα θα επιχειρηθεί να δοθούν στην επόμενη ενότητα.

1.2. Ορισμός και ταξινόμηση βιβλιοθηκών

Κατ' αρχάς θα πρέπει να οριστεί η έννοια της βιβλιοθήκης, προκειμένου να είναι δυνατή η ανάλυση του ρόλου της στη σύγχρονη κοινωνία. Σύμφωνα με το Στάικο (2016: 16): «βιβλιοθήκη [...] (είναι) ένας ιδιαίτερος χώρος, όπου θησαυρίζονται σε βιβλιοστάσια συλλογές βιβλίων, ως επί το πλείστον, δημόσιες, και λειτουργεί ως κάμαρα για τη γραφή και την ανάγνωση». Αυτός ο σύντομος και στενός ορισμός επικεντρώνεται κυρίως στην υλική περιγραφή του χώρου της βιβλιοθήκης και δεν επεκτείνεται στις λειτουργίες της.

Ο ορισμός της IFLA, της Διεθνούς Ομοσπονδίας Βιβλιοθηκονομικών Ενώσεων και Ινστιτούτων, είναι πιο εκτενής και δίνει έμφαση στις λειτουργίες μιας βιβλιοθήκης:

Μια δημόσια βιβλιοθήκη είναι ένας οργανισμός που ιδρύεται, υποστηρίζεται και χρηματοδοτείται από μια κοινότητα, είτε μέσω της τοπικής, περιφερειακής ή

⁵ Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze:
<http://www.bncf.firenze.sbn.it/pagina.php?id=50&rigamenu=Notizie%20storiche> (πρόσβαση στις 29/12/2017)

εθνικής κυβέρνησης ή μέσω άλλης μορφής κοινοτικού οργανισμού. Παρέχει πρόσβαση στη γνώση, στην πληροφορία και σε έργα της φαντασίας μέσω μιας ποικιλίας πηγών και υπηρεσιών και είναι ισότιμη προσβάσιμη σε όλα τα μέλη της κοινότητας ανεξαρτήτως φυλής, εθνικότητας, ηλικίας, γένους, θρησκείας, γλώσσας, αναπηρίας, οικονομικής και επαγγελματικής κατάστασης και εκπαιδευτικού επιπέδου (Gill, 2001: 1-2).

Αυτός ο ορισμός εστιάζει σε τρία επίπεδα: στην πηγή χρηματοδότησης και στήριξης της βιβλιοθήκης, στη λειτουργία της ως φορέα γνώσης και πληροφόρησης, καθώς και σε ζητήματα ισότιμης πρόσβασης. Αυτά τα επίπεδα θα αναλυθούν εκτενώς στη συνέχεια της εργασίας.

Δεδομένου ότι υπάρχουν διαφορετικά είδη βιβλιοθηκών, θα πραγματοποιηθεί μια γενική ταξινόμηση για τις ανάγκες της συγκεκριμένης εργασίας. Η ταξινόμηση θα γίνει ως προς τη νομική μορφή και το περιεχόμενο των βιβλιοθηκών. Ως προς τη νομική τους μορφή οι βιβλιοθήκες στην Ελλάδα διακρίνονται σε:

- **Δημόσιες βιβλιοθήκες.** Είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες στην Ελλάδα ανέρχονται σε 46⁶. Σύμφωνα με το νόμο 3149, Ιούνιος 2003 (άρθρο 5, παρ 6): «ο σκοπός των Δημόσιων Βιβλιοθηκών είναι μορφωτικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και πληροφοριακός».
- **Δημοτικές βιβλιοθήκες.** Υπάγονται στον εκάστοτε Δήμο όπου λειτουργεί η βιβλιοθήκη και κατ' επέκταση στο Υπουργείο Εσωτερικών. Σύμφωνα με την έρευνα βιβλιοθηκών της Ελλάδας που πραγματοποίησε το 2014 η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), οι δημοτικές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα ανέρχονται σε 164 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2016).
- **Βιβλιοθήκες νομικών προσώπων** (δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου). Ανέρχονται σε 265 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2016).

Ως προς το περιεχόμενό τους και τη θεματολογία που καλύπτουν, οι βιβλιοθήκες διακρίνονται σε γενικές και ειδικές. Σύμφωνα με την ταξινόμηση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, στις **ειδικές βιβλιοθήκες** υπάγονται και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Σύμφωνα με τη Διαδικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του

⁶ Ο αναλυτικός κατάλογος των δημοσίων βιβλιοθηκών είναι διαθέσιμος στη Διαδικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων: http://www.e-lyko.gr/index.php?option=com_sppagebuilder&view=page&id=33&Itemid=129 (πρόσβαση στις 7/10/2017)

Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων⁷, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες «είναι κέντρα συλλογής, επεξεργασίας και διάχυσης των πληροφοριών με βασικό σκοπό την υποστήριξη του εκπαιδευτικού, επιστημονικού και ερευνητικού έργου των Πανεπιστημίων». Μία ακόμη κατηγορία βιβλιοθηκών είναι οι σχολικές βιβλιοθήκες που πλαισιώνουν την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας με τον όρο «βιβλιοθήκες κοινού» θα εννοούμε τόσο τις δημόσιες όσο και τις δημοτικές βιβλιοθήκες, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω βάσει του νομικού τους καθεστώτος, δεδομένου ότι κοινό χαρακτηριστικό και των δύο ειδών βιβλιοθηκών είναι ότι είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και η αποστολή τους είναι παρεμφερής⁸. Ο όρος «βιβλιοθήκες κοινού» χρησιμοποιείται από το Γενικό Συμβούλιο Βιβλιοθηκών, Γενικών Αρχείων του Κράτους και της Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και αναφέρεται στις δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες (Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, 2011:1). Με τον όρο «ιδιωτικές βιβλιοθήκες» περιγράφονται οι βιβλιοθήκες που ανήκουν σε ιδιωτικούς οργανισμούς. Τέλος, η χρήση του όρου «βιβλιοθήκη» θα παραπέμπει σε όλα τα παραπάνω είδη βιβλιοθηκών, όταν δεν απαιτείται αναφορά σε συγκεκριμένη κατηγορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

2.1. Ο θεσμός των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα ο θεσμός των βιβλιοθηκών ήταν για πολλά χρόνια μάλλον παραγνωρισμένος. Σύμφωνα με τους Hartley και Τροχόπουλο (1992: 116-117), οι δημόσιες βιβλιοθήκες στεγάζονται πολλές φορές σε ακατάλληλα, παλιά κτίρια, το υλικό τους είναι παρωχημένο και ο ρόλος τους υποβαθμισμένος στην καθημερινή ζωή των πολιτών, καθώς στη χώρα μας δεν υπάρχει κουλτούρα χρήσης των δημόσιων βιβλιοθηκών για «εξωσχολικό διάβασμα» και οι πολίτες δεν αντιμετωπίζουν τη βιβλιοθήκη «ως κέντρο πληροφόρησης».

⁷ Διαδικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων: http://www.e-yliko.gr/index.php?option=com_sppagebuilder&view=page&id=33&Itemid=129 (πρόσβαση στις 7/10/2017)

⁸ Στην ελληνική βιβλιογραφία χρησιμοποιείται συχνά ο όρος «λαϊκές βιβλιοθήκες» ως μετάφραση του αγγλικού όρου public libraries και περιλαμβάνει τόσο τις δημόσιες όσο και τις δημοτικές βιβλιοθήκες. Ωστόσο, η γράφουσα θεωρεί ότι ο όρος «λαϊκές» είναι αδόκιμος στο συγκεκριμένο συγκεκριμένο και δημιουργεί λανθασμένους συνειρμούς στον αναγνώστη.

Αν και στη σύγχρονη Ελλάδα βρΐθουν τα παραδείγματα τοπικών βιβλιοθηκών που αναπτύχθηκαν κατά το 18^ο και 19^ο αιώνα, όπως αυτές της Ζαγοράς, της Δημητσάνας, των Μηλεών Πηλίου, της Κοζάνης, της Ανδρίτσαινας και της Μυτιλήνης (Νταβαρίνος 2003: 109-130), για πολλά χρόνια ο θεσμός των βιβλιοθηκών παρέμενε αναχρονιστικός και παρωχημένος. Αυτό αποτυπώνεται και στη σχετική νομοθεσία περί δημόσιων βιβλιοθηκών, δεδομένου ότι ο νόμος 1362/1949 «Περί ιδρύσεως, ανασυγκροτήσεως και ενιαίας οργανώσεως των ανά το κράτος βιβλιοθηκών» ρύθμιζε το ρόλο των δημόσιων βιβλιοθηκών για 54 χρόνια. Το 2003 ψηφίστηκε ο νόμος 3149 «Περί της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, Δημόσιες Βιβλιοθήκες και άλλες διατάξεις», ο οποίος εκσυγχρονίζει και θέτει νέες βάσεις για το ρόλο των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη κοινωνία με βάση τη διεθνή πρακτική. Αυτό δεν σημαίνει ότι η νέα νομοθεσία αρκεί από μόνη της για την αναβάθμιση του θεσμού, ο οποίος συνεχίζει να έχει πολλαπλά προβλήματα, λόγω της περιορισμένης χρηματοδότησης, της υποστελέχωσης με εξειδικευμένο προσωπικό και των προκλήσεων που θέτουν οι νέες τεχνολογίες στην επιβίωσή του. Ωστόσο, ο νόμος του 2003 δημιουργεί ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για το μετασχηματισμό και την αναβάθμιση του ρόλου των βιβλιοθηκών.

Σε κάθε περίπτωση, από την ελληνική πραγματικότητα δεν λείπουν και παραδείγματα βιβλιοθηκών που με τη δράση τους καταφέρνουν να διακριθούν και να ξεχωρίσουν. Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, καθώς πρόκειται για την πρώτη βιβλιοθήκη στην Ελλάδα που προσέφερε δωρεάν πρόσβαση στο Διαδίκτυο μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών ήδη από το 1996. Επίσης, το 1997 ήταν η πρώτη βιβλιοθήκη της χώρας που απέκτησε τη δική της ιστοσελίδα⁹. Η εν λόγω Βιβλιοθήκη είναι ΝΠΔΔ και υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Διαθέτει το κεντρικό κτίριο, δύο κινητές μονάδες, εξοπλισμένες με υπολογιστές με δυνατότητα ασύρματης σύνδεσης στο Διαδίκτυο, οι οποίες εξυπηρετούν τις γύρω περιοχές και παράρτημα στο σχολικό συγκρότημα του 7ου και 11ου σχολείου Βέροιας¹⁰. Η Βιβλιοθήκη αναπτύσσει πλήθος δραστηριοτήτων και προγραμμάτων χρησιμοποιώντας εξοπλισμό τελευταίας τεχνολογίας: μεταξύ άλλων

⁹ Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας:

<http://www.libver.gr/%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CE%BF-atla-2010/%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF-%CF%84%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85/> (πρόσβαση 2/1/2018)

¹⁰ Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Γενικές πληροφορίες:

<http://www.libver.gr/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5/> (πρόσβαση 2/1/2018)

προσφέρει μαθήματα χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, μαθήματα ρομποτικής, βιβλία σε γλώσσα Braille¹¹. Χαρακτηριστική είναι και η ανταπόκριση του κόσμου στις υπηρεσίες που προσφέρει η Βιβλιοθήκη. Οι δανεισμοί το 2016 έφτασαν τους 156.786¹². Αν αναλογιστεί κανείς ότι, σύμφωνα με τον απολογισμό του 2011 ο πληθυσμός στο Δήμο Βέροιας, είναι 66.630 κάτοικοι (Βεροιώτης.gr), γίνεται αντιληπτή η μεγάλη χρήση της υπηρεσίας δανεισμού. Η προσφορά και η δράση της αναγνωρίστηκε διεθνώς το 2010, όταν έλαβε το βραβείο *Πρόσβαση στη γνώση 2010* ύψους 1 εκ. δολαρίων από το Ίδρυμα Bill & Melinda Gates ως αναγνώριση των καινοτόμων υπηρεσιών που προσφέρει στην περιοχή. Στο βίντεο παρουσίασης της Βιβλιοθήκης που ετοίμασε το Ίδρυμα Bill & Melinda Gates υπογραμμίζεται ότι η Βιβλιοθήκη της Βέροιας «δεν είναι απλώς ένα θησαυρός βιβλίων [...] είναι ένα ζωντανό κέντρο πολιτισμού, κοινότητας και εξερεύνησης»¹³

Τα ερώτημα που προκύπτουν είναι τα εξής: Ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή; Πώς μπορούν να συμβάλλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη, στην εκπαίδευση και στην κοινωνική συνοχή της κοινότητας; Πώς μεταβάλλεται ο ρόλος τους στη σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας;

Σύμφωνα με τη Διακήρυξη του IFLA και της UNESCO (IFLA & UNESCO, 1994): «Η δημόσια βιβλιοθήκη, η τοπική πύλη στη γνώση, παρέχει το βασικό πλαίσιο για τη διά βίου μάθηση, την ανεξάρτητη λήψη αποφάσεων και την πολιτιστική ανάπτυξη των ατόμων και των κοινωνικών ομάδων». Ο ρόλος της βιβλιοθήκης μπορεί να εντοπιστεί, επομένως, σε πολλαπλά επίπεδα: πολιτιστικό, εκπαιδευτικό, ενημερωτικό και κοινωνικό επίπεδο. Ο νόμος 3149/2003 αναγνωρίζει αντίστοιχες λειτουργίες στις βιβλιοθήκες (αρ. 5, παρ. 6):

ο σκοπός των Δημόσιων Βιβλιοθηκών είναι μορφωτικός, εκπαιδευτικός, πολιτιστικός και πληροφοριακός και επιτυγχάνεται ιδίως: α) με την απόκτηση βιβλίων και περιοδικών, εφημερίδων, οπτικοακουστικού, ηλεκτρονικού και κάθε είδους υλικού για χρήση του αναγνωστικού κοινού, β) με την οργάνωση του υλικού κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι ευχερής η πρόσβαση του κοινού, γ) με τη συγκρότηση και τη λειτουργία αναγνωστηρίων, δ) με την υποκίνηση του ενδιαφέροντος του κοινού προς το βιβλίο [...], ε) με την παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης στο κοινό.

¹¹ Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Δραστηριότητες <http://www.libver.gr/calendar/> (πρόσβαση 2/1/2018)

¹² Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Στατιστικά στοιχεία: <http://www.libver.gr/statistics/> (πρόσβαση 2/1/2018)

¹³ Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Βραβείο «Πρόσβαση στη γνώση 2010» <http://www.libver.gr/%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CE%BF-atla-2010/video-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CE%B7%CF%82/> (πρόσβαση 2/1/2018)

Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι όλες οι δραστηριότητες των βιβλιοθηκών κοινού ορίζονται με κύριο άξονα το κοινό.

Στις επόμενες ενότητες θα επιχειρηθεί μια ανάλυση του ρόλου των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη κοινωνία με βάση τους εξής άξονες:

- τη διάσωση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς,
- τον εκπαιδευτικό ρόλο και τη διά βίου μάθηση,
- την κοινωνική αποστολή.

2.2. Οι βιβλιοθήκες και η πολιτιστική κληρονομιά

Σύμφωνα με την UNESCO¹⁴, ο όρος «πολιτιστική κληρονομιά» αναφέρεται:

1. στην υλική πολιτιστική κληρονομιά:
 - i. κινητή (πίνακες, γλυπτά, νομίσματα, χειρόγραφα)
 - ii. ακίνητη (μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ.)
2. στην υποθαλάσσια πολιτιστική κληρονομιά (ναυάγια, υποθαλάσσια ερείπια και πόλεις) και
3. στην άυλη πολιτιστική κληρονομιά: προφορικές παραδόσεις, παραστατικές τέχνες, τελετουργίες.

Ως προς το κτίριο και ως προς το υλικό περιεχόμενό τους (βιβλία, χάρτες, χειρόγραφα κ.λπ.), οι βιβλιοθήκες αποτελούν φορείς υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά, παράλληλα, οι πληροφορίες και οι γνώσεις που διασώζουν αποτελούν άυλη πολιτιστική κληρονομιά.

Οι βιβλιοθήκες έχουν την ευθύνη να διαφυλάξουν και να διαθέσουν στις επόμενες γενιές σημαντικές πληροφορίες και γνώσεις που αφορούν το παρελθόν, είναι δηλαδή φορείς πολιτισμικής μνήμης (Pastore, 2009: 4). Σύμφωνα με τη Διακήρυξη του IFLA και της UNESCO (IFLA & UNESCO, 1994), μεταξύ των βασικών αποστολών μιας δημόσιας βιβλιοθήκης είναι: «να παρέχει πρόσβαση στις πολιτιστικές εκφράσεις όλων των παραστατικών τεχνών, [...] να στηρίζει την προφορική παράδοση». Η σημασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς έχει αναγνωριστεί από την UNESCO στη *Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης*

¹⁴ UNESCO, What is meant by cultural heritage: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illegal-traffic-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/> (πρόσβαση στις 7/10/2017)

Πολιτιστικής Κληρονομιάς του 2003, στην οποία η άυλη πολιτιστική κληρονομιά ορίζεται ως:

οι πρακτικές, αναπαραστάσεις, εκφράσεις, γνώσεις και τεχνικές – καθώς και τα εργαλεία, αντικείμενα, χειροτεχνήματα και οι πολιτιστικοί χώροι που συνδέονται με αυτές – τις οποίες οι κοινότητες, οι ομάδες και σε ορισμένες περιπτώσεις, τα άτομα αναγνωρίζουν ότι αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους. Αυτή η άυλη πολιτιστική κληρονομιά, που μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, αναδημιουργείται συνεχώς από τις κοινότητες και τις ομάδες σε συνάρτηση με το περιβάλλον τους, την αλληλεπίδραση τους με τη φύση και την ιστορία τους, και τους παρέχει μία αίσθηση ταυτότητας και συνέχειας, προωθώντας έτσι το σεβασμό της πολιτιστικής πολυμορφίας και της ανθρώπινης δημιουργικότητας (UNESCO, 2003: 2).

Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει η άμεση σύνδεση άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς, κάτι που ισχύει στην περίπτωση των βιβλιοθηκών που συνιστούν «πολιτιστικούς χώρους» στους οποίους «αντικείμενα», όπως τα βιβλία, οι χάρτες, τα χειρόγραφα, διαφυλάσσουν «πρακτικές, αναπαραστάσεις, γνώσεις και τεχνικές» που αναγνωρίζονται ως πολιτιστική κληρονομιά. Επίσης, οι βιβλιοθήκες είναι θεσμοί που μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά και συνεισφέρουν στην καλλιέργεια «μιας αίσθησης ταυτότητας και συνέχειας».

Αυτό αποδεικνύεται από τη μακρά ιστορία πολλών βιβλιοθηκών οι οποίες αποτελούν ορόσημο για την πολιτιστική ταυτότητα και τη συνέχεια του έθνους, καθώς περιλαμβάνουν συλλογές και υλικό μεγάλης ιστορικής και πολιτιστικής αξίας. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, η εθνική βιβλιοθήκη των ΗΠΑ, η οποία ιδρύθηκε το 1800 και είναι ο παλαιότερος, ομοσπονδιακός πολιτιστικός οργανισμός των ΗΠΑ με περισσότερα από 164 εκ. τεκμήρια σε 470 γλώσσες¹⁵. Αλλά και σε πιο περιορισμένο γεωγραφικά επίπεδο, οι τοπικές βιβλιοθήκες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας μιας τοπικής κοινότητας, καθώς περιλαμβάνουν υλικό που αφορά την τοπική ιστορία, την ανάπτυξη και την εξέλιξη της κοινότητας, καλλιεργώντας το αίσθημα του ανήκειν στους ντόπιους (Σεμερτζάκη, 2006: 64).

Σύμφωνα με τους Bonn, Kendall και McDonough (2017: 11), οι βιβλιοθήκες «διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συλλογή, τεκμηρίωση, αρχειοθέτηση και διατήρηση δεδομένων άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς επίσης και στην παροχή πληροφοριών και στην ενημέρωση για τη σημασία της». Ο ρόλος, λοιπόν,

¹⁵ Library of the Congress, Fascinating Facts: <https://www.loc.gov/about/fascinating-facts/> (πρόσβαση στις 15/10/2017)

των βιβλιοθηκών ως προς την πολιτιστική κληρονομιά είναι διττός: από τη μία να τη διαφυλάξουν και από την άλλη να τη διαδώσουν.

Το ερώτημα που προκύπτει είναι με ποιους τρόπους οι βιβλιοθήκες μπορούν να ευαισθητοποιήσουν το κοινό ως προς την αξία και τη σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς; Σύμφωνα με τους Bonn, Kendall και McDonough (2017: 12), οι βιβλιοθήκες μπορούν να «αναπτύξουν συμμετοχικές προσεγγίσεις προκειμένου να παρουσιάσουν την άυλη κληρονομιά ως ζώσα κληρονομιά σε διαρκή εξέλιξη». Αυτό που είναι σημαντικό είναι το παρελθόν να παρουσιάζεται σε άμεση σύνδεση με το παρόν, προκειμένου το κοινό να νοιώθει ότι η πολιτιστική κληρονομιά το αφορά, καθώς η γνώση του παρελθόντος βοηθά στην ερμηνεία και στην κατανόηση του παρόντος.

Από τα ανωτέρω προκύπτει και ένας εκπαιδευτικός ρόλος για τις βιβλιοθήκες, ο οποίος, όμως, δεν περιορίζεται μόνο σε διδάγματα σε σχέση με το παρελθόν και την πολιτιστική κληρονομιά. Οι βιβλιοθήκες αποτελούν πηγή πληροφόρησης, φορείς γνώσεις και συμβάλλουν στη διά βίου μάθηση και στην καλλιέργεια κουλτούρας φιλαναγνωσίας από την παιδική ηλικία. Στην επόμενη ενότητα θα μελετηθεί αναλυτικά ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή και οι εκπαιδευτικές ανάγκες που καλύπτουν.

2.3. Εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών

Η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται συχνά ως η «κοινωνία της πληροφορίας», λόγω της σημαντικής θέσης που κατέχει η διάδοση της πληροφορίας στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη. Οι νέες τεχνολογίες έχουν φέρει επανάσταση στον τρόπο διάδοσης και στη δυνατότητα πρόσβασης στην πληροφορία και η ανάγκη για διαρκή εκπαίδευση και επιμόρφωση των πολιτών και των εργαζομένων είναι επιτακτική, προκειμένου να ενημερώνονται συνεχώς για τις νέες εξελίξεις και να αποκτούν νέες δεξιότητες (OECD, 1996: 3). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Commission of the European Communities, 2000: 3), η διά βίου μάθηση θα συμβάλει στην ομαλή μετάβαση στην κοινωνία και στην οικονομία της γνώσης, θα είναι η κινητήριος δύναμη για την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων.

Η έννοια της διά βίου μάθησης έχει καταστεί κεντρική στη σύγχρονη εποχή, καθώς η τυπική εκπαίδευση που προσφέρει το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα δεν επαρκεί για

να καλύψει τις ανάγκες συνεχούς μάθησης και ανάπτυξης δεξιοτήτων. Ως εκ τούτου, οι βιβλιοθήκες καλούνται να αναλάβουν έναν εκπαιδευτικό ρόλο καλύπτοντας αυτή τη σημαντική ανάγκη και λειτουργώντας συμπληρωματικά και ενισχυτικά σε σχέση με την επίσημη εκπαίδευση και άλλους εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς φορείς (π.χ. μουσεία, πάρκα κ.λπ.) (Thinesse-Demel, 2005: 2). Η New York Public Library είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα βιβλιοθήκης που έχει αναπτύξει έντονη εκπαιδευτική δράση με πλήθος προγραμμάτων και δραστηριοτήτων που συμπληρώνουν και συνεργάζονται με την τυπική εκπαίδευση. Σύμφωνα με τον Πρόεδρό της, Tony Marx, η βιβλιοθήκη καλείται να μεταμορφωθεί σήμερα σε ένα δυναμικό κέντρο εκπαίδευσης και παροχής ευκαιριών σε όλους τους Νεοϋορκέζους¹⁶. Σε αυτό το πλαίσιο, η βιβλιοθήκη αναπτύσσει πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων για διάφορες ομάδες κοινού:

1. για τους ενήλικες: διοργανώνει μαθήματα εκμάθησης χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, μαθήματα αγγλικών για αλλοδαπούς, λέσχες ανάγνωσης, σεμινάρια για αναζήτηση εργασίας, κ.α.
2. για παιδιά έως 6 ετών: προσφέρει προγράμματα αφήγησης, καθώς επίσης και δημιουργικά εργαστήρια μουσικής, ζωγραφικής, κ.α.
3. για παιδιά και εφήβους από 6 ετών και πάνω: διοργανώνει αγώνες σκακιού, ημέρες συνάντησης για εφήβους, καλλιτεχνικά εργαστήρια και εργαστήρια με νέες τεχνολογίες, κ.α.
4. για σχολικές τάξεις όλων των βαθμίδων: διοργανώνει επισκέψεις και δημιουργικά εργαστήρια σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς¹⁷.

Σύμφωνα με τον IFLA: «Οι βιβλιοθήκες κοινού διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη συλλογή, οργάνωση και αξιοποίηση των πληροφοριών καθώς επίσης και στην παροχή πρόσβασης σε ένα ευρύ φάσμα πληροφοριακών πηγών» (Gill, 2001: 4). Ο πλούτος και η μοναδικότητα των συλλογών μιας βιβλιοθήκης συνιστούν το περιεχόμενο της βιβλιοθήκης και το λόγο επίσκεψης σε αυτήν. Ωστόσο, η διάδοση του Διαδικτύου έχει αλλάξει άρδην τον τρόπο πρόσβασης στην πληροφορία, καθώς ο κάθε συνδεδεμένος χρήστης έχει πρόσβαση σε τεράστιο όγκο πληροφοριών χωρίς να χρειασθεί να μετακινηθεί από την άνεση και την ασφάλεια του σπιτιού του. Αυτό θέτει μια πολύ σημαντική πρόκληση στη λειτουργία των βιβλιοθηκών που καλούνται

¹⁶ About the New York Public Library: <https://www.nypl.org/help/about-nypl> (πρόσβαση στις 2/1/2018)

¹⁷ New York Library, Education: <https://www.nypl.org/education> (πρόσβαση στις 2/1/2018)

από τη μία μεριά να διατηρήσουν την παραδοσιακή τους λειτουργία, μέσω της προβολής του βιβλίου και γενικότερα του έντυπου υλικού ως πηγής γνώσης και πληροφορίας, ενώ, από την άλλη, καλούνται να αναπτύξουν ψηφιακά τις συλλογές και τις δράσεις τους. Λίγες δεκαετίες νωρίτερα οι βιβλιοθήκες καλούνταν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του αναλφαβητισμού. Σήμερα οι νέες κοινωνικές ανάγκες στο δυτικό κόσμο επιτάσσουν ένα νέο ρόλο για τις βιβλιοθήκες: την καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαβητισμού (Σεμερτζάκη, 2006: 97). Η πρόσβαση στο Διαδίκτυο προσφέρει τεράστιο όγκο πληροφοριών, αλλά, παράλληλα, ενέχει τον κίνδυνο της παραπληροφόρησης και της πληροφοριακής υπερφόρτωσης, εάν ο χρήστης δεν είναι εκπαιδευμένος να χειρίζεται ορθά και να αξιολογεί τις πληροφορίες που δέχεται (Kranich, 2001: 72-74). Σε αυτό το πλαίσιο, οι βιβλιοθήκες κοινού και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διοργανώνουν κύκλους μαθημάτων για τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των νέων τεχνολογιών. Σύμφωνα με τον Τσιμπόγλου (2008: 456) «ο ρόλος της βιβλιοθήκης δεν περιορίζεται στον εντοπισμό, εξασφάλιση, συγκέντρωση και διαχείριση έντυπου ή ηλεκτρονικού υλικού αλλά επεκτείνεται σε κέντρο όπου οι χρήστες κυρίως μαθαίνουν πώς να αναπτύσσουν την αυτάρκεια των πληροφοριακών δεξιοτήτων τους».

Σε αυτή τη λογική, βιβλιοθήκες αναπτύσσουν εργαστήρια πολυμέσων (Media lab) και εργαστήρια δημιουργικότητας (Makerspace), αξιοποιώντας πλήρως τις νέες τεχνολογίες με τρόπο που μεταμορφώνει τον παραδοσιακό τρόπο μάθησης από μονόδρομη σε αμφίδρομη διαδικασία. Ένα ελληνικό παράδειγμα τέτοιας βιβλιοθήκης είναι η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας. Στον πρώτο όροφο έχει αναπτύξει:

1. Εργαστήριο πολυμέσων (Media Lab) που προσφέρει δυνατότητα ηχογράφησης, επεξεργασίας ήχου και εικόνας, παραγωγής ήχου και βίντεο και ακρόασης
2. Χώρο έμπνευσης (Brain pulse) για χαλάρωση και συναντήσεις και
3. Εργαστήριο δημιουργικότητας (Makerspace) για φιλοξενία ποικίλων δράσεων¹⁸.

Ένα παράδειγμα από το διεθνή χώρο είναι το Media Lab της Madison Public Library στις ΗΠΑ που παρέχει τη δυνατότητα και τον τεχνικό εξοπλισμό «εξερεύνησης των ψηφιακών μέσων παραγωγής»¹⁹.

¹⁸ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης, Πρώτος όροφος: <http://www.libver.gr/1stfloor/> (πρόσβαση στις 15/10/2017)

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες των βιβλιοθηκών οργανώνονται συνήθως με βάση τις ηλικιακές ομάδες και τις ανάγκες του κοινού. Η επίσκεψη στη βιβλιοθήκη από μικρή ηλικία αυξάνει τις πιθανότητες επίσκεψης στην ενήλικη ζωή. Πλήθος εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων αναπτύσσονται από βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο και απευθύνονται σε παιδιά από τη βρεφική ηλικία έως την εφηβική. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Library of Birmingham του Ηνωμένου Βασιλείου που διαθέτει Τμήμα Παιδικής Βιβλιοθήκης και, μεταξύ άλλων, διοργανώνει κύκλο δραστηριοτήτων με τίτλο *Babies Love Libraries*²⁰ που περιλαμβάνει εξιστόρηση παραμυθιών, παιδικά τραγούδια και επαφή των παιδιών με διαδραστικά παιδικά βιβλία και μουσική. Σύμφωνα με το Συμβούλιο Τεχνών της Αγγλίας, οι βιβλιοθήκες:

πέρα από την υποστήριξη της σχολικής μάθησης, παρέχουν επίσης ασφαλείς και συναρπαστικούς χώρους για πολλούς νέους – χώρους όπου συναντούν φίλους ή ξεκινούν να εξερευνούν τα δικά τους δημιουργικά και πνευματικά ενδιαφέροντα και αποκτούν ευρύτερη κατανόηση του δικού τους κόσμου και του κόσμου των άλλων ανθρώπων (Arts Council England, 2011: 13).

Ως εκ τούτου, ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών συνδέεται άμεσα και με τον κοινωνικό ρόλο τους ως χώρων συνάντησης και ανάπτυξης της κοινωνικής συνοχής. Ποια είναι, όμως, η κοινωνική αξία του θεσμού των βιβλιοθηκών; Με ποιους τρόπους συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή και στην αλληλεπίδραση διαφορετικών κοινωνικών ομάδων;

Στην επόμενη ενότητα θα επιχειρηθεί να αναλυθεί η σημασία των βιβλιοθηκών για την κοινωνική ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

2.4. Κοινωνικός ρόλος των βιβλιοθηκών

Η τεχνολογική πρόοδος και η δυνατότητα ψηφιακής αναζήτησης τεράστιου όγκου πληροφοριών έχει θέσει προκλήσεις στη φυσική παρουσία πολλών βιβλιοθηκών, καθώς προκύπτει το ερώτημα γιατί χρειάζεται ο φυσικός χώρος των βιβλιοθηκών και η επίσκεψη σε αυτόν, όταν οι συλλογές μπορούν να διατεθούν ψηφιακά και ο καθένας να έχει πρόσβαση σε αυτές από οποιοδήποτε σημείο; Η απάντηση σε αυτό είναι ότι οι βιβλιοθήκες δεν είναι ένας στατικός χώρος συλλογής

¹⁹ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα: <http://madisonbubbler.org/media-lab/> (πρόσβαση στις 15/10/2017)

²⁰ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης: <http://www.libraryofbirmingham.com/article/younglibraries/babieslovelibraries> (πρόσβαση στις 15/10/2017)

πληροφοριών, αλλά ένα δυναμικό περιβάλλον ανακάλυψης, έμπνευσης και κοινωνικής συναναστροφής όπου οι επισκέπτες μαθαίνουν νέα πράγματα, κοινωνικοποιούνται και συνδέονται με τον υπόλοιπο κόσμο (Barclay, 2017: 5)

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις μιας βιβλιοθήκης διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην εμπειρία του επισκέπτη και στο κατά πόσο νιώθει οικεία και ευχάριστα εκεί. Τόσο η αισθητική του κτιρίου όσο και η λειτουργικότητά του έχει εξαιρετική σημασία για την προσέλκυση του κοινού (Elmborg, 2011: 340). Για παράδειγμα, το νέο κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Λετονίας εγκαινιάστηκε το 2014 στο κέντρο της Ρίγας και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά αξιοθέατα της χώρας. Έχει χαρακτηριστεί ως Κάστρο του Φωτός και Γυάλινο Βουνό και το 2017 εγκαινιάστηκε μόνιμη έκθεση για τις λεπτομέρειες κατασκευής αυτού του έργου.²¹ Αντίστοιχη είναι και η περίπτωση του νέου εντυπωσιακού κτιρίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας που μετακομίζει στο νέο κτίριο στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Αυτή η μετακόμιση δεν είναι μια απλή μεταφορά των συλλογών, αλλά ένας πλήρης εκσυγχρονισμός του ρόλου της Εθνικής Βιβλιοθήκης, όπως θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

Πέρα από την αρχιτεκτονική και την αισθητική του κτιρίου, ιδιαίτερη σημασία έχει και η τοποθεσία μιας βιβλιοθήκης. Ο κοινωνικός ρόλος της ενισχύεται όταν βρίσκεται σε κεντρικό σημείο της πόλης και περιβάλλεται από άλλους χώρους κοινωνικής συνάντησης. Στη Νορβηγία, για παράδειγμα, η Vennesla library είναι μια βιβλιοθήκη κοινού που το 2011 μετεγκαταστάθηκε σε νέο κτίριο στο κέντρο της πόλης με απόφαση του Δήμου της πόλης Vennesla. Το κτίριο που επιλέχθηκε για τη μετεγκατάσταση της Βιβλιοθήκης βρίσκεται δίπλα σε ένα δημόσιο εκπαιδευτικό κέντρο ενηλίκων και σε ένα δημόσιο πολυχώρο (community centre). Με αυτό τον τρόπο, ο Δήμος δημιούργησε ένα πολιτιστικό κέντρο σε κομβικό σημείο της πόλης, όπου οι επισκέπτες μπορούν να συμμετέχουν σε πλήθος δραστηριοτήτων. Η βιβλιοθήκη, λοιπόν, μετατρέπεται σε ένα χώρο κοινωνικής αλληλεπίδρασης για την κοινότητα, όπου οι κάτοικοι συναντιούνται και αλληλεπιδρούν στο πλαίσιο του πολιτιστικού κέντρου²².

²¹ Η έκθεση με τίτλο: *Castle of Light and Glass Mountain* και λειτουργεί από 18/01/2017-30/12/2017 στο επίπεδο 1 και 12 της βιβλιοθήκης. Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.lnb.lv/en/event/permanent-exhibition-castle-light-and-glass-mountain-story-national-library-latvia-project> (πρόσβαση στις 18/10/2017)

²² Librarybuildings.info, Vennesla library: <https://librarybuildings.info/norway/vennesla-library> (πρόσβαση στις 6/1/2018)

Στην Ισπανία, στην πόλη San Lorenzo de El Escorial, κοντά στη Μαδρίτη, σε ένα σύμπλεγμα κτιρίων που έχει ανακηρυχθεί μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO βρίσκεται η El Escorial library²³. Το σύμπλεγμα κτιρίων περιλαμβάνει μια εκκλησία, ένα μοναστήρι, το βασιλικό ανάκτορο και τη βιβλιοθήκη που χτίστηκαν το 16^ο αιώνα και θεωρούνται από τα σημαντικότερα αρχιτεκτονικά μνημεία της Ισπανικής Αναγέννησης²⁴. Η τοποθεσία της Βιβλιοθήκης σε ένα σύμπλεγμα κτιρίων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς ενδυναμώνει τον κοινωνικό ρόλο της, καθώς η Βιβλιοθήκη μετατρέπεται και σε ένα χώρο προσέλκυσης επισκεπτών από όλο τον κόσμο.

Η κοινωνική αποστολή των βιβλιοθηκών κοινού δεν περιορίζεται μόνο στην ευκαιρία κοινωνικής συναναστροφής που προσφέρουν, αλλά επεκτείνεται και στο ρόλο των βιβλιοθηκών στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (Σεμερτζάκη, 2006: 48). Σύμφωνα με την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1948), άρθρο 19: «Καθένας έχει το δικαίωμα [...] να αναζητεί, να παίρνει και να διαδίδει πληροφορίες και ιδέες, με οποιοδήποτε μέσο έκφρασης, και από όλο τον κόσμο», ενώ το Σύνταγμα της Ελλάδας (2010) στο άρθρο 5Α ορίζει το δικαίωμα όλων στην πληροφόρηση. Έτσι, οι βιβλιοθήκες κοινού θα πρέπει να προσεγγίζουν και να αναπτύσσουν δραστηριότητες και για τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως είναι οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι, οι πρόσφυγες, οι μετανάστες, οι θρησκευτικές, γλωσσικές και πολιτιστικές μειονότητες, οι αγροτικοί πληθυσμοί, οι φυλακισμένοι και όλες οι άλλες κοινωνικές ομάδες που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό (Σεμερτζάκη, 2006: 50). Μόνο με αυτό τον τρόπο οι βιβλιοθήκες μπορούν να προσεγγίσουν ισότιμα το σύνολο του πληθυσμού και όχι μόνο κάποιες κοινωνικές ομάδες. Για παράδειγμα, η Seattle Public Library στις ΗΠΑ έχει αναπτύξει το πρόγραμμα *Library Equal Access* προκειμένου να καταστήσει δυνατή την πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες στη Βιβλιοθήκη (π.χ. τυφλούς, άτομα με προβλήματα όρασης, κωφούς, άτομα με προβλήματα ακοής) και να επεκτείνει τις υπηρεσίες της με Κινητή Βιβλιοθήκη σε ομάδες ατόμων που είναι

²³ UNESCO, Monastery and Site of the Escorial, Madrid: <http://whc.unesco.org/en/list/318> (πρόσβαση στις 6/1/2018)

²⁴ El Escorial: <https://el-escorial.com/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)

δύσκολο να επισκεφτούν τη βιβλιοθήκη (π.χ. γηροκομεία, άτομα που νοσηλεύονται)²⁵.

Στην Ελλάδα η κοινωνική αξία των βιβλιοθηκών είναι ιδιαίτερα σημαντική και στην περίπτωση των δημοτικών βιβλιοθηκών, καθώς αυτές συνιστούν δημόσιους χώρους όπου η τοπική κοινότητα συγκεντρώνεται και αλληλεπιδρά ενισχύοντας τον κοινωνικό ιστό. Η οργάνωση πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων από τις δημοτικές βιβλιοθήκες δίνει ευκαιρίες κοινωνικής συναναστροφής και ανάπτυξης του αισθήματος του ανήκειν στην τοπική κοινωνία.

Ο κοινωνικός ρόλος των βιβλιοθηκών κοινού είναι πολύ σημαντικός και σε περιπτώσεις κοινωνικά υποβαθμισμένων περιοχών, καθώς η λειτουργία μιας βιβλιοθήκης μπορεί να συνδράμει στην αναβάθμιση και στην ανάπτυξη της περιοχής. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η Peckham Library στο δημοτικό διαμέρισμα του Southwark του νότιου Λονδίνου, που εγκαινιάστηκε το 2000 κερδίζοντας το αρχιτεκτονικό βραβείο Stirling²⁶. Η Βιβλιοθήκη δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος αναβάθμισης της περιοχής από το δημοτικό συμβούλιο του Southwark²⁷.

Εν κατακλείδι, ο κοινωνικός ρόλος των βιβλιοθηκών κοινού εντοπίζεται σε πολλαπλά επίπεδα: τόσο στη λειτουργία τους ως ενός δημόσιου χώρου κοινωνικής συναναστροφής όσο και ως ενός χώρου ισότιμης πρόσβασης όλων των κοινωνικών ομάδων στην πληροφορία και στη γνώση. Η απρόσκοπτη πρόσβαση όλων των πολιτών στη γνώση και στην πληροφορία εξασφαλίζει την ύπαρξη ενημερωμένων πολιτών διασφαλίζοντας μια δημοκρατική κοινωνία με ίσες ευκαιρίες για όλους (Kranich, 2001: 83).

2.5. Ιδανικό μοντέλο σύγχρονης βιβλιοθήκης

Σύμφωνα με όσα σχολιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, μια βιβλιοθήκη οφείλει να διευρύνει τις υπηρεσίες της προς το κοινό πέρα από την παραδοσιακή υπηρεσία δανεισμού. Εάν θέλει να καταστεί σημείο αναφοράς σε μια κοινότητα, οφείλει να αναπτύξει δραστηριότητες και προγράμματα που προωθούν την

²⁵ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης: [https://www.spl.org/audiences/library-equal-access-program-\(leap\)](https://www.spl.org/audiences/library-equal-access-program-(leap)) (πρόσβαση στις 18/10/2017)

²⁶The Architect's Journal, Peckham Library: <http://www.ajbuildingslibrary.co.uk/projects/display/id/283> (πρόσβαση στις 18/10/2017)

²⁷Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα: <https://www.southwark.gov.uk/regeneration/southwark-regeneration-in-partnership-programme?chapter=15> (πρόσβαση στις 18/10/2017)

πολιτιστική ανάπτυξη, ενδυναμώνουν την κοινωνική συνοχή και συμβάλλουν στη διάβιου μάθηση. Το μοντέλο της βιβλιοθήκης που αποτελεί απλώς χώρο φύλαξης βιβλίων δεν μπορεί να επιβιώσει στη σύγχρονη εποχή, καθώς έχει ελάχιστα να προσφέρει δεδομένου ότι η γνώση και η πληροφορία είναι παντού γύρω μας.

Η αξία του θεσμού της βιβλιοθήκης επιβεβαιώνεται από την μακρόχρονη παρουσία του στην ιστορία της ανθρωπότητας. Η ανάπτυξη των πρώτων πολιτισμών συνοδευόταν από την ανάγκη δημιουργίας συλλογών με τεκμήρια, δηλαδή από την ανάγκη συγκέντρωσης και οργάνωσης της γνώσης και της πληροφορίας. Στο πέρασμα των αιώνων ο θεσμός εξελίχθηκε και προσαρμόστηκε στις ανάγκες της εκάστοτε κοινωνίας. Από τις πήλινες πινακίδες και τον πάπυρο περάσαμε στα βιβλία και σήμερα τα βιβλία συμβιώνουν με τις ψηφιακές συλλογές. Η κεντρική αποστολή της βιβλιοθήκης παραμένει πάντα η ίδια: συγκέντρωση, διάσωση και διάδοση της γνώσης, ενώ αυτό που αλλάζει είναι τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να επιτύχει την αποστολή της με βάση τις κοινωνικές ανάγκες και τα διαθέσιμα μέσα κάθε εποχής.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα που διαθέτει μεγάλο αριθμό βιβλιοθηκών σε όλη την επικράτεια. Ωστόσο, ο ρόλος τους ήταν για χρόνια παραγνωρισμένος και δεν είχαν τη θέση που τους αρμόζει στην καθημερινότητα των πολιτών. Το πολύπλοκο θεσμικό καθεστώς τους και το γεγονός ότι υπάγονται σε διάφορους φορείς ανάλογα με τη νομική υπόστασή τους δυσχεραίνει κάθε προσπάθεια συντονισμού της λειτουργίας και των δράσεών τους. Το θετικό είναι ότι την τελευταία δεκαετία έχουν γίνουν ορισμένες συντονισμένες προσπάθειες για την ανάδειξη του θεσμού των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα. Η ίδρυση του Future Library το 2011 είναι μια προσπάθεια για την προβολή της σπουδαιότητας των βιβλιοθηκών και την ανάδειξη της σημασίας που μπορούν να έχουν στην καθημερινότητα των πολιτών. Πρόκειται για μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος με στόχο τη δημιουργία ενός δικτύου δημόσιων και δημοτικών βιβλιοθηκών σε όλη την επικράτεια «με σκοπό να ενισχύσει στη συνείδηση του κόσμου τη σπουδαιότητα των βιβλιοθηκών ως κέντρων μάθησης, χώρων δημιουργικότητας και διάδρασης»²⁸ Το Future Library διοργανώνει σεμινάρια, εργαστήρια και συνέδρια φέρνοντας σε επικοινωνία τα μέλη του και προσφέροντας καθοδήγηση, εκπαίδευση και πόρους στην κοινότητα των βιβλιοθηκών προκειμένου

²⁸ Future Library, Ο Οργανισμός μας: <https://www.futurelibrary.gr/about-us/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)

να μπορέσουν να προσφέρουν καινοτόμες υπηρεσίες στους χρήστες τους. Το δίκτυο έχει επεκταθεί και εκτός Ελλάδας και είναι μέλος του Διεθνούς Δικτύου Αναδυόμενων Καινοτόμων Βιβλιοθηκών στα Βαλκάνια (INELI-Balkans)²⁹. Η έδρα του Future Library βρίσκεται στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, που αναφέρθηκε ανωτέρω, και υπάρχει γραφείο και στην Αθήνα. Κύριοι χρηματοδότες είναι το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, το Κοινοφελές Ίδρυμα Κοινωνικού και Πολιτιστικού Έργου, το Bill & Melinda Gates Foundation και η Ευρωπαϊκή Ένωση³⁰.

Η μετακόμιση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας (ΕΒΕ) στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος είναι επίσης ένα γεγονός που έχει αναθερμάνει σε μεγάλο βαθμό τη συζήτηση για το ρόλο των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα. Η μετακόμιση της ΕΒΕ δεν είναι μια απλή μεταφορά βιβλίων από ένα κτίριο σε ένα άλλο. Πρόκειται για ένα πλήρες σχέδιο εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών της και κατ' επέκταση του ρόλου της. Η ΕΒΕ και το σχέδιο εκσυγχρονισμού της μελετώνται στο επόμενο κεφάλαιο.

Το μεγάλο στοίχημα που πρέπει να κερδίσουν οι βιβλιοθήκες σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο είναι η προσέλκυση του κοινού και η παρουσία τους στην καθημερινότητα των πολιτών. Οι βιβλιοθήκες πρέπει να έχουν ως επίκεντρο της δράσης τους τις ανάγκες του κοινού και να αναπτύσσουν υπηρεσίες και δραστηριότητες που βοηθούν στην κάλυψη αυτών των αναγκών. Σε διαφορετική περίπτωση θα μετατραπούν σε αποθήκες βιβλίων με μνημειακό χαρακτήρα. Πώς όμως θα μπορέσουν να αποφύγουν την περιθωριοποίηση και να καταστούν σημείο αναφοράς για το κοινό;

Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της διοργάνωσης εκθέσεων είναι ένας τρόπος για να καταστούν γνωστοί και προσβάσιμοι στο κοινό οι θησαυροί μιας βιβλιοθήκης. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η έκθεση *Αρχέτυπα. Όψεις της Πρώιμης Ελληνικής Τυπογραφίας* που διοργάνωσε το 2017 η Ιστορική Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη. Η εν λόγω Βιβλιοθήκη διαθέτει μια σημαντική συλλογή αρχέτυπων εκδόσεων και διοργάνωσε μια έκθεση με σπάνια βιβλία της που αναδεικνύουν την πρώιμη τυπογραφία, εκθέτοντας μερικά από τα πρώτα ελληνικά βιβλία που τυπώθηκαν το 15^ο αιώνα. Σε αυτή την έκθεση οι επισκέπτες μπορούσαν να θαυμάσουν από κοντά τις γραμματοσειρές και τα σήματα των πρώτων ελληνικών βιβλίων, να δουν τον τρόπο βιβλιοδεσίας και να ενημερωθούν

²⁹ Future Library, INELI-Balkans: <http://www.futurelibrary.gr/ineli-balkans/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)

³⁰ Future Library, Ο Οργανισμός μας, ό.π.

για τους εκδοτικούς οίκους που είχαν ιδρυθεί³¹. Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς τονώνει την εθνική συνείδηση ενός λαού και συμβάλλει στην πνευματική και πολιτιστική του εξέλιξη.

Ο ρόλος της βιβλιοθήκης είναι επίσης εκπαιδευτικός και επιμορφωτικός. Η ανάγκη για διά βίου μάθηση και συνεχή ενημέρωση είναι επιτακτική και οι βιβλιοθήκες μπορούν να καλύψουν αυτή την ανάγκη, συμπληρώνοντας την τυπική εκπαίδευση. Πρέπει να είναι χώροι ανακάλυψης και εξερεύνησης για τα παιδιά και χώροι επιμόρφωσης για τους ενήλικες. Η βιβλιοθήκη Library 10 στο Ελσίνκι είναι μια βιβλιοθήκη που δίνει έμφαση στη μουσική, στις νέες τεχνολογίες και στην καινοτομία. Είναι ένας χώρος όπου οι επισκέπτες μπορούν να δημιουργήσουν και να δημοσιεύσουν τα δικά τους πολιτιστικά δημιουργήματα. Διαθέτει στούντιο για πρόβες, εξοπλισμό για επεξεργασία εικόνας, ήχου και βίντεο. Έχει συνεργασίες με καλλιτέχνες, σχολεία και οργανισμούς της πόλης και είναι ένα πολυσύχναστο κέντρο εκδηλώσεων με 50.000 επισκέπτες το μήνα³². Η συμμετοχή των επισκεπτών σε εκδηλώσεις της βιβλιοθήκης αλλά και η παραμονή τους στα αναγνωστήρια και τους χώρους της βιβλιοθήκης καθιστούν τη βιβλιοθήκη ένα δυναμικό περιβάλλον κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Οι επισκέπτες έρχονται σε επαφή με άλλους ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα και έχουν την ευκαιρία ανάπτυξης κοινωνικών επαφών και σχέσεων. Οι βιβλιοθήκες είναι χώροι ανοιχτοί σε όλες τις κοινωνικές, εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες και ως εκ τούτου άνθρωποι διαφορετικών κοινωνικών τάξεων, θρησκειών και εθνοτήτων έχουν την ευκαιρία να γνωριστούν και να αλληλεπιδράσουν. Αυτό αυξάνει την ανοχή μιας κοινωνίας προς το διαφορετικό και συμβάλλει στην ένταξη και στην ενσωμάτωση όλων των πληθυσμιακών μονάδων σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

Ο ρόλος, επομένως, των βιβλιοθηκών σήμερα είναι πολύπλευρος. Καλούνται να ικανοποιήσουν πολλαπλές ανάγκες της κοινωνίας και να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην καθημερινότητα των πολιτών. Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν αναλυτικά τρεις ελληνικές βιβλιοθήκες προκειμένου να μελετηθεί εις βάθος ο ρόλος τους και η θέση που κατέχουν στη σύγχρονη εποχή.

³¹ Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη, Παράταση έκθεσης «Αρχέτυπα. Όψεις της Πρώιμης Ελληνικής Τυπογραφίας» έως 31 Ιουλίου 2017: <http://www.laskaridisfoundation.org/ekthesi-archetipa-opsis-tis-proimis-ellinikis-typografias/> (πρόσβαση 6/1/2018)

³² Model Programme for Public Libraries, Case: Library 10 in Helsinki: <http://modelprogrammer.slks.dk/en/cases/inspirational-cases/library-10-helsinki/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

3.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τρεις μελέτες περίπτωσης ελληνικών βιβλιοθηκών. Θα μελετηθούν η ιστορία, η αποστολή, το όραμα και οι αξίες της κάθε βιβλιοθήκης, καθώς επίσης και οι δραστηριότητες που αναπτύσσει. Η έρευνα έχει βασιστεί στη μελέτη της ιστοσελίδας κάθε βιβλιοθήκης, σε συνεντεύξεις των στελεχών της βιβλιοθήκης σε έντυπα και διαδικτυακά μέσα, καθώς και στις προσωπικές συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

Η πρώτη μελέτη περίπτωσης αφορά την **Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας** (ΕΒΕ) η οποία ιδρύθηκε επίσημα με Διάταγμα του Ιωάννη Καποδίστρια στις 15 Μαΐου 1832 στην Αίγινα³³. Ως εκ τούτου, η ίδρυσή της είναι άμεσα συνυφασμένη με την ίδρυση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Σήμερα η ΕΒΕ είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και η λειτουργία της ρυθμίζεται από το νόμο 3149/2003³⁴. Η ΕΒΕ επιλέχθηκε ως πρώτη μελέτη περίπτωσης, διότι είναι η Εθνική Βιβλιοθήκη της χώρας και αυτό συνεπάγεται μεγάλη ευθύνη ως προς το ρόλο της και την αποστολή της. Επιπλέον, η επικείμενη μετακόμιση στο νέο κτίριο σηματοδοτεί μια νέα εποχή για τη Βιβλιοθήκη. Στο πλαίσιο της εργασίας πραγματοποιήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις το διάστημα μεταξύ 1/11/2017 έως 22/11/2017 με τα εξής στελέχη:

1. κο. Τσιμπόγλου Φίλιππο, Γενικό Διευθυντή της ΕΒΕ
2. κα. Παυλάκου Ειρήνη, Υπεύθυνη Δανειστικού Τμήματος της ΕΒΕ
3. κα. Αγγελάκη Γεωργία, Υπεύθυνη Ανάπτυξης και Επέκτασης των Ψηφιακών Υπηρεσιών της ΕΒΕ
4. κα. Ξυδιά Στεφανία, Υπεύθυνη Ανάπτυξης Κοινού της ΕΒΕ

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι κυρίες Αγγελάκη και Ξυδιά είναι εξωτερικοί συνεργάτες της Εθνικής Βιβλιοθήκης που έχουν προσληφθεί ως υπεύθυνες των αντίστοιχων δράσεων στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών της ΕΒΕ³⁵.

³³ ΕΒΕ, Ιστορικά στοιχεία: <http://www.nlg.gr/el/node/7> (πρόσβαση στις 28/10/2017)

³⁴ Μετάβαση ΕΒΕ, Συχνές Ερωτήσεις: <http://transition.nlg.gr/syxnes-erotiseis/> (πρόσβαση στις 28/10/2017)

³⁵ Μετάβαση ΕΒΕ, Ιστορικό και συντελεστές Έργου Μετεγκατάστασης: <https://transition.nlg.gr/istoriko-ke-syntelestes-ergou-metegkatasias/> (πρόσβαση στις 28/10/2017)

Η δεύτερη μελέτη περίπτωσης είναι η **Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης** (ΚΔΒΚ), η οποία έχει μια μακρά ιστορία με την απαρχή της πρώτης συλλογής της να εντοπίζεται στο δεύτερο μισό του 17^{ου} αιώνα, όταν ιδρύθηκε η Σχολή της Κοζάνης³⁶. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο που ορίζεται από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Κοζάνης³⁷. Η ΚΔΒΚ επιλέχθηκε επειδή είναι μια ενεργή δημοτική βιβλιοθήκη με σύγχρονες λειτουργίες και πλήθος δραστηριοτήτων. Βρίσκεται και αυτή σε φάση μετακόμισης και εκσυγχρονισμού μέσα από τις νέες ευκαιρίες που θα προσφέρει το νέο σύγχρονο κτίριο. Οι συνεντεύξεις με τα στελέχη της ΚΔΒΚ πραγματοποιήθηκαν μέσω γραπτής απάντησης σε ερωτηματολόγιο το διάστημα 27/10/2017 έως 6/11/2017 (βλ. [Παράρτημα II](#)). Τα στελέχη που συμμετείχαν είναι:

1. κα. Στεργιοπούλου Ιωάννα, Διευθύντρια της ΚΔΒΚ
2. κα. Μπακόλα Πολυτίμη, Διοικητική Υπάλληλος της ΚΔΒΚ

Η τρίτη μελέτη περίπτωσης είναι μια ιδιωτική βιβλιοθήκη: η **Ωνάσειος Βιβλιοθήκη**. Η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη ανήκει στο Κοινοφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Ωνάσης και άνοιξε τις πόρτες της στο ευρύ κοινό το 2016 με πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ξεναγήσεων και σεμιναρίων³⁸. Είναι μια νέα προσθήκη στο χώρο των βιβλιοθηκών και επιλέχθηκε να μελετηθεί λόγω του πλήθους των εκπαιδευτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσει, καθώς επίσης και των ψηφιακών υπηρεσιών που προσφέρει. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με την κα. Γεροντοπούλου Βίκυ, Υπεύθυνη της Ωνασείου Βιβλιοθήκης και των ψηφιακών προγραμμάτων του Ιδρύματος Ωνάση στις 24/11/2017.

Οι προφορικές συνεντεύξεις με τα στελέχη της ΕΒΕ και της Ωνασείου Βιβλιοθήκης είναι διαθέσιμες σε μονάδα αποθήκευσης DVD που συνοδεύει την παρούσα εργασία, ενώ οι γραπτές απαντήσεις από τα στελέχη της ΚΔΒΚ είναι διαθέσιμες στο [Παράρτημα II](#) της παρούσας εργασίας.

³⁶ ΚΔΒΚ, Η ιστορία μας: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=704 (πρόσβαση στις 28/10/2017)

³⁷ ΚΔΒΚ, Οργανωτική Δομή: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=854 (πρόσβαση στις 28/10/2017)

³⁸ Onassis Κοινοφελές Ίδρυμα, Ωνάσειος Βιβλιοθήκη: <http://www.onassis.org/greek-library.php> (πρόσβαση στις 28/10/2017)

3.2. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας (ΕΒΕ)

3.2.1. Ιστορικά στοιχεία και κτιριακές εγκαταστάσεις

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας έχει μακρά ιστορία, άμεσα συνυφασμένη με την ιστορία του νεοελληνικού κράτους. Το 1829 ο Ιωάννης Καποδίστριας συμπεριέλαβε στο Ορφανοτροφείο της Αίγινας μια Βιβλιοθήκη που το 1830 έφτασε τους 1.018 τόμους βιβλίων και χαρακτηριζόταν από τον Ανδρέα Μουστοξύδη, Πρόεδρο της Επιτροπής του Ορφανοτροφείου που είχε αναλάβει, μεταξύ άλλων και την επιστασία της Βιβλιοθήκης, ως Εθνική Βιβλιοθήκη³⁹. Τα βιβλία της συλλογής προέρχονταν από Έλληνες και φιλέλληνες, καθώς επίσης και από μοναστήρια. Επίσημα, η Βιβλιοθήκη ιδρύθηκε με Διάταγμα του Κυβερνήτη στις 15 Μαΐου 1832 ως Δημόσια Βιβλιοθήκη με Διευθυντή το Γεώργιο Γεννάδιο⁴⁰.

Το 1834 η Βιβλιοθήκη μετακόμισε στην Αθήνα, τη νέα πρωτεύουσα της χώρας, και μετά από μετακομίσεις σε διάφορα κτίρια και εμπλουτισμό της συλλογής από δωρεές και αγορές ιδιωτικών βιβλιοθηκών, συστεγάστηκε το 1842 με τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου στο κτίριο του Οθώνειου Πανεπιστημίου (νυν Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Το 1866 οι δύο βιβλιοθήκες συγχωνεύτηκαν διοικητικά με την επωνυμία Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας (ΕΒΕ)⁴¹. Το 1903 η ΕΒΕ μεταφέρθηκε στο Βαλλιάνειο κτίριο (βλ. [Παράρτημα III](#), ΕΙΚ. 1 & 2) στην οδό Πανεπιστημίου 32, που χτίστηκε υπό την επίβλεψη του Τσίλλερ με δωρεά των αδερφών Βαλλιάνου από την Κεφαλονιά⁴².

Το Μάρτιο του 2009 υπεγράφη η Σύμβαση Δωρεάς μεταξύ του Κοινοφελούς Ιδρύματος Σταύρος Σ. Νιάρχος (ΙΣΝ), του Ελληνικού Δημοσίου, της ΕΒΕ ως ΝΠΙΔ, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής ως ΝΠΙΔ, της ΑΕ με την επωνυμία Ολυμπιακά Ακίνητα και της ΑΕ με την επωνυμία Κτηματική Εταιρεία Δημοσίου για την ανάληψη από το Ίδρυμα Σταύρος Σ. Νιάρχος του κόστους υλοποίησης του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ) που θα περιλαμβάνει τις εγκαταστάσεις της ΕΒΕ, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και του Πάρκου Σταύρος Νιάρχος (νόμος 3785/2009). Η Σύμβαση Δωρεάς κυρώθηκε με το νόμο 3785/2009, που, μεταξύ άλλων, ρυθμίζει

³⁹ ΕΒΕ, Ιστορικά στοιχεία: <http://www.nlg.gr/el/node/7> (πρόσβαση στις 5/11/2017)

⁴⁰ ΕΒΕ, Ιστορικά στοιχεία, ό.π.

⁴¹ ΕΒΕ, Ιστορικά στοιχεία, ό.π.

⁴² ΕΒΕ, Ιστορικά στοιχεία, ό.π.

τα θέματα στέγασης της ΕΒΕ στο νέο κτίριο στο ΚΠΙΣΝ. Σύμφωνα με την ανακοίνωση μετεγκατάστασης⁴³:

από την 1η Ιανουαρίου 2017 ως την ολοκλήρωση της μετεγκατάστασης, οι χώροι του Βαλλιανείου επί της οδού Πανεπιστημίου 32 αξιοποιούνται αποκλειστικά για τον καθαρισμό, την επεξεργασία και τον εγκιβωτισμό 750.000 τεκμηρίων [...] Η εξυπηρέτηση του κοινού στο Κεντρικό Αναγνωστήριο και στο Αναγνωστήριο Χειρογράφων, καθώς και η παραλαβή και εκτέλεση παραγγελιών αντιγράφων παντός είδους, αναστέλλονται προσωρινά.

Ως εκ τούτου, κατά την περίοδο σύνταξης της παρούσας εργασίας, οι περισσότερες λειτουργίες της ΕΒΕ προς το κοινό έχουν ανασταλεί προσωρινά, καθώς βρίσκεται στη φάση μετακόμισης στο νέο κτίριο στο ΚΠΙΣΝ (βλ. [Παράρτημα ΙΙΙ](#), ΕΙΚ. 3 & 4). Το κύριο κτίριο της Βιβλιοθήκης θα είναι στο ΚΠΙΣΝ, αλλά, παράλληλα, όπως ανέφερε στην προσωπική συνέντευξη ο Γενικός Διευθυντής της ΕΒΕ, κος Τσιμπόγλου, θα αξιοποιηθούν το κτίριο στο Βοτανικό και το Βαλλιάνειο κτίριο, στο οποίο θα υπάρχει η συλλογή που δεν θα βρίσκεται στο κύριο κτίριο και θα διαθέτει αναγνωστήριο και εκθεσιακό χώρο.

Οι νέες εγκαταστάσεις της ΕΒΕ εκτείνονται σε 22.000 τετραγωνικά μέτρα, σε ένα κτίριο τριών ορόφων. Το έργο μετεγκατάστασης της ΕΒΕ χρηματοδοτείται από δωρεά του ΙΣΝ ύψους 5 εκ. ευρώ και έκτακτη κρατική επιχορήγηση ύψους 5,2 εκ ευρώ. Η ΕΒΕ διαχειρίζεται την κρατική επιχορήγηση, ενώ τη δωρεά του ΙΣΝ διαχειριζόταν από το Φεβρουάριο 2015 έως τον Ιούλιο 2016 ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός Future Library. Από τον Αύγουστο 2016 τη διαχείριση ανέλαβε ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός Φίλοι και Υποστηρικτές Κέντρου Πολιτισμού Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος που αποτελεί ανεξάρτητο φορέα και δεν ταυτίζεται με το ΚΠΙΣΝ ή το ΙΣΝ⁴⁴.

3.2.2. Αποστολή - Τρέχουσα κατάσταση

Το πλαίσιο λειτουργίας της ΕΒΕ ρυθμίζεται με το νόμο 3149/2003, ο οποίος στο άρθρο 1 ορίζει: «Ιδρύεται νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) με την επωνυμία “Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας” (ΕΒΕ), το οποίο υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ)». Ο

⁴³ Μετάβαση ΕΒΕ, Ανακοίνωση Μετεγκατάστασης: <https://transition.nlg.gr/6457-2/> (πρόσβαση στις 5/11/2017)

⁴⁴ Μετάβαση ΕΒΕ, Η Μετεγκατάσταση: <https://transition.nlg.gr/i-metegkatastasi/> (πρόσβαση στις 5/11/2017)

Νόμος ορίζει και την αποστολή της ΕΒΕ που συνοψίζεται στο τρίπτυχο συγκέντρωση, οργάνωση και διάδοση υλικού που συνδέεται με τον ελληνισμό.

Πιο συγκεκριμένα, ο Νόμος στο άρθρο 1, παρ. 3 ορίζει ότι η ΕΒΕ:

α) Αναπτύσσει και διατηρεί την εθνική Συλλογή, η οποία περιλαμβάνει Υλικό που παράγεται στην Ελλάδα, καθώς και Υλικό που παράγεται στο εξωτερικό, αλλά συνδέεται ή έχει συνάφεια με τους ανθρώπους, τη χώρα, τις παραδόσεις και τον πολιτισμό της Ελλάδας σε οποιαδήποτε γλώσσα και μορφή και αν βρίσκεται. Για το σκοπό αυτόν συγκεντρώνει, επεξεργάζεται, συντηρεί, διαφυλάσσει, προβάλλει και καθιστά το Υλικό της Συλλογής της προσιτό σε κάθε ενδιαφερόμενο, κατά τρόπο ισότιμο και με γνώμονα την ελευθερία της γνώσης, της πληροφόρησης και της έρευνας.

Αυτό το απόσπασμα συνοψίζει τη βασική αποστολή της ΕΒΕ που είναι η διατήρηση της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του απανταχού ελληνισμού, η διάδοση αυτής της κληρονομιάς με ισότιμους όρους στο κοινωνικό σύνολο και η προώθηση της γνώσης, της πληροφόρησης και της έρευνας.

Ο Νόμος συνεχίζει ορίζοντας ότι η ΕΒΕ: «β) Αναπτύσσει δραστηριότητες σχετικές με το σκοπό της, με στόχο την ενίσχυση της πολιτιστικής και πνευματικής ζωής της χώρας». Αυτό διευρύνει το ρόλο της Βιβλιοθήκης από χώρο συγκέντρωσης βιβλίων σε χώρο διοργάνωσης πολιτιστικών και εκπαιδευτικών εκδηλώσεων με στόχο την προώθηση της πολιτιστικής και πνευματικής ζωής. Ως προς την οργάνωση του υλικού, η ΕΒΕ: «γ) Λειτουργεί ως εθνικό βιβλιογραφικό και πληροφοριακό κέντρο της χώρας και είναι αποδέκτης της υποχρεωτικής, σύμφωνα με το νόμο, κατάθεσης Υλικού, δ) Συντάσσει και εκδίδει την αναδρομική και την τρέχουσα Εθνική Βιβλιογραφία [...]». Αυτό διασφαλίζει ότι η ΕΒΕ λειτουργεί ως κέντρο πληροφόρησης για τους πολίτες και τους ερευνητές, αλλά και ως θεματοφύλακας της πνευματικής δημιουργίας που παράγεται στην Ελλάδα προκειμένου ο πνευματικός πλούτος να διατηρηθεί για τις επόμενες γενιές.

Επίσης, η ΕΒΕ: «ε) λειτουργεί ως επίσημο εθνικό κέντρο παροχής οδηγιών, κατευθύνσεων και διαμόρφωσης προτύπων στους τομείς της βιβλιογραφίας και της συντήρησης, διατήρησης, ψηφιοποίησης και αποκατάστασης Υλικού και της πληροφόρησης που έχει σχέση με αυτά, στ) παρέχει τις εθνικές υπηρεσίες διεθνών αριθμοδοτήσεων [...]». Αυτό μεταφράζεται στην ανάληψη μιας επιπλέον ευθύνης από την ΕΒΕ απέναντι στις υπόλοιπες βιβλιοθήκες, καθώς καλείται να θέτει πρότυπα, να παρέχει πληροφορίες και κατευθύνσεις που θα χρησιμοποιηθούν και από τις υπόλοιπες βιβλιοθήκες. Σύμφωνα με τον κο. Τσιμπόγλου:

η Εθνική Βιβλιοθήκη δεν δεσμεύεται, δεν περιορίζεται, μπορεί να μιλάει στις ακαδημαϊκές, μιλάει στις Δημόσιες του Υπουργείου [Παιδείας], μιλάει στις νοσοκομειακές του [Υπουργείου] Υγείας, μιλάει στις δημοτικές που είπαμε ότι ανήκουν στους Δήμους. Μιλάει γιατί δίνει πρότυπα, [...] δίνει επίπεδα, άρα είναι ο μόνος που μπορεί να συντονίσει όλους αυτούς.

Ακόμη, ο Νόμος ορίζει ότι η ΕΒΕ: «ζ) Συνεργάζεται σε θέματα βιβλιοθηκών με άλλους οργανισμούς και ιδιώτες στο εσωτερικό και εξωτερικό και συμμετέχει σε ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα, η) Εκπροσωπεί τη χώρα στο εξωτερικό για ζητήματα που έχουν σχέση με την αποστολή της». Αυτό το απόσπασμα θίγει το ζήτημα των συνεργασιών που προάγουν την έρευνα και την ανάπτυξη, καθώς επίσης και το διεθνή ρόλο της ΕΒΕ ως φορέα πολιτιστικής διπλωματίας για την Ελλάδα.

Συνοψίζοντας σχετικά με την αποστολή της ΕΒΕ, ο Νόμος θέτει τους βασικούς άξονες για τη δράση, τη λειτουργία και το ρόλο της: από τη μία διατηρεί και διαθέτει στο κοινό τεκμήρια που αφορούν τον ελληνισμό και ως εκ τούτου την πολιτιστική κληρονομιά του έθνους και από την άλλη πρέπει να προάγει την πνευματική και πολιτιστική ζωή του τόπου μέσα από εκδηλώσεις που φέρνουν το κοινό κοντά στη Βιβλιοθήκη. Πέρα, όμως, από τις υπηρεσίες που η ΕΒΕ καλείται να προσφέρει στο κοινό, έχει μεγάλη ευθύνη και απέναντι στις υπόλοιπες βιβλιοθήκες, καθώς πρέπει να λειτουργεί ως κέντρο παροχής πληροφοριών και κατευθύνσεων και να συνιστά πρότυπο βέλτιστων πρακτικών για άλλους φορείς. Τέλος, η ΕΒΕ έχει και διεθνή ρόλο, καθώς αποτελεί εκπρόσωπο του ελληνισμού παγκοσμίως. Ο ρόλος της ΕΒΕ επομένως μπορεί να συνοψιστεί σε 3 επίπεδα:

- α) ως προς το κοινό
- β) ως προς τις άλλες βιβλιοθήκες και σχετικούς φορείς
- γ) ως προς τη διεθνή σκηνή.

Το ερώτημα που προκύπτει είναι κατά πόσο η ΕΒΕ έχει ανταποκριθεί έως σήμερα στο ρόλο και στην αποστολή που περιγράφει ο Νόμος και κατά πόσο η δράση της ικανοποιεί τους στόχους και τις προδιαγραφές που θέτει ο Νόμος.

Σύμφωνα με το Γενικό Διευθυντή της ΕΒΕ, κο. Τσιμπόγλου, «η Εθνική Βιβλιοθήκη απέχει πάρα πολύ από αυτό που θα έπρεπε να ήταν. Δεν μπορεί ακόμα να παίξει τον ρόλο που ταιριάζει σε ανάλογα ιδρύματα» (Παπασπύρου, 2015). Στην ίδια συνέντευξη ο Γενικός Διευθυντής αναφέρει ότι «το μεγαλύτερο αγκάθι, η μεγαλύτερη ντροπή για την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, δεν είναι άλλη από την αδυναμία της να παρακολουθεί και να καταγράφει εγκαίρως την εθνική βιβλιοπαραγωγή». Ως

εκ τούτου, η ΕΒΕ δεν έχει καταφέρει να ανταποκριθεί σε μία από τις αποστολές που ορίζει ο Νόμος: τη σύνταξη και έκδοση της εθνικής βιβλιογραφίας. Μεταξύ των προβλημάτων που αναφέρει στην ίδια συνέντευξη ο Γενικός Διευθυντής είναι και η απουσία εξειδικευμένου προσωπικού. Αυτό το έλλειμμα επηρεάζει συνολικά την αποστολή της ΕΒΕ, καθώς δεν είναι δυνατό να επιτελεί το ρόλο που της αρμόζει ούτε απέναντι στο κοινό ούτε απέναντι στις άλλες βιβλιοθήκες εάν δεν διαθέτει το απαραίτητο προσωπικό.

Σε άλλη συνέντευξη ο κος Τσιμπόγλου αναφέρει:

Η αλήθεια είναι ότι πολύς κόσμος δεν το [το Βαλλιάνειο κτίριο] έχει επισκεφθεί μέχρι αυτή τη στιγμή που μιλάμε. Δεν είναι μόνο ευθύνη του καθενός από εμάς. Ευθύνη έχει και η Εθνική Βιβλιοθήκη, η οποία δεν έχει διαδώσει την ανάγκη να δούμε από μέσα το κτίριο. Ήμαστε λίγο... κλειστοί [...] (Λαμπίρης, 2015).

Αυτό σχετίζεται με το γεγονός ότι η ΕΒΕ δεν φαίνεται να είναι παρούσα στην καθημερινότητα των πολιτών, καθώς το πρώτο βήμα για να γνωρίσει το ευρύ κοινό τη Βιβλιοθήκη είναι να νιώσει την ανάγκη ή την επιθυμία να επισκεφτεί το κτίριό της στο κέντρο της πόλης.

Στην ίδια συνέντευξη σχετικά με το Βαλλιάνειο κτίριο, αναφέρει:

Το κτίριο που βρισκόμαστε τώρα έχει δώσει ιστορικά ό,τι ήταν να δώσει. Εδώ και δεκαετίες όμως δεν επαρκεί. Μπορεί να φιλοξενήσει μόνο 100 άτομα. Ωστόσο δεν νοείται Εθνική Βιβλιοθήκη με μόλις 100 αναγνώστες. Πρέπει να είναι 1.000! Και το νέο κτίριο θα έχει περισσότερες από 1.000 θέσεις. Σύν τοις άλλους υπάρχουν βιβλία, τα οποία φυλάσσονται σε ακατάλληλες συνθήκες. Δεν υπήρξαν ποτέ ρυθμιζόμενες συνθήκες υγρασίας και θερμοκρασίας.

Η έλλειψη των απαραίτητων κτιριακών εγκαταστάσεων περιορίζει και τις υπηρεσίες που ήταν σε θέση να προσφέρει η ΕΒΕ στο κοινό. Όπως ανέφερε ο κύριος Τσιμπόγλου στη συνέντευξη που μας παραχώρησε, «το αδιέξοδο είχε ξεκινήσει [...] εδώ και περίπου 50 χρόνια, δηλαδή με βάση τις συλλογές που είχαν συγκεντρωθεί το Βαλλιάνειο δεν επαρκούσε. [...] Κάποιες δραστηριότητες δεν γίνονταν κυρίως γιατί δεν υπήρχε χώρος». Όταν ο φυσικός χώρος είναι περιορισμένος, είναι αναμενόμενο ότι περιορισμένες θα είναι και οι υπηρεσίες που προσφέρονται. Πέρα όμως από τη χωρητικότητα του κτιρίου της ΕΒΕ, τίθενται και ζητήματα προστασίας και συντήρησης των τεκμηρίων της συλλογής για τα οποία πρέπει να υπάρχουν ειδικές συνθήκες φύλαξης. Η μη ύπαρξη αυτών των συνθηκών θέτει κινδύνους και για το περιεχόμενο της ΕΒΕ.

Σε άλλη συνέντευξη ο Γενικός Διευθυντής αναφέρει: «Ξέρετε ότι εδώ και 20 χρόνια η Εθνική Βιβλιοθήκη δεν είχε αγοράσει βιβλία;» (Ανέστη, 2016). Σε άλλη συνέντευξη, ο κος Τσιμπόγλου συμπληρώνει:

Σε ό,τι αφορά τις συλλογές της, η ΕΒΕ, ελλείπει χρημάτων, δεν τις έχει εμπλουτίσει ούτε με ένα ξενόγλωσσο βιβλίο εδώ και δέκα χρόνια. Το τμήμα συντήρησης, ένα δραστήριο τμήμα που λειτουργούσε με 15 άτομα στην Αγία Παρασκευή, εδώ και έξι χρόνια υπολειτουργεί (Κουζέλη, 2014).

Ο εμπλουτισμός των συλλογών και η συντήρηση των υπαρχουσών συλλογών είναι ιδιαίτερα σημαντικά ζητήματα για το περιεχόμενο μιας βιβλιοθήκης και κατ' επέκταση για το ρόλο που επιτελεί στη σύγχρονη κοινωνία. Η έλλειψη χρηματοδότησης, αλλά και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, δημιουργούν σοβαρά προβλήματα που απειλούν το περιεχόμενο και κατ' επέκταση την υπόσταση μιας βιβλιοθήκης. Στην έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για τις ψηφιακές υπηρεσίες, αλλά και στην έλλειψη υποδομών, αναφέρθηκε η κα. Αγγελάκη, Υπεύθυνη Ανάπτυξης και Επέκτασης των Ψηφιακών Υπηρεσιών: «όταν ξεκινήσαμε η υποδομή της ήταν σε πολύ κακή κατάσταση. [...] Ήταν και πολύ λίγο το προσωπικό που ασχολούταν με τις ψηφιακές υπηρεσίες».

Ο κος Τσιμπόγλου, αναφερόμενος στο συντονιστικό ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η ΕΒΕ για τις άλλες βιβλιοθήκες, αλλά και στον εκπαιδευτικό της ρόλο, αναφέρει:

Αν ρόλος της ΕΒΕ είναι να δημιουργεί πρότυπα, να καθοδηγεί τις υπόλοιπες βιβλιοθήκες της χώρας και να τις απαλλάσσει από το τεχνικό έργο της καταλογογράφησης, βρίσκεται 117 χρόνια πίσω, στο 1897, όταν μοιράστηκαν οι πρώτοι δελτιοκατάλογοι από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου. Όσο για τον εκπαιδευτικό της ρόλο, στην Ελλάδα δεν έχουμε μεν ανάγκη από την εξάλειψη του αναλφαβητισμού, έχουμε όμως πλέον ανάγκη από την εξάλειψη του πληροφοριακού αναλφαβητισμού και τη διάδοση της πληροφοριακής παιδείας. Είναι κι αυτός ένας ρόλος της ΕΒΕ, που για την ώρα δεν τον εκπληρώνει (Κουζέλη, 2014).

Εντοπίζονται, επομένως, πολλαπλά προβλήματα στη λειτουργία της βιβλιοθήκης που δεν φαίνεται να ανταποκρίνεται, τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα, σε όσα ορίζει ο Νόμος ως προς την αποστολή της. Οι ελλείψεις και τα προβλήματά της συνοψίζονται στα εξής:

1. σε ζητήματα περιεχομένου, με κυριότερο πρόβλημα την ανανέωση του υλικού, ελληνόγλωσσου και ξενόγλωσσου,

2. στο τεχνικό ζήτημα της καταλογογράφησης και της καταγραφής της εθνικής βιβλιοπαραγωγής, την οποία η ΕΒΕ δεν ήταν σε θέση για χρόνια να παρακολουθεί και να καταγράφει,
3. στο προσωπικό που δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες της Βιβλιοθήκης,
4. στον περιορισμένο χώρο που διέθετε,
5. στην περιορισμένη επισκεψιμότητα και στην απουσία της Βιβλιοθήκης από την καθημερινότητα του πολίτη,
6. στην απουσία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων
7. στην αδυναμία της ΕΒΕ για πολλά χρόνια να προσφέρει καθοδήγηση, κατευθύνσεις και να συνιστά πρότυπο για τις άλλες βιβλιοθήκες και
8. στην έλλειψη υποδομών και εξειδικευμένου προσωπικού για ψηφιακές υπηρεσίες.

Όλα τα παραπάνω προβλήματα οδηγούσαν σε μια Εθνική Βιβλιοθήκη που υπολειπόταν και σε κάθε περίπτωση ήταν πολύ κατώτερη της αποστολής της και του θεσμικού ρόλου της. Η μετεγκατάσταση στο νέο κτίριο στο ΚΠΙΣΝ συνδυάζεται με ένα σχέδιο εκσυγχρονισμού των λειτουργιών και των υπηρεσιών της και προσφέρει πολλαπλές ευκαιρίες για να καλύψει τις έως τώρα ελλείψεις και να αναλάβει νέες πρωτοβουλίες όπως αρμόζει στο θεσμικό ρόλο της.

3.2.3. Σχέδιο εκσυγχρονισμού

Το στρατηγικό σχέδιο εκσυγχρονισμού της ΕΒΕ περιλαμβάνει πέντε βασικούς άξονες:

1. Επεξεργασία και ανάδειξη συλλογών
2. Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών
3. Σχεδιασμός νέου δανειστικού τμήματος
4. Ανάπτυξη κοινού
5. Εκπαίδευση προσωπικού

Στη συνέχεια θα αναλυθεί κάθε άξονας χωριστά, αξιοποιώντας το υλικό από τις προσωπικές συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με τους υπευθύνους για κάθε άξονα.

1. Επεξεργασία και ανάδειξη συλλογών

Ως προς τον πρώτο άξονα, οι συλλογές συνιστούν το λόγο ύπαρξης μιας βιβλιοθήκης.

Η σωστή επεξεργασία και ο εμπλουτισμός τους είναι βασική προϋπόθεση για τη

βιωσιμότητα κάθε βιβλιοθήκης. Το πρώτο βήμα πριν τη μετακόμιση της ΕΒΕ στο νέο κτίριο είναι η απογραφή και ο καθαρισμός του υλικού με ειδικό εξοπλισμό. Ο κος Τσιμπόγλου τόνισε, επίσης, τη σημασία του γεγονότος ότι τα τεκμήρια έχουν αποκτήσει ταυτότητα μέσω των ετικετών ραδιοσήμανσης (RFID) κάτι που έχει μόνο το 3% των επιχειρήσεων της Ευρώπης.

Ως προς το διαχωρισμό των συλλογών και την ανάδειξή τους, στο νέο κτίριο έχουν δημιουργηθεί τέσσερα θησαυροφυλάκια για τα χειρόγραφα, τα αρχεία, τα παλαιότυπα-αρχέτυπα και τους χάρτες (Βροντή, 2017). Όπως ανέφερε ο κος Τσιμπόγλου στη συνέντευξη:

[στο νέο κτίριο] έχουμε χώρο για φύλαξη των πολυτίμων συλλογών, το διαχωρισμό τους από τη γενική συλλογή, είναι σημαντικό αυτό. Στο Βαλλιάνειο, ελλείπει χώρου η γενική συλλογή συμπεριελάμβανε και τις ειδικές συλλογές των πολυτίμων, δηλαδή δίπλα στα βιβλία που εκδόθηκαν τα τελευταία πέντε, τέσσερα, δέκα χρόνια, είχαμε και βιβλία του 15^{ου} αιώνα. Το χειρότερο είναι ότι αυτά πέρασαν σχεδόν απαρατήρητα, αναξιοποίητα από την άποψη της προβολής.

Η πλήρης γνώση του υλικού της Βιβλιοθήκης, αλλά και η κατηγοριοποίηση αυτού του υλικού, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για το σχεδιασμό του τρόπου ανάδειξης σημαντικών και σπάνιων τεκμηρίων που συνιστούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς του έθνους.

2. Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών

Ως προς το δεύτερο άξονα, οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν πολλαπλές ευκαιρίες για την οργάνωση, αξιοποίηση και προβολή του υλικού της Βιβλιοθήκης. Σύμφωνα με τον κο. Τσιμπόγλου, «μαζί με τη φυσική παρουσία αναπτύσσεται και ένα δίκτυο, ένα πλαίσιο από ψηφιακές υπηρεσίες, καινοτόμες για την Ελλάδα». Η παροχή ψηφιακών υπηρεσιών δεν αποτελεί πλέον επιλογή αλλά επιβεβλημένη ανάγκη για την επιβίωση των βιβλιοθηκών.

Ως προς το ρόλο που διαδραματίζουν οι νέες τεχνολογίες στη διάδοση της γνώσης, η κα. Αγγελάκη, Υπεύθυνη Ανάπτυξης και Επέκτασης των Ψηφιακών Υπηρεσιών της ΕΒΕ, αναφέρει:

από τη βιβλιοκεντρική προσέγγιση περνάμε σε μία δεδομενοκεντρική προσέγγιση δηλαδή οτιδήποτε βρίσκεται σε μια βιβλιοθήκη με τη ψηφιοποίηση, ειδικά τη χρήση λογισμικών οπτικής αναγνώρισης χαρακτήρων, OCR δηλαδή, και με νέες τεχνολογίες όπως είναι τα διασυνδεδεμένα δεδομένα, όπως είναι οι τεχνολογίες μαζικής εξόρυξης δεδομένων και όλα αυτά, όλα τα δεδομένα που περιλαμβάνονται σε βιβλία, στο έντυπο ας πούμε [...] όλα είναι δεδομένα που δημιουργούν αυτό που λέμε big data, δηλαδή δεδομένα μεγάλης κλίμακας τα οποία βρίσκονται στη βάση παραγωγής νέας γνώσης.

Οι νέες τεχνολογίες, λοιπόν, προσφέρουν τη δυνατότητα αξιοποίησης των δεδομένων που βρίσκονται στα βιβλία με στόχο την ευκολότερη διάδοση της γνώσης αλλά και την παραγωγή νέας γνώσης.

Η κα. Αγγελάκη, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, υπογράμμισε ότι ο σχεδιασμός των ψηφιακών υπηρεσιών απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση δεδομένου ότι πρόκειται για μια πολύπλευρη διαδικασία. Σύμφωνα με την ίδια, τα επίπεδα με βάση τα οποία οργανώνεται ο σχεδιασμός είναι:

- α) «η επιχειρησιακή αναγκαιότητα, γιατί συμβαίνει κάτι, ποιον πάει να εξυπηρετήσει, πώς εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο ανάπτυξης της βιβλιοθήκης, βιωσιμότητας της υπηρεσίας, [...]
- β) το τεχνολογικό κομμάτι, πώς στήνεται, σε τι τεχνολογίες; [...]
- γ) θεσμικά ζητήματα [...] νομικές πτυχές, δηλαδή τι κάνεις με τα ψηφιακά; Τι μπορείς να διαθέσεις online; Έχεις πνευματικά δικαιώματα; Εμπίπτουν στο νόμο περί πολιτιστικής κληρονομιάς; [...]
- δ) το βιβλιοθηκονομικό κομμάτι [...] πώς οργανώνεται αυτό το περιεχόμενο, περιγράφεται κ.λπ.»

Ως προς τη χρησιμότητα των ψηφιακών υπηρεσιών, η κα. Αγγελάκη ανέφερε ότι η ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών από τη μία ενισχύει τα παραδοσιακά βιβλιοθηκονομικά συστήματα για τη διαχείριση του υλικού, έτσι ώστε αυτό να είναι εύκολα ανακτήσιμο και διαχειρίσιμο, και από τη άλλη προσφέρει μια σειρά υπηρεσιών στους χρήστες όπως είναι η ιστοσελίδα, η πλατφόρμα ψηφιακών συλλογών και το σύστημα ταυτοποίησης και εξουσιοδότησης χρηστών. Αλλά πέρα από αυτές τις παραδοσιακές χρήσεις της ψηφιακής τεχνολογίας, η ΕΒΕ επιθυμεί να αναπτύξει και ψηφιακές υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας για πρώτη φορά στην Ελλάδα, όπως είναι ο ηλεκτρονικός δανεισμός. Σύμφωνα με την κα. Αγγελάκη:

θα μπορεί ο χρήστης να εντοπίζει ένα ηλεκτρονικό βιβλίο, να το μεταφορτώνει σε ένα e-reader, σε ένα ηλεκτρονικό αναγνώστη της επιλογής του, στο κινητό ή στο tablet ή στον υπολογιστή του θα είναι προσβάσιμο για 20 μέρες, όπως δηλαδή και τα έντυπα και με το πέρας του χρονικού ορίου αυτού θα κλειδώνει ουσιαστικά το βιβλίο και θα περνάει στον επόμενο χρήστη που ενδιαφέρεται.

Επίσης, η κα. Αγγελάκη αναφέρθηκε στο σύστημα αρχειοθέτησης ελληνικού ιστού που ξεκινά η ΕΒΕ, προκειμένου να διασωθεί η πολιτιστική κληρονομιά που παράγεται ηλεκτρονικά. Αν δεν αρχειοθετηθεί, αυτό το υλικό χάνεται, καθώς οι ιστοσελίδες πολλές φορές σταματούν κάποια στιγμή να λειτουργούν δημιουργώντας

«μαύρη τρύπα στην ιστορική μας μνήμη και γνώση». Σύμφωνα με τον κο. Τσιμπόγλου, η αρχειοθέτηση του ελληνικού ιστού σημαίνει «ότι αρχειοθετούμε την ελληνική ψηφιακή ιστορία» Η πολιτιστική κληρονομιά παράγεται πια σε μεγάλο βαθμό και ηλεκτρονικά και αυτό επιβάλλει την ανάπτυξη νέων τρόπων διάσωσης της και διάθεσής της στις επόμενες γενιές, κάτι που επιδιώκει να πετύχει η ΕΒΕ με αυτή τη νέα υπηρεσία που αναπτύσσει.

Σε εθνικό επίπεδο, η ΕΒΕ ξεκίνησε το συλλογικό κατάλογο των ελληνικών βιβλιοθηκών σε συνεργασία με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Σύμφωνα με την κα. Αγγελάκη, το έργο έχει ξεκινήσει πιλοτικά και περιλαμβάνει 20 βιβλιοθήκες και στο μέλλον θα προστίθενται και άλλες, εάν πληρούν κάποια κριτήρια. Αυτή η δράση συνδέεται με την ευθύνη που έχει η ΕΒΕ απέναντι στις άλλες βιβλιοθήκες, καθώς, σύμφωνα με τον κο. Τσιμπόγλου, «οι εθνικές βιβλιοθήκες είναι αυτές που φτιάχνουν σε κάθε χώρα τους συλλογικούς καταλόγους γιατί οφείλουν να γνωρίζουν τι υπάρχει στη χώρα».

Σύμφωνα με την κα. Αγγελάκη, στόχος είναι «η εξωστρέφεια του υλικού [...] σίγουρα επιδιώκουμε την περαιτέρω αξιοποίηση με όλους τους δυνατούς τρόπους» προκειμένου να διατίθεται μια «ανοιχτή, επαναχρησιμοποιήσιμη, αξιοποιήσιμη γνώση». Επομένως, οι ψηφιακές υπηρεσίες μπορούν να συμβάλουν στην πρωταρχική αποστολή κάθε βιβλιοθήκης, που είναι η διάδοση της γνώσης. Στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών της, η ΕΒΕ αναπτύσσει ψηφιακές υπηρεσίες που καθιστούν το περιεχόμενό της εύκολα και γρήγορα προσβάσιμο με κάθε δυνατό τρόπο.

Ως προς τις προκλήσεις σε σχέση με το ψηφιακό κομμάτι της ΕΒΕ, η κα. Αγγελάκη ανέφερε την ανάγκη ύπαρξης κατάλληλου προσωπικού, καθώς απαιτούνται εξειδικευμένοι τεχνολόγοι αλλά και εξειδικευμένοι βιβλιοθηκονόμοι με γνώση νέων τεχνολογιών, τα ζητήματα ασφάλειας, τα ζητήματα χρηματοδότησης για μετάπτωση περιεχομένου και τεχνολογιών σε νέα συστήματα και υποδομές. Η τεχνολογία εξελίσσεται συνεχώς και αυτό συνεπάγεται μια συνεχή ανάγκη χρηματοδότησης των ψηφιακών υπηρεσιών προκειμένου τα συστήματα να εκσυγχρονίζονται με βάση τις νέες τεχνολογίες ενώ παράλληλα απαιτείται εξειδικευμένο και ενημερωμένο προσωπικό.

3. Σχεδιασμός νέου δανειστικού τμήματος

Το δανειστικό τμήμα θα είναι η νέα υπηρεσία που θα προσφέρει η Εθνική Βιβλιοθήκη στο νέο κτίριο. Όπως αναφέρει η ιστοσελίδα μετάβασης της ΕΒΕ⁴⁵, η συλλογή του δανειστικού τμήματος θα είναι μια νέα συλλογή για παιδιά, εφήβους και ενήλικες και κάθε εγγεγραμμένο μέλος θα έχει τη δυνατότητα δανεισμού. Το δανειστικό τμήμα της Βιβλιοθήκης θα λειτουργεί στο ισόγειο που είναι ένας ενιαίος χώρος και σε ένα μέρος του 2^{ου} ορόφου, όπου υπάρχουν αναγνωστήρια.

Σύμφωνα με την κα. Ξυδιά, Υπεύθυνη Ανάπτυξης Κοινού, «το ισόγειο λοιπόν θα είναι ουσιαστικά ένα ‘εκκολαπτήριο’ ερευνητών, ο προθάλαμος της ανάπτυξης κοινού, αναγνωστών δηλαδή που αργά ή γρήγορα θ’ ανέβουν στον πάνω όροφο και θα ξεκινήσουν τις δικές τους έρευνες και ουσιαστικά την παραγωγή πολιτισμού». Το νέο δανειστικό τμήμα συνιστά, επομένως, ένα άνοιγμα στο ευρύ κοινό, μια προσπάθεια να προσελκύσει τους πολίτες και να γίνει μέρος της καθημερινότητάς τους. Όπως ανέφερε στη συνέντευξη η κα. Παυλάκου, Υπεύθυνη του Δανειστικού Τμήματος, πρόκειται για ένα τμήμα «που αφορά όλους τους πολίτες, όλες τις ηλικιακές κατηγορίες [...] είναι ένα άνοιγμα προς την κοινωνία».

Ως προς το υλικό της νέας συλλογής, η κα. Παυλάκου ανέφερε ότι είναι καινούργιο και προέρχεται είτε από αγορές βιβλίων είτε από τα πολλαπλά αντίτυπα της Βιβλιοθήκης και το υλικό θα είναι ελληνόγλωσσο και ξενόγλωσσο. Λαμβάνοντας υπόψη τη συλλογή θετικών επιστημών και τεχνολογίας της Βιβλιοθήκης του Ιδρύματος Ευγενίδου που βρίσκεται σε γεωγραφική εγγύτητα, το δανειστικό τμήμα της ΕΒΕ θα λειτουργήσει συμπληρωματικά, εστιάζοντας στις ανθρωπιστικές επιστήμες και τις τέχνες, την ελληνική και ξένη λογοτεχνία, το παιδικό βιβλίο, το κόμικ, το βιβλίο πρακτικής ζωής (Κουζέλη, 2017). Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο κος Τσιμπόγλου στη συνέντευξη:

σε 40 μέτρα από εδώ είναι το Ευγενίδιο. Το Ευγενίδιο είναι 100 χρόνια στημένο εδώ πέρα, δεν μπορείς να το αγνοήσεις. Άρα τι κάνουμε; Συνεργασία, αλληλο-συμπληρωματικότητα. Δηλαδή το σύστημα των δύο ή περισσότερων βιβλιοθηκών, και όχι η καθεμία, προσφέρει μεγαλύτερο αριθμό χρηστών, μεγαλύτερο αριθμό υπηρεσιών.

Αυτή η προσέγγιση καταδεικνύει την αξία και τη σημασία των συνεργασιών, καθώς όταν πολιτιστικοί και εκπαιδευτικοί οργανισμοί, όπως οι βιβλιοθήκες, λειτουργούν αλληλο-συμπληρωματικά, καλύπτουν πιο αποτελεσματικά τις πραγματικές ανάγκες του κοινού και πολλαπλασιάζουν τη γνώση.

⁴⁵ Μετάβαση ΕΒΕ, Συχνές Ερωτήσεις: <https://transition.nlg.gr/syxnes-erotiseis/> (πρόσβαση στις 28/10/2017)

Το δανειστικό τμήμα, πέρα από το αναγνωστήριο και τη δυνατότητα δανεισμού βιβλίων που προσφέρει, περιλαμβάνει και χώρους πολυμέσων. Όπως ανέφερε η κα. Παυλάκου, «υπάρχει ο ραδιοφωνικός σταθμός, η αίθουσα κινηματογράφησης, το στούντιο μουσικής, [...] τα meeting rooms». Πρόκειται λοιπόν για ένα χώρο που προσφέρει πολλές ευκαιρίες ανακάλυψης και μάθησης με τη χρήση νέων τεχνολογιών και απαραίτητου εξοπλισμού. Επίσης, στους χώρους του δανειστικού τμήματος θα διοργανώνονται και θα φιλοξενοούνται εκπαιδευτικά προγράμματα για διάφορες ομάδες κοινού. Το ωράριο λειτουργίας του δανειστικού τμήματος δεν έχει οριστεί ακόμη, αλλά η κα. Παυλάκου ανέφερε ότι θα μένει ανοιχτό όσες ώρες λειτουργεί και το Κέντρο Πολιτισμού, καθώς το κτίριο φυλάσσεται, τα βιβλία έχουν ραδιοσήμανση και λειτουργούν μηχανήματα αυτόματου δανεισμού για τα μέλη.

Ως προς την πρόνοια απέναντι σε ευαίσθητα κοινωνικά ομάδες, η κα. Παυλάκου ανέφερε ότι το κτίριο είναι προσβάσιμο σε ΑΜΕΑ και γίνονται συζητήσεις για να αποκτήσει η ΕΒΕ ειδικό εξοπλισμό για ΑΜΕΑ. Η κα. Ξυδιά, Υπεύθυνη Ανάπτυξης κοινού ανέφερε ότι «προτεραιότητα είναι η κοινότητα των εντυποανάπηρων» έτσι ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ένα κομμάτι της συλλογής. Τέλος, υπάρχει πρόβλεψη για αγορά βιβλίων στις γλώσσες των μεταναστών.

Οι προκλήσεις που δημιουργεί το νέο τμήμα έγκεινται, σύμφωνα με την κα. Παυλάκου, στο ότι πρόκειται για μια «πρωτόγνωρη εμπειρία [...] προσπαθούμε να στήσουμε εξ αρχής ένα τμήμα με όλες του τις ανάγκες». Αυτό, όπως είναι λογικό, θέτει μια σειρά ζητημάτων ως προς την επιλογή, την οργάνωση και τη διάθεση του υλικού αλλά και ως προς τις νέες μεθόδους προσέγγισης του κοινού.

4. Ανάπτυξη κοινού

Η ανάπτυξη κοινού είναι ένας από τους βασικούς άξονες για τον εκσυγχρονισμό της ΕΒΕ. Σύμφωνα με την κα. Ξυδιά, Υπεύθυνη Ανάπτυξης Κοινού της ΕΒΕ

Η Ανάπτυξη Κοινού στο πλαίσιο πολιτιστικών οργανισμών αφορά στρατηγικές και εφαρμογές, αφενός για τη βέλτιστη δυνατή κάλυψη των αναγκών υπαρχόντων χρηστών αλλά και την προσέλκυση νέων ομάδων πολιτών. Τα καθήκοντά μου περιλαμβάνουν τη συμμετοχική διαμόρφωση μιας νέας ταυτότητας για την Εθνική Βιβλιοθήκη, τη χάραξη της στρατηγικής επικοινωνίας του οργανισμού και τις σχετικές εφαρμογές ενημέρωσης πολιτών καθώς και τον προγραμματισμό στοχευμένων δράσεων για διαφορετικές ομάδες κοινού. Η Εθνική Βιβλιοθήκη αναβαθμίζεται «ανοίγει» στον κόσμο και

προσκαλεί κάθε πολίτη να ανακαλύψει τους θησαυρούς της (Παναγιώτου, 2016).

Η ανάπτυξη κοινού, λοιπόν, αφορά την εξυπηρέτηση των αναγκών των χρηστών της Βιβλιοθήκης, αλλά και την προσέλκυση νέων ομάδων κοινού. Πιο συγκεκριμένα, η κα. Ξυδιά ανέφερε ότι:

ανάπτυξη κοινού είναι πώς θα χτίσω υπηρεσίες που θα καλύπτουν πραγματικές ανάγκες, έτσι ώστε πραγματικοί άνθρωποι να παίρνουν πραγματικά αποτελέσματα. Είτε αυτό είναι να εξελίξω το πολιτιστικό μου προϊόν, να δημιουργήσω δηλαδή νέο πολιτισμό, είτε είναι [...] να εκπαιδεύσω, [...] είτε να παρέχω κοινωνική αξία, κοινωνική συνοχή, δημόσιο διάλογο.

Σύμφωνα με την κα. Ξυδιά, ο σχεδιασμός της στρατηγικής επικοινωνίας της ΕΒΕ περιελάμβανε τις εξής φάσεις: «το πρώτο ήταν η έρευνα κοινού, το δεύτερο ήταν η στρατηγική ανάπτυξης ταυτότητας και της πιλοτικής λειτουργίας της Βιβλιοθήκης, το τρίτο ήταν ο σχεδιασμός της οπτικής ταυτότητας και το τέταρτο η καμπάνια επικοινωνίας». Μέσα από την έρευνα κοινού, η ΕΒΕ είχε την ευκαιρία να αντιληφθεί ποια εικόνα έχει για αυτή το ευρύ κοινό, αλλά και ποιες ανάγκες και προσδοκίες, έτσι ώστε να μπορέσει να σχεδιάσει τις υπηρεσίες της με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του κοινού.

Η έρευνα κοινού, που ολοκληρώθηκε το Νοέμβριο 2016, περιελάμβανε έρευνα με ερωτηματολόγια σε 1500 άτομα, χρήστες της Βιβλιοθήκης αλλά και τυχαία επιλεγμένους πολίτες, 20 εις βάθος συνεντεύξεις με στελέχη αντίστοιχων φορέων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό⁴⁶, πέντε ομάδες εστίασης με πιθανούς χρήστες και δύο δημιουργικά εργαστήρια με 30 εκπροσώπους⁴⁷ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα και μη κερδοσκοπικών οργανισμών⁴⁸. Σύμφωνα με την κα. Ξυδιά, το βασικό σημείο που προέκυψε από την έρευνα κοινού σε σχέση με το πώς προσλαμβάνει το κοινό την ΕΒΕ είναι ότι:

η Εθνική Βιβλιοθήκη έχει πάρα πολύ υψηλή [συναισθηματική εγγύτητα με τον κόσμο], δηλαδή ο κόσμος νιώθει ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό, το αναγνωρίζει, το σέβεται, θεωρεί ότι αξίζει να το προστατεύσουμε [...] αλλά δεν έχει καμία χρησιμότητα, είναι κάτι στο οποίο δεν έχω άπει, δεν με ενδιαφέρει, δεν με αφορά, δεν ξέρω σε τι χρησιμεύει.

⁴⁶ Τα παραδείγματα τέτοιων στελεχών που ανέφερε στη συνέντευξη η κα. Ξυδιά είναι ο Διευθυντής της British Library, η Διευθύντρια του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, εκπρόσωποι του Υπουργείου Παιδείας.

⁴⁷ Τα άτομα που συμμετείχαν στα δημιουργικά εργαστήρια όπως ανέφερε ενδεικτικά η κα. Ξυδιά στη συνέντευξη ήταν «από βιβλιοθήκες, συγγραφείς, βιβλιοπώληδες, ΜΚΟ, εκπαιδευτικούς»

⁴⁸ Μετάβαση ΕΒΕ, Έρευνα κοινού: <https://transition.nlg.gr/erevna-kinou/> (πρόσβαση στις 30/11/2017)

Ενώ λοιπόν ο θεσμός της ΕΒΕ είναι ευρέως αποδεκτός και σεβαστός από τον κόσμο, δεν έχει καταφέρει να μπει στην καθημερινότητά του, να κάνει δηλαδή τον κόσμο να νιώσει ότι οι υπηρεσίες που προσφέρει είναι χρήσιμες και τον αφορούν. Το υλικό από την έρευνα, σύμφωνα πάντα με την κα. Ξυδιά, αξιοποιήθηκε για τη «στρατηγική τοποθέτηση» της ΕΒΕ, δηλαδή:

πού τοποθετείται η Εθνική Βιβλιοθήκη, ποιοι είναι οι άλλοι φορείς, ποια κενά έρχεται να καλύψει [...] Πρέπει να φτιάξεις κάτι το οποίο πραγματικά υπηρετεί το θεσμικό σου ρόλο, έχει προστιθέμενη αξία για το κοινό, καλύπτει συγκεκριμένες ανάγκες και δημιουργεί και ένα πεδίο για συνεργασίες και για ευρύτερη ανάπτυξη.

Η σύνοψη από αυτή τη «στρατηγική τοποθέτηση» της ΕΒΕ αποτέλεσε, σύμφωνα με την κα. Ξυδιά, «τον οδηγό για το σχεδιασμό της οπτικής ταυτότητας». Η ΕΒΕ σε συνεργασία με την Ένωση Γραφιστών Ελλάδας οργάνωσε ανοιχτό διαγωνισμό για το σχεδιασμό της νέας οπτικής ταυτότητας. Από τα 40 δημιουργικά γραφεία που απέστειλαν portfolio, επιλέχθηκαν πέντε γραφεία από την κριτική επιτροπή. Αυτά τα γραφεία, μετά από ξεναγήσεις στα κτίρια της ΕΒΕ και ενημέρωση σχετικά με τη «στρατηγική τοποθέτηση», κλήθηκαν να εργαστούν για ενάμιση μήνα και να καταθέσουν την πρότασή τους για τη νέα οπτική ταυτότητα της ΕΒΕ⁴⁹. Η πρόταση Παπάζογλου ήταν αυτή που τελικώς επιλέχθηκε και σύμφωνα με την κα. Ξυδιά το νέο λογότυπο βασίζεται:

σε μία φιλοσοφική ιδέα της Βιβλιοθήκης ως ένα ενδοριακό πεδίο, δηλαδή ένα πεδίο όπου τα αντίθετα συναντιούνται: [...] η εσωστρέφεια με την εξωστρέφεια, το εθνικό με το παγκόσμιο, το αναλογικό με το ψηφιακό, το κλασικό με το σύγχρονο και μέσα σε αυτό ουσιαστικά χωράνε τα πάντα.

Η ΕΒΕ έδωσε έμφαση στη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την επιλογή του γραφείου που θα ανέπτυξε τη νέα οπτική ταυτότητα, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί η διαφάνεια και η αντικειμενικότητα στην επιλογή. Το νέο λογότυπο της Βιβλιοθήκης είναι πλέον γεγονός και εμφανίζεται σε κάθε αναφορά της ΕΒΕ.

Ως προς τις ομάδες-στόχο στις οποίες απευθύνεται η Βιβλιοθήκη, αυτές, σύμφωνα με την κα. Ξυδιά, μπορούν να συνοψιστούν σε ένα «τρίπτυχο το οποίο εστιάζει στο δημιουργό, τον ερευνητή και τον αναζητητή». Δημιουργοί είναι αυτοί που «παράγουν πολιτισμό», όπως οι συγγραφείς, οι εκδότες, καλλιτέχνες. Ερευνητές είναι οι μελετητές και οι αναζητητές, είναι «αυτοί που κάτι ψάχνουν» όπως παιδιά,

⁴⁹Μετάβαση ΕΒΕ, Η Εθνική Βιβλιοθήκη αποκτά οπτική ταυτότητα: <https://transition.nlg.gr/5-protaseis-gia-tin-optiki-taftotita/> (πρόσβαση στις 30/11/2017)

έφηβοι, τουρίστες κ.λπ. Αυτή η κατηγοριοποίηση επιτρέπει να προσδιοριστούν οι ανάγκες κάθε ομάδας και ο τρόπος που η ΕΒΕ θα ικανοποιήσει κάθε ανάγκη με στόχο τη διάδοση και τον πολλαπλασιασμό της γνώσης, ώστε κάποια στιγμή ο αναζητητής να γίνει ερευνητής, ο ερευνητής να γίνει δημιουργός και ούτω καθεξής.

Στόχος της ΕΒΕ, όμως, δεν είναι να προσεγγίσει μόνο τους χρήστες που μπορούν να την επισκεφτούν, αλλά και χρήστες σε όλη την Ελλάδα μέσω των τοπικών βιβλιοθηκών. Σε αυτή τη λογική συντονίζει το Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών που περιλαμβάνει 176 βιβλιοθήκες σε όλη την Ελλάδα⁵⁰. Σύμφωνα με την κα. Ξυδιά, «στόχος είναι να υπάρχει μια συνεχής τροφοδότηση των βιβλιοθηκών, θεματικά ανά μήνα, όπου να ακολουθείται ένα κοινό πρόγραμμα». Η ΕΒΕ συντονίζει και κατευθύνει το Δίκτυο στη διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως η Καλοκαιρινή εκστρατεία ανάγνωσης και δημιουργικότητας 2017 *Περιπέτειες από σημείο σε σημείο*, αλλά και το Χριστουγεννιάτικο πρόγραμμα 2017 *Χριστούγεννα στη βιβλιοθήκη*.

Πέρα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα για το Δίκτυο Βιβλιοθηκών, η ΕΒΕ σχεδιάζει και εκπαιδευτικά προγράμματα στις νέες κτιριακές της εγκαταστάσεις. Η κα. Ξυδιά ανέφερε ότι:

έχει ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα γίνονται στις σχολικές επισκέψεις [...]. Έχουν σχεδιαστεί 4 εκπαιδευτικά προγράμματα, που είναι για νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο, 4 βαθμίδες. Ο βασικός τους στόχος είναι η εξοικείωση των παιδιών με τη βιβλιοθήκη.

Σε κάθε περίπτωση η ανάπτυξη κοινού είναι μια διαδικασία που απαιτεί πολύ χρόνο για να φανούν τα αποτελέσματα. Η κα. Ξυδιά τόνισε ότι αυτή τη στιγμή σχεδιάζονται και τίθενται οι προϋποθέσεις για να μπορέσει η ΕΒΕ να προσελκύσει το ευρύ κοινό και να διευρύνει τις υπηρεσίες της προς το χρήστη, όντας διακριτή από τους άλλους φορείς που βρίσκονται στο ΚΠΙΣΝ.

5. Εκπαίδευση προσωπικού

Η εκπαίδευση του προσωπικού είναι «αναγκαία συνθήκη», όπως ανέφερε και ο κος Τσιμπόγλου, για να μπορέσει η Εθνική Βιβλιοθήκη να εκσυγχρονίσει τις υπηρεσίες της και να περάσει σε μια νέα εποχή. Πιο συγκεκριμένα, τόνισε ότι «Η Εθνική Βιβλιοθήκη είναι η αποστολή [...] μετά είναι οι άνθρωποι. Γιατί αυτοί οι άνθρωποι θα συγκεντρώσουν τη συλλογή, θα συγκεντρώσουν το υλικό, θα βρουν τους κανονισμούς, θα αποτυπώσουν την αποστολή σε πράξεις». Για να είναι όμως το

⁵⁰ Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών: <https://network.nlg.gr/> (πρόσβαση στην 1/12/2017)

προσωπικό σε θέση να μετουσιώσει το όραμα σε πραγματικότητα θα πρέπει να εκπαιδευτεί.

Σύμφωνα με τον κο. Τσιμπόγλου, «το κατάλληλο προσωπικό δεν γεννιέται, δημιουργείται. Και πώς δημιουργείται; Με τη διά βίου μάθηση». Το προσωπικό είναι αυτό που αποτελεί τον εκπρόσωπο της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο κοινό, επομένως η ανάπτυξη του προσωπικού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινού. Όπως τόνισε ο κο. Τσιμπόγλου, «αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε είναι να αναπτύξουμε το προσωπικό, να το εκπαιδεύσουμε. Με τη διά βίου μάθηση του προσωπικού κατ' αρχήν, ώστε να προσφέρουμε και διά βίου μάθηση στο κοινό».

Από το 2016 έχουν ξεκινήσει τα αλληλοδιδασκτικά σεμινάρια, τα οποία συνίστανται σε διμηνιαίες συναντήσεις όλου του προσωπικού της Βιβλιοθήκης κατά τη διάρκεια των οποίων κάθε τμήμα παρουσιάζει τα έργα με τα οποία ασχολείται στο πλαίσιο της μετακόμισης, προκειμένου όλο το προσωπικό να είναι ενημερωμένο και να ενισχύεται η διατμηματική συνεργασία⁵¹.

Δεδομένης της μεγάλης αλλαγής που λαμβάνει χώρα στην Εθνική Βιβλιοθήκη τόσο ως προς τη μετακόμιση και τη λειτουργία σε ένα νέο κτίριο όσο και ως προς το γενικότερο σχέδιο εκσυγχρονισμού του ρόλου της, είναι πολύ σημαντικό το προσωπικό να μπορεί να παρακολουθεί αυτή την αλλαγή, να αποτελεί μέρος της και να συμβάλλει στη μετάβαση της ΕΒΕ σε μια νέα εποχή. Το πρώτο βήμα για να γίνει αυτό είναι όλο το προσωπικό να γνωρίζει τις αλλαγές που συντελούνται σε όλο τον οργανισμό προκειμένου να έχει την πλήρη εικόνα όχι μόνο την περιορισμένη εικόνα του τι συμβαίνει σε τμηματικό επίπεδο. Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο πραγματοποιήθηκαν επτά μηνιαία βιωματικά εργαστήρια μετάβασης, κατά τη διάρκεια των οποίων το προσωπικό ενημερώθηκε για τις εξελίξεις στην ΕΒΕ και είχε την ευκαιρία να θέσει τους προβληματισμούς του, να εκφράσει τις απορίες του και τις ιδέες του για το νέο όραμα της ΕΒΕ⁵².

Μια πρόκληση που εντοπίζεται στην ανάπτυξη του προσωπικού της ΕΒΕ, σύμφωνα με τον κο. Τσιμπόγλου, είναι ο διαχωρισμός του σε παλιούς και νέους υπαλλήλους, σε μόνιμους και αποσπασμένους. Υπάρχει ανάγκη όλοι αυτοί οι άνθρωποι να συμβαδίσουν και να συνεργαστούν αρμονικά προκειμένου να λειτουργεί

⁵¹ Μετάβαση ΕΒΕ, Πρότυπα αλληλοδιδασκτικά: <https://transition.nlg.gr/allilodidaktika-seminaria/> (πρόσβαση 28/11/2017)

⁵² Μετάβαση ΕΒΕ, Βιωματικά εργαστήρια μετάβασης: <https://transition.nlg.gr/oloklirothikan-ta-ergastiria-metavasis/> (πρόσβαση 28/11/2017)

ομαλά η ΕΒΕ. Όπως τόνισε ο κος Τσιμπόγλου, η ΕΒΕ επενδύει σε όλο το προσωπικό της και γεφυρώνει το χάσμα.

Ως προς το προσωπικό που απαιτείται για την πλήρη λειτουργία της Βιβλιοθήκης στο νέο κτίριο, ο κος Τσιμπόγλου ανέφερε ότι απαιτούνται 320 άτομα. Αυτή τη στιγμή η Βιβλιοθήκη έχει 70 μόνιμους και 70 αποσπασμένους. Άρα η ανάγκη για περισσότερο προσωπικό είναι καταφανής και θα πρέπει να καλυφθεί άμεσα, προκειμένου η ΕΒΕ να μπορέσει να λειτουργήσει πλήρως και να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που της παρέχονται στο νέο κτίριο.

Συνολικά, επομένως, η ΕΒΕ έχει καταρτίσει και υλοποιεί ένα οργανωμένο σχέδιο εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών της. Σύμφωνα με τον κο. Τσιμπόγλου, «η πρόκληση είναι όχι απλώς να καλύψεις αυτό που ονομάζω αδρανείς κλασικές υπηρεσίες της Εθνικής Βιβλιοθήκης, αλλά να καλύψεις αυτές και με ένα καινούργιο τρόπο και να προσφέρεις και καινούργιες». Στην καρδιά λοιπόν αυτής της αλλαγής που συντελείται δεν βρίσκεται μόνο η κάλυψη των κενών που έχουν εντοπιστεί όλα αυτά τα χρόνια αλλά και η προσφορά νέων, καινοτόμων υπηρεσιών.

3.3. Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης (ΚΔΒΚ)

3.3.1. Ιστορικό πλαίσιο και συλλογές

Η ΚΔΒΚ είναι μια βιβλιοθήκη η οποία συνδέεται άμεσα με την τοπική ιστορία της πόλης της Κοζάνης, καθώς η μακραίωνη επιβίωσή της συνδέεται άμεσα με την αγάπη των Κοζανιτών για τον τόπο τους και τη μόρφωση (Νταβαρίνος 2003: 121). Η αφετηρία της Βιβλιοθήκης εντοπίζεται στο δεύτερο μισό του 17^{ου} αιώνα, εποχή κατά την οποία ιδρύθηκε η Σχολή Κοζάνης και η σχολική βιβλιοθήκη της. Ο πρώτος χειρόγραφος κατάλογος περιελάμβανε 440 τόμους βιβλίων και χρονολογείται στο 1690⁵³. Το 1813 Κοζανίτες έκτισαν ένα μικρό οίκημα όπου εγκατέστησαν τη βιβλιοθήκη και δίπλα ακριβώς ένα ακόμα οίκημα με την επιγραφή *Οίκος Βελτιώσεως* ως χώρο μελέτης. Το 1916 ιδρύθηκε το ανεξάρτητο σωματείο *Αναγνωστήριο Κοζάνης* με κεντρικό πυρήνα τη συλλογή του *Οίκου Βελτιώσεως*. Το 1923 οι 6.976 τόμοι παραδόθηκαν στο Δήμο και ιδρύθηκε η Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης.

Μετά από διάφορες μετεγκαταστάσεις, το 1963 στεγάστηκε στο οικοδόμημα που κτίστηκε για την αποκλειστική στέγαση της Βιβλιοθήκης με δαπάνη των αδελφών Κωνσταντίνου και Δημήτριου Κοβεντάρου, ομογενών στις ΗΠΑ. Το 1985 η Βιβλιοθήκη μετακόμισε στο 2^ο όροφο του εμπορικού κέντρου του Δήμου, όπου στεγάζεται έως σήμερα⁵⁴. Η ΚΔΒΚ ετοιμάζεται για μία ακόμη μετακόμιση σε νέο υπερσύγχρονο κτιριακό συγκρότημα, 6.800 τ.μ. (βλ. [Παράρτημα III](#), ΕΙΚ. 5) στο κέντρο της πόλης της Κοζάνης (Popaganda, 2017). Στη συνέχεια της παρούσας εργασίας θα γίνει αναλυτική αναφορά στο νέο κτίριο.

Σήμερα οι συλλογές της Βιβλιοθήκης ξεπερνούν τα 150.000 τεκμήρια. Οι συλλογές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες⁵⁵:

1. το σύγχρονο κομμάτι, που περιλαμβάνει εκδόσεις που χρονολογούνται μετά από την απελευθέρωση της Κοζάνης από τον τουρκικό ζυγό το 1912. Η συλλογή καλύπτει όλο το φάσμα της γνώσης και πέρα από το έντυπο υλικό, περιλαμβάνει cds και dvds.

⁵³ ΚΔΒΚ, Η ιστορία μας: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=704 (πρόσβαση στις 19/11/2017)

⁵⁴ ΚΔΒΚ, Η ιστορία μας, ό.π.

⁵⁵ ΚΔΒΚ, Οι Συλλογές: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=2674 (πρόσβαση στις 19/11/2017)

2. τα χειρόγραφα, μεταβυζαντινά και νεότερα, του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Το περιεχόμενο των χειρόγραφων αφορά την ιστορία και την περιοχή της Κοζάνης και είναι κυρίως γραμμένα από Κοζανίτες λόγιους.
3. τα έντυπα, τα οποία αφορούν την περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και περιήλθαν στη βιβλιοθήκη από δωρεές Κοζανιτών.
4. τα λυτά, τα οποία είναι αρχειακά έγγραφα (π.χ. δικαστικά, διοικητικά έγγραφα, πρακτικά της Δημογεροντίας και εκκλησιαστικά κείμενα) που αφορούν την ιστορία και την καθημερινή ζωή στην πόλη της Κοζάνης κατά την Τουρκοκρατία.
5. την αρχαιολογική συλλογή, η οποία περιλαμβάνει εικόνες, ιερά κειμήλια, ξυλόγλυπτα, χαρακτηριστικά και επιγραφές από τη μεταβυζαντινή περίοδο. Αυτή η συλλογή φυλάσσεται στο τοπικό μουσείο της Βιβλιοθήκης.
6. τη βιβλιοθήκη Ψαριανού, η οποία αποτελεί δωρεά του Μητροπολίτη Σερβίων και Κοζάνης, Διονυσίου Ψαριανού.
7. τη συλλογή χαρτών, η οποία περιλαμβάνει χάρτες και άτλαντες. Ο Χάρτης που ξεχωρίζει είναι η δωδεκάφυλλη Χάρτα του Ρήγα Βελεστινλή (1796-1797) που έχει ανακηρυχθεί ως εθνικό μνημείο νεώτερης πολιτιστικής κληρονομιάς και ο τετράφυλλος παγκόσμιος χάρτης του Άνθιμου Γαζή (1800). Το 2008, μετά από σύμπραξη του Δήμου Κοζάνης, της ΚΔΒΚ και του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ιδρύθηκε η **Δημοτική Χαρτοθήκη Κοζάνης** για να φιλοξενήσει και να αναδείξει τη συλλογή χαρτών.

Όπως προκύπτει από την παραπάνω περιγραφή, οι συλλογές που διαθέτει η ΚΔΒΚ έχουν ιδιαίτερη αξία για την πολιτιστική ταυτότητα της τοπικής κοινωνίας, καθώς καλύπτουν μεγάλο φάσμα της ιστορίας και των παραδόσεων της πόλης της Κοζάνης και της ευρύτερης περιοχής. Σύμφωνα με την κα. Μπακόλα, Διοικητική Υπάλληλο της Βιβλιοθήκης, «[Η ΚΔΒΚ] εξασφαλίζει την καταγραφή και διάσωση των τοπικών ηθών και εθίμων στην σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης. Εξασφαλίζει την συγκέντρωση των τεκμηρίων ως αποδεικτικό της πολιτιστικής κληρονομιάς και των τοπικών διοικητικών και ιστορικών αρχείων».

Επίσης, ξεκάθαρη είναι η συμβολή Κοζανιτών της Ελλάδας και της διασποράς στην επιβίωση και στην ανάπτυξη της βιβλιοθήκης είτε μέσω δωρεών συλλογών, είτε μέσω χρηματοδότησης της Βιβλιοθήκης. Σύμφωνα με τη Διευθύντρια της ΚΔΒΚ, κα. Στεργιοπούλου:

[Η ΚΔΒΚ] ιδρύθηκε και επιβίωσε χάρη στους ανθρώπους που τη στήριξαν και τη στηρίζουν στέλνοντας χρήματα και τα βιβλία της προσωπικής τους βιβλιοθήκης για να βοηθήσουν αυτούς που είχαν διάθεση να μορφωθούν, αλλά δεν είχαν, στην ανάλογη χρονική περίοδο, αυτή την δυνατότητα [...]. Η ίδια τακτική συνεχίζεται και σήμερα σε μεγάλο βαθμό- κοζανίτες δωρίζουν συνεχώς τα βιβλία τους- με αποτέλεσμα η ΚΔΒΚ να καλύπτει τουλάχιστον μέρος του εμπλουτισμού της χωρίς να επηρεάζεται πολύ από την κρίση.

Στο πλαίσιο των απαιτήσεων της σύγχρονης ψηφιακής εποχής, η Βιβλιοθήκη έχει ψηφιοποιήσει περισσότερα από 45.000 τεκμήρια, τα οποία μπορεί ο επισκέπτης να βρει στον ψηφιακό κατάλόγό της. Επίσης, συμμετέχει στην **Ψηφιακή Διαπεριφερειακή Βιβλιοθήκη Δυτικής Μακεδονίας** στην οποία συμμετέχουν οι εξής πόλεις: Καστοριά, Πτολεμαΐδα, Άργος Ορεστικού, Βελβεντό Κοζάνης⁵⁶. Διαθέτει μια σύγχρονη ιστοσελίδα και λογαριασμούς στα κοινωνικά δίκτυα που επιτρέπουν την επικοινωνία με το κοινό. Ακόμη, η Βιβλιοθήκη διαθέτει από το 2013 Media Lab με τους εξής χώρους:

- α) Χώρο πρόσβασης στο διαδίκτυο και διαδραστικής συνεργασίας. (Co-working Lounge)
- β) Μουσικό στούντιο (Music Studio)
- γ) Δημιουργικό χώρο για συναντήσεις (Brain Pulse Room)⁵⁷

Ως προς το θεσμικό καθεστώς της Βιβλιοθήκης, το 1986 έπαψε να είναι τμήμα του Δήμου Κοζάνης και μετατράπηκε σε ανεξάρτητο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με το ΦΕΚ 382/Β/10-6-1986. Η Βιβλιοθήκη διοικείται από 13μελές Διοικητικό Συμβούλιο που ορίζεται από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Κοζάνης⁵⁸.

3.3.2. Δράσεις της Βιβλιοθήκης

Το αναγνωστήριο της Βιβλιοθήκης λειτουργεί από Δευτέρα έως Παρασκευή από τις 7:00-21:00, με εξαίρεση τους καλοκαιρινούς μήνες Ιούλιο και Αύγουστο που λειτουργεί μόνο το πρωί. Το αναγνωστήριο είναι ανοιχτό σε όλους. Δικαίωμα δανεισμού έχουν τα εγγεγραμμένα μέλη, τα οποία σύμφωνα με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης ήταν 13.910 μέχρι τον Μάιο 2017. Σύμφωνα με τον *Απολογισμό*

⁵⁶ ΚΔΒΚ, Κατάλογοι, Ψηφιακή Διαπεριφερειακή Βιβλιοθήκη Δυτικής Μακεδονίας: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1138 (πρόσβαση στις 19/11/2017)

⁵⁷ ΚΔΒΚ, Κανονισμός Λειτουργίας Media Lab: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1138 (πρόσβαση στις 19/11/2017)

⁵⁸ ΚΔΒΚ, Κανονισμός Λειτουργίας: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1138 (πρόσβαση στις 19/11/2017)

Ενεργειών-Δράσεων ΚΔΒΚ έτους 2016, το δανειστικό τμήμα καταχώρισε 38.883 χρεώσεις υλικού, ενώ το Αναγνωστήριο επισκέφτηκαν 16.992 άτομα. Η πλειονότητα αυτών των ατόμων ήταν ηλικίας 12-18 ετών (9.897 επισκέψεις) και ηλικίας 19-24 ετών (2.935 επισκέψεις). Το Media Lab επισκέφτηκαν 4.406 άτομα. Το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητα του πληθυσμού που επισκέπτεται τη Βιβλιοθήκη είναι το νεανικό κοινό, αποδεικνύει τον εκπαιδευτικό ρόλο της Βιβλιοθήκης. Τη σημασία της Βιβλιοθήκης για το νεανικό κοινό υπογράμμισε στη συνέντευξη και η Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης, «για όλους τους Κοζανίτες και ειδικά για τη μαθητώσα νεολαία η ΚΔΒΚ αποτελεί σημείο αναφοράς και τόπο συνάντησης».

Πέρα όμως, από τη λειτουργία του Αναγνωστηρίου, του Δανειστικού Τμήματος και του Media Lab, η Βιβλιοθήκη διοργανώνει μια σειρά από πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με τον *Απολογισμό 2016*, η ΚΔΒΚ φιλοξένησε στις εγκαταστάσεις της 225 εκδηλώσεις. Παράλληλα, στη Βιβλιοθήκη λειτουργεί Λέσχη Ανάγνωσης για ενήλικες και Παιδική Λέσχη Ανάγνωσης, καθώς «ολοένα και περισσότερα άτομα επιθυμούν να μοιράζονται τη χαρά και τις συγκινήσεις της ανάγνωσης με συναθρώπους τους, διευρύνοντας έτσι τον κοινωνικό τους κύκλο και επεκτείνοντας την ατομική εμπειρία της ανάγνωσης σε συλλογική»⁵⁹.

Οι εκδηλώσεις και οι δράσεις που παρουσιάζει η Βιβλιοθήκη είναι ποικίλες και καλύπτουν διάφορες ηλικιακές ομάδες. Ενδεικτικά, το 2016 η Βιβλιοθήκη διοργάνωσε ξεναγήσεις σε σχολεία, σεμινάρια ρομποτικής, εργαστήρια δημιουργικής γραφής, αφιερώματα σε κλασικούς συγγραφείς (π.χ. Ντοστογιέφσκι, Θερβάντες), εργαστήρια εκμάθησης υπολογιστών, εργαστήρια χρήσης των κοινωνικών δικτύων, εργαστήρια για συγγραφή βιογραφικού και αναζήτηση εργασίας μέσω Διαδικτύου. Το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, λοιπόν, συνδέεται με τη λογοτεχνία, την επιστήμη, αλλά και με ζητήματα της καθημερινότητας των πολιτών, όπως είναι ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός, η χρήση κοινωνικών δικτύων αλλά και η ανεύρεση εργασίας.

Επίσης, κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, η Βιβλιοθήκη συμμετείχε στην καλοκαιρινή εκστρατεία ανάγνωσης και δημιουργικότητας που διοργάνωσε και συντόνισε η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας σε συνεργασία με το Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών με θέμα «Περιπέτειες από σημείο σε σημείο». Στην Εκστρατεία συμμετείχαν πάνω από 160 δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και

⁵⁹ ΚΔΒΚ, Υπηρεσίες Λέσχη Ανάγνωσης: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1982 (πρόσβαση στις 19/11/2017)

διοργάνωσαν πάνω από 3.000 δημιουργικά εργαστήρια για παιδιά από 6 έως 12 ετών (Σπίνου, 2017).

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης είναι πολλαπλές και απευθύνονται σε πολλές ομάδες κοινού καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόντων. Σύμφωνα με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης:

Η βιβλιοθήκη αποτελεί τόπο συγκέντρωσης και κοινωνικοποίησης, εξυπηρετεί τη δια βίου μάθηση, τη δια βίου ψυχαγωγία. Εκτός της ατομικής ανάγνωσης ή της υποστήριξης της τυπικής εκπαίδευσης, οι εκδηλώσεις της ενισχύουν το δέσιμο της τοπικής κοινωνίας, από την απλή γνωριμία έως τη δημιουργία ομάδων με τα ίδια ενδιαφέροντα πχ λέσχες ανάγνωσης.

Ως εκ τούτου, η ΚΔΒΚ επιτελεί πολλαπλούς ρόλους και ικανοποιεί διάφορες ανάγκες: στηρίζει την τυπική εκπαίδευση και λειτουργεί συμπληρωματικά προς το σχολείο, ενώ, παράλληλα, ικανοποιεί την ατομική ανάγκη για ανάγνωση. Πέρα, όμως, από την τυπική εκπαίδευση, στηρίζει και την άτυπη εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση μέσω των εκδηλώσεων και των δραστηριοτήτων που αναπτύσσει. Επίσης, η Βιβλιοθήκη αποτελεί ένα χώρο κοινωνικής συναναστροφής που ενισχύει τους δεσμούς της τοπικής κοινωνίας και φέρνει κοντά ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα.

Η κα. Στεργιοπούλου αναφέρθηκε και στο ρόλο της Βιβλιοθήκης για τους επισκέπτες της πόλης, καθώς είναι ο χώρος που προσφέρει στον επισκέπτη όλες τις πληροφορίες που χρειάζεται, αλλά και ένας χώρος που αγκαλιάζει και δέχεται τους πάντες:

Είναι από τους πρώτους χώρους που επισκέπτεται κάποιος σε έναν τόπο όταν θέλει να μάθει την ιστορία του, το κοινωνικό γίνεσθαι, τα ήθη και έθιμα, ή έστω να περάσει ευχάριστα την ώρα του. Αλήθεια δεν μπορώ να φανταστώ άλλο χώρο που να επισκέπτεται αυθόρμητα κάποιος δημότης ή επισκέπτης όταν θέλει να πληροφορηθεί κάτι ή να ενταχθεί σε μια πόλη. Είναι ο κύριος χώρος, το καταφύγιο, που αγκαλιάζει το σύνολο των κατοίκων, χωρίς διακρίσεις, χωρίς ερωτήσεις, και λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο για όλους υποστηρίζοντας τις ανάγκες τους.

Στο ρόλο που διαδραματίζει η ΚΔΒΚ για την τοπική κοινωνία αναφέρθηκε στη συνέντευξή της και η κα. Μπακόλα:

Η ΚΔΒΚ δεν είναι απλώς ένας χώρος που έχει ράφια με βιβλία και ίντερνετ. Η ΚΔΒΚ εδώ και χρόνια πρωτοστατεί σε δραστηριότητες και υπηρεσίες με πολλούς τρόπους. Είναι ένας χώρος συνάντησης, εργασίας και συνεργασίας. Είναι εκείνος ο χώρος – και αυτός είναι και ο εκπαιδευτικός της ρόλος – όπου προσφέρονται εκπαιδευτικά προγράμματα, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκ/κα σεμινάρια, χώρος συνάντησης των νέων όπου θα αναζητήσουν το υλικό που τους χρειάζεται, επαφή με τους δημιουργούς των βιβλίων (λογοτεχνικά, ιστορικά κ.α) πρόσβαση και εξοικείωση στις νέες τεχνολογίες. Προσφέρει ερεθίσματα,

και ανοίγει νέους ορίζοντες και καινούργια ενδιαφέροντα σε μεγάλα τμήματα της νέας γενιάς.

Η παραπάνω τοποθέτηση συνηγορεί στο γεγονός ότι οι σύγχρονες βιβλιοθήκες καλούνται να ικανοποιήσουν πολλαπλές ανάγκες και να προσφέρουν πολλές και διαφορετικές υπηρεσίες που πριν λίγα χρόνια δεν ήταν αυτονόητες. Η στατική εικόνα μιας βιβλιοθήκης που περιέχει «ράφια με βιβλία» και δυνατότητα πρόσβασης στο Διαδίκτυο δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και στους ρυθμούς της σύγχρονης εποχής. Οι βιβλιοθήκες καλούνται να καλύψουν τις ολοένα αυξανόμενες ανάγκες για διά βίου μάθηση, τις ανάγκες για κοινωνική συναναστροφή και ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού και την ανάγκη για προσωπική ανάπτυξη. Καλούνται να μετατραπούν από ένα στατικό βιβλιοκεντρικό περιβάλλον σε ένα δυναμικό ανθρωποκεντρικό περιβάλλον, προκειμένου να έχουν νόημα ύπαρξης στην εποχή της πληροφορίας και της τεχνολογίας.

Η ΚΔΒΚ φαίνεται να έχει αντιληφθεί αυτή την ανάγκη για προσαρμογή στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής και προσπαθεί να συμβάλει στην πολιτιστική και εκπαιδευτική ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, αναπτύσσοντας σε σταθερή βάση δραστηριότητες και προγράμματα που αφορούν το ευρύ κοινό και συμβάλλουν στην ενημέρωση, εκπαίδευση και ανάπτυξη του πνευματικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής. Η επικείμενη μετακόμιση της Βιβλιοθήκης στο νέο κτίριο μπορεί να δώσει περαιτέρω ώθηση στη λειτουργία της και να εξελίξει και να βελτιώσει περαιτέρω τις υπηρεσίες που προσφέρει στους χρήστες και στους επισκέπτες της. Παράλληλα, όμως θέτει και μια σειρά από προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν προκειμένου να εξασφαλιστεί η λειτουργικότητα της στο νέο κτίριο.

3.3.3. Σχέδιο εκσυγχρονισμού και συνεργασίες

Το Μάιο του 2017 η ΚΔΒΚ έκλεισε τις πόρτες της στο κοινό, προκειμένου να γίνει η απαραίτητη προετοιμασία και οι εργασίες για τη μετακόμιση στο νέο της σπίτι (prlogos.gr, 2017). Το νέο κτίριο χρηματοδοτήθηκε από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Μακεδονίας 2007-2013 και το αντίστοιχο πρόγραμμα 2014-2020 με προϋπολογισμό 15 εκατομμυρίων ευρώ για την κατασκευή των νέων εγκαταστάσεων και την αγορά του κινητού εξοπλισμού (kozanlife, 2016).

Σύμφωνα με τον κο. Δημόπουλο, Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου της Βιβλιοθήκης και Αντιδήμαρχο Πολιτισμού στο Δήμο Κοζάνης, η μετεγκατάσταση

της Βιβλιοθήκης στο νέο κτίριο συνδέεται «με το γενικότερο στρατηγικό πλάνο του Δήμου Κοζάνης για τα πολιτιστικά» (prlogos.gr, 2017).

Η μετεγκατάσταση στο νέο κτίριο δεν αφορά μόνο την υλική μεταφορά των βιβλίων στο νέο κτίριο, αλλά συνδυάζεται με το γενικότερο πλαίσιο εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του ΔΣ της Βιβλιοθήκης, κο. Δημόπουλο, τον Αντιπρόεδρο, κο. Πτωχούλη και το μέλος του ΔΣ, κα. Κουτσονάνου:

Πρόκειται να μετακινηθούμε σε μία σύγχρονη δομή μεγάλης κλίμακας η οποία θα είναι αφορμή για την στέγαση ενός πολυχώρου πολιτισμού. [...] Πρόκειται, όμως, για μια στιγμή η οποία θα καθορίσει το πνευματικό γίνεσθαι της περιοχής μας για ένα ευδιάκριτα μεγάλο διάστημα στο μέλλον. Η μετακίνηση, λοιπόν, είναι και μετακίνηση προτεραιοτήτων: από το μικρό στο μεγάλο, από το εσωστρεφές στο εξωστρεφές, από τη διαχείριση πραγματικοτήτων στον προσδιορισμό καλύτερων πραγματικοτήτων, από τη μνήμη στην ελεύθερη σκέψη (Lifoteam, 2016).

Το πρώτο βήμα σε αυτό τον εκσυγχρονισμό είναι η απογραφή του υλικού. Σύμφωνα με τον κο. Δημόπουλο, η απογραφή του υλικού, πριν τη μεταφορά και την εγκατάστασή του στο νέο κτίριο, είναι πολύ σημαντική, καθώς

θα δώσει πλήρη εικόνα και χωρίς καμία αμφιβολία του συνόλου των συλλογών, των ενδεχόμενων απωλειών, των ενδεχόμενων ευχάριστων εκπλήξεων εύρεσης τεκμηρίων [...] Και να έχουμε από εδώ και πέρα ένα σημείο αναφοράς το 2017 όπου η Βιβλιοθήκη πλέον ξέρει ακριβώς ποιο είναι το DNA της, ποιος είναι ο στόχος της ξεκάθαρα μέσα από τις συλλογές της (prlogos.gr, 2017).

Η διαδικασία της μετεγκατάστασης, λοιπόν, κατ' αρχάς προσφέρει την ευκαιρία για νέα απογραφή του υλικού και των τεκμηρίων που περιέχει. Όπως αναφέρθηκε και στην περίπτωση της ΕΒΕ, η πλήρης γνώση του περιεχομένου μιας βιβλιοθήκης είναι προαπαιτούμενο για την κατάλληλη αξιοποίηση και προβολή του υλικού της.

Επίσης, στο πλαίσιο του γενικότερου σχεδίου εκσυγχρονισμού της Βιβλιοθήκης, διοργανώθηκε τριήμερο *Φόρουμ ιδεών για τις βιβλιοθήκες και τον πολιτισμό* 12-14 Μάιου 2017 με καλεσμένους στελέχη βιβλιοθηκών από όλη την Ελλάδα, πανεπιστημιακούς και εκπροσώπους τοπικών φορέων. Σε αυτό το φόρουμ οι καλεσμένοι είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν τις ιδέες και τις απόψεις τους και να προκύψουν προτάσεις για τον εκσυγχρονισμό της ΚΔΒΚ στο πλαίσιο λειτουργίας της στο νέο κτίριο (Καθημερινή, 2017). Στο *Φόρουμ* συμμετείχαν πάνω από 600 ακροατές και προέκυψαν συνεργασίες της ΚΔΒΚ με πολλούς από τους συμμετέχοντες. Μεταξύ των θεμάτων που συζητήθηκαν ήταν ζητήματα τοπικής ιστορίας, ζητήματα ως προς την κοινωνική λειτουργία της Βιβλιοθήκης και το

άνοιγμα της Βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική κοινότητα (kozan.gr, 2017). Σύμφωνα με τον απολογισμό του *Φόρουμ ιδεών* που έδωσε στη δημοσιότητα, ο Πρόεδρος του ΔΣ της Βιβλιοθήκης, κος Δημόπουλος:

το forum ήταν η αρχή ενός διαλόγου για τον εθνικό σχεδιασμό στο βιβλίο και τον ρόλο των βιβλιοθηκών στον πολιτισμό. Η Βιβλιοθήκη της Κοζάνης δήλωσε παρούσα. Το κύριο, ίσως, συμπέρασμα είναι πως ο διάλογος αυτός είναι αναγκαίος, γόνιμος για την ίδια αλλά και για όλους και πρέπει να συνεχιστεί (kozan.gr, 2017).

Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη τέτοιου είδους πρωτοβουλιών για συνάντηση ανθρώπων που σχετίζονται με το χώρο των βιβλιοθηκών προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες για ανταλλαγή απόψεων μεταξύ διαφορετικών θεσμών και για ανάπτυξη συνεργασιών. Σύμφωνα με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης, κα. Στεργιοπούλου «[από το Φόρουμ] προέκυψαν αξιόλογες εισηγήσεις και προτάσεις συνεργασίας, με κυριότερη τη σύμβαση συνεργασίας για πρότυπη τεκμηρίωση με την ΕΒΕ». Η ΚΔΒΚ έχει αναπτύξει και μια σειρά από άλλες συνεργασίες, όπως, για παράδειγμα, με:

- α) το Δίκτυο Βιβλιοθηκών Δυτικής Μακεδονίας και τη συμμετοχή στην Ψηφιακή Διαπεριφερειακή Βιβλιοθήκη Δυτικής Μακεδονίας, που αναφέρθηκε ανωτέρω
- β) το Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας
- γ) τη Στέγη του Ιδρύματος Ωνάση στο πλαίσιο μιας στρατηγικής συνεργασίας αμφίδρομης ψηφιακής επικοινωνίας.

Σύμφωνα με την κα. Στεργιοπούλου, «Πολλές και ποικίλες είναι οι συνεργασίες μας, κάποιες σταθερές και επαναλαμβανόμενες [...] και κάποιες που προκύπτουν αναλόγως των επιδιώξεων που τίθενται κάθε φορά». Ως εκ τούτου, η ΚΔΒΚ είναι μια βιβλιοθήκη που πιστεύει σταθερά στην αξία των συνεργασιών για την ανάδειξη και την επέκταση των υπηρεσιών που προσφέρει στους χρήστες και ο εκσυγχρονισμός της Βιβλιοθήκης με τη μετεγκατάσταση στο νέο κτίριο θα προσφέρει ευκαιρίες για νέες συνεργασίες όπως προέκυψαν ήδη από το *Φόρουμ*. Στην επόμενη ενότητα θα περιγραφεί το νέο κτίριο, οι χώροι, οι δράσεις, καθώς επίσης και οι ευκαιρίες αλλά και οι προκλήσεις που τίθενται για την ΚΔΒΚ.

3.3.4. Ευκαιρίες και προκλήσεις στο νέο κτίριο

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το νέο κτίριο είναι ένα συγκρότημα 6.800 τ.μ. Σύμφωνα με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης, αυτό το κτίριο ήρθε να καλύψει την «έλλειψη χώρων ανάπτυξης και ανάδειξης των συλλογών της ΚΔΒΚ, που ήταν καταφανείς τα προηγούμενα χρόνια». Ο χώρος χωρίζεται σε τρεις διακριτές λειτουργικές ενότητες:

α) βιβλιοθήκη

β) μουσείο

γ) κοινόχρηστοι χώροι (Βιβλιοθήκη Κοζάνης, 2010: 7).

Στην ενότητα της βιβλιοθήκης βρίσκονται όλοι οι χώροι που συνδέονται με τη λειτουργία της. Ενδεικτικά αναφέρονται: βιβλιοστάσια, αναγνωστήριο, χώρος πολυμέσων και ψηφιακής βιβλιοθήκης, παιδική βιβλιοθήκη, ειδικοί χώροι παλαιότυπων συλλογών. Στους κοινόχρηστους χώρους περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, χώροι υποδοχής κοινού, αμφιθέατρο, αίθουσα σεμιναρίων και καφετέρια. Όλοι αυτοί οι χώροι προσφέρουν πολλαπλές ευκαιρίες για ανάπτυξη πολλών εκπαιδευτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων και εντείνουν τον κοινωνικό ρόλο της Βιβλιοθήκης που μετατρέπεται σε ένα χώρο συνάντησης και ανταλλαγής ιδεών διαφορετικών κοινωνικών και ηλικιακών ομάδων.

Το Μουσείο είναι κάτι εντελώς καινούργιο για τη Βιβλιοθήκη. Σύμφωνα με την κα. Ματούλα Σκαλτσά, υπεύθυνη για τη Μουσειολογική Μελέτη:

Το μουσείο θέτει και απαντά το ερώτημα: Γιατί και πώς δημιουργήθηκε μια τέτοια συλλογή στην Κοζάνη; [...] Τα εκθέματα 'μιλούν' για το κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο της εποχής, τον ρόλο της ορθόδοξης εκκλησίας, τους λογίους, επιστήμονες και εμπόρους, τους κάθε είδους δωρητές των σημερινών θησαυρών της βιβλιοθήκης, που δημιούργησαν ένα από τα σημαντικά αστικά κέντρα του Ελληνικού Διαφωτισμού. Με αυτόν τον τρόπο το μουσείο προβάλλει και ερμηνεύει το περιεχόμενο της βιβλιοθήκης, την τοπική και εθνική της σημασία, τον λόγο ύπαρξής της. Το μουσείο έτσι αποτελεί την προθήκη της βιβλιοθήκης, αλλά και η βιβλιοθήκη το έκθεμα του μουσείου (Καρνής, 2017).

Σύμφωνα με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης:

Τα δύο κτήρια αποτελούν ένα ενιαίο συγκρότημα με κοινή είσοδο και χώρο υποδοχής και [...] αποτελεί το ένα (μουσείο) μέρος του άλλου (βιβλιοθήκη), στόχος είναι να παρέχουν στο κοινό μια ολοκληρωμένη εικόνα τόσο του φορέα όσο και της ιστορίας της πόλης.

Η ύπαρξη ενός μουσείου που πλαισιώνει τη λειτουργία μιας βιβλιοθήκης είναι κάτι σπάνιο, καθώς πιο σύνηθες είναι το αντίθετο, δηλαδή τα μουσεία να διαθέτουν και

βιβλιοθήκη⁶⁰. Η απόφαση, λοιπόν, της ΚΔΒΚ να δημιουργήσει ένα μουσείο που θα εξηγεί την ιστορία της Βιβλιοθήκης, θα αναδεικνύει τη σημασία των συλλογών της και θα προσφέρει μια ολοκληρωμένη εμπειρία στον επισκέπτη είναι ιδιαίτερα καινοτόμα και πρωτοποριακή και θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο και για άλλες βιβλιοθήκες στο μέλλον.

Πέρα, όμως, από τις ευκαιρίες που προσφέρει το νέο κτίριο για τη λειτουργία της Βιβλιοθήκης, τίθενται και μια σειρά από προκλήσεις. Κατ' αρχήν, το νέο κτίριο επεκτείνει τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης σε σχέση με το παλαιό και αυτό σημαίνει ότι αυξάνονται οι ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό με την αντίστοιχη εξειδίκευση. Σύμφωνα με τη Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης:

Η ΚΔΒΚ έχει εκπονήσει επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για τη λειτουργία του νέου κτηρίου [...] για την πλήρη υλοποίηση του οποίου προβλέπονται πάνω από 40 υπάλληλοι. Αυτή τη στιγμή διαθέτει μόνο οκτώ γίνονται όμως προσπάθειες προσέλκυσης νέων (υπαλλήλων) αξιοποιώντας διάφορες δυνατότητες και διαδικασίες όπως μετακινήσεις και αποσπάσεις από άλλες υπηρεσίες, πρόσκληση ενδιαφέροντος, κινητικότητα.

Το στοίχημα της στελέχωσης της Βιβλιοθήκης με εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό είναι αδιαμφισβήτητο το πιο σημαντικό. Οι εγκαταστάσεις από μόνες τους δεν έχουν καμία αξία εάν δεν υπάρχει το προσωπικό που θα μπορεί να υποστηρίξει όλες τις απαραίτητες λειτουργίες και δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης. Το στοίχημα του ανθρώπινου δυναμικού για το νέο κτίριο τονίζουν και μέλη του ΔΣ (κος Δημόπουλος, κος Πτωχούλης, κα. Κουτσονάνου) της Βιβλιοθήκης σε συνέντευξή τους στη Lifoteam (2016):

Το μεγάλο στοίχημα για εμάς στη συγκεκριμένη συγκυρία είναι η αύξηση ταχυτήτων και η στελέχωση με τους ανθρώπους εκείνους που θα ταυτίσουν τη σταδιοδρομία τους με την ιστορία της Βιβλιοθήκης. Όσο κι αν ακούγεται αυτό ρομαντικό ή αναχρονιστικό, παραμένει το κύριο ερωτηματικό. Ο εκσυγχρονισμός, η υπεραξία και ο επικαιροποιημένος βηματισμός είναι μάλλον περισσότερο συμπτώματα των κατάλληλων ανθρώπων και της κατάλληλης λειτουργίας και λιγότερο απόρροια πολιτικών κατευθύνσεων.

⁶⁰ Ενδεικτικά παραδείγματα από την ελληνική πραγματικότητα είναι η Βιβλιοθήκη του Αρχαιολογικού Μουσείου (<http://www.namuseum.gr/museum/library-gr.html>), η Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη (https://www.benaki.gr/index.php?option=com_researches&view=researches&category_id=35&Itemid=397&lang=el) και η Βιβλιοθήκη του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου (<http://www.byzantinemuseum.gr/el/museum/library/>). Σε διεθνές επίπεδο, ενδεικτικά παραδείγματα είναι η Βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου στο Λονδίνο (http://www.britishmuseum.org/about_us/departments/britain_europe_and_prehistory/facilities_and_services/library.aspx) και η Ερευνητική Βιβλιοθήκη του Rijksmuseum στο Άμστερνταμ (<https://library.rijksmuseum.nl/>).

Δεδομένου ότι η Βιβλιοθήκη χρειάζεται πενταπλάσιο προσωπικό από αυτό που διαθέτει για να μπορέσει να αναπτύξει το σχέδιο δράσης της στο νέο κτίριο, η εξεύρεση και η στελέχωση με το κατάλληλο προσωπικό είναι προτεραιότητα του ΔΣ της Βιβλιοθήκης, καθώς αποτελεί προαπαιτούμενο για τη λειτουργία της. Αλλά και το υπάρχον προσωπικό χρειάζεται εκπαίδευση, προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις που θέτει το νέο κτίριο και ο νέος εξοπλισμός.

Σύμφωνα με την κα. Μπακόλα, Διοικητική Υπάλληλο της Βιβλιοθήκης:

Ο χαρακτήρας της βιβλιοθήκης αλλάζει γίνεται πολυδιάστατος προσφέρεται τώρα μεγάλο εύρος υπηρεσιών. Οι προκλήσεις είναι μεγάλες και πολλές. Το περιβάλλον και ο χώρος καινούργιος και σίγουρα η προσαρμογή απαιτεί χρόνο. Εν καιρώ θα μπορέσουμε να δούμε εάν η βιβλιοθήκη είναι πράγματι λειτουργική σε σχέση με το μέγεθος της και με τις υπηρεσίες που επιθυμεί να προσφέρει.

Τέλος, ο διευρυμένος ρόλος που καλείται να διαδραματίσει η Βιβλιοθήκη στο νέο κτίριο αυξάνει κατά πολύ τον προϋπολογισμό που πρέπει να έχει στη διάθεσή της. Σύμφωνα με την κα. Αννίτα Κουτσονάνου, αρχιτέκτονα μηχανικό και μέλος του ΔΣ της ΚΔΒΚ:

Η οικονομική εξαθλίωση της τοπικής αυτοδιοίκησης εν γένει και η δυσκινησία των δημόσιων διαδικασιών δυσχεραίνουν και δημιουργούν μια τάση προς ακινησία και μια απαξίωση της κοινωνίας και των δημοκρατικών θεσμών της. Αυτό, για έναν οργανισμό όπως η Βιβλιοθήκη ο οποίος απαιτεί την ευελιξία και την ταχύτητα, είναι ένα μεγάλο πρόβλημα (Lifoteam, 2016).

Επομένως, το ζήτημα της εξασφάλισης χρηματοδότησης είναι και αυτό μια πρόκληση προκειμένου η Βιβλιοθήκη να μπορέσει να εκμεταλλευτεί και να αξιοποιήσει στο έπακρο τις ευκαιρίες που προσφέρει το νέο κτιριακό συγκρότημα.

3.4. Ωνάσειος Βιβλιοθήκη

3.4.1. Κτίριο και συλλογές

Η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη είναι μια ιδιωτική, ειδική βιβλιοθήκη που ανήκει στο Κοινοφελές Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης. Πρόκειται για ένα ίδρυμα που συστάθηκε το 1975, βάσει της διαθήκης του Αριστοτέλη Ωνάση με έδρα στο Βαντούζ, στο Λιχτενστάιν. Το Ίδρυμα Ωνάση διοικείται από δεκαπενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο με βάση τη διαθήκη του Α. Ωνάση. Κεντρικοί άξονες της δράσης του είναι ο πολιτισμός, η παιδεία, το περιβάλλον, η υγεία και η κοινωνική αλληλεγγύη⁶¹. Σύμφωνα με την κα. Γεροντοπούλου, Υπεύθυνη της Ωνασειού Βιβλιοθήκης και των ψηφιακών προγραμμάτων του Ιδρύματος Ωνάση, «η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη εμπλέκεται και συνδέεται με το όραμα αυτό [του Ιδρύματος Ωνάση] μέσω δύο πυλώνων: της παιδείας και του πολιτισμού».

Η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίριο στο κέντρο της Αθήνας, στη συμβολή της Λεωφόρου Αμαλίας με την οδό Διονυσίου Αεροπαγίτου (βλ. [Παράρτημα III](#), ΕΙΚ. 6 & 7). Το κτίριο αυτό έχει μακρά ιστορία, καθώς κτίστηκε στις αρχές του 20ού αιώνα σε σχέδια του αρχιτέκτονα Αναστάσιου Μεταξά. Το Ίδρυμα Ωνάση απέκτησε το κτίριο το 1989 και προχώρησε σε μελέτη αποκατάστασης του κτιρίου και στις αντίστοιχες εργασίες. Σήμερα στον πρώτο όροφο αυτού του κτιρίου στεγάζονται οι συλλογές της Ωνασειού Βιβλιοθήκης⁶².

Η Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει⁶³ το **Αρχείο Καβάφη**, καθώς επίσης και δύο συλλογές βιβλίων: την **Ελληνική Βιβλιοθήκη** (πρώην συλλογή Κ. Στάικου) και την **Περικλητική Συλλογή**. Πιο συγκεκριμένα, το Αρχείο Καβάφη περιέχει πάνω από 4.600 χειρόγραφα και προσωπικά αντικείμενα του ποιητή Κωνσταντίνου Καβάφη. Η Ελληνική Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει 2.500 τίτλους βιβλίων που αντιπροσωπεύουν την πνευματική δραστηριότητα του Γένους, από την εποχή της ιταλικής Αναγέννησης ως τα ύστερα χρόνια του Νεοελληνικού Διαφωτισμού: μία περίοδο δηλαδή από το 15^ο έως το 19^ο αι. και είναι χωρισμένη σε έξι βασικές ενότητες:

⁶¹ Ίδρυμα Ωνάση, Γενικά: <http://www.onassis.org/> (πρόσβαση στις 25/11/2017)

⁶² Το κτίριο της Ωνασειού Βιβλιοθήκης: <http://onassislibrary.gr/el/bibliothiki/to-ktirio-tis-onaseiou-bibliothikis/> (πρόσβαση στις 25/11/2017)

⁶³ Onassis Library Educational Programs 2017-18, σ. 8-9: <https://issuu.com/onassisfoundation/docs/brochure-library-2017-18> (πρόσβαση 25/11/2017)

1. Αναγέννηση-Ουμανισμός, όπου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, εγκυκλοπαίδειες και λεξικά,
2. Νεοελληνική Γραμματεία, όπου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται λογοτεχνικά κείμενα, λαϊκά αναγνώσματα, φιλολογικά δοκίμια και λεξικά,
3. Λειτουργικά βιβλία, όπου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται Ευαγγέλια, ευχολόγια, ψαλτήρια,
4. Θεολογικά συγγράμματα, όπου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται έργα των Πατέρων της Εκκλησίας, κείμενα για την ιστορία της Ορθοδοξίας και το Σχίσμα,
5. Νεοελληνικός Διαφωτισμός, όπου, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται ελληνικές μεταφράσεις έργων της παγκόσμιας λογοτεχνίας, κείμενα για την ανύψωση του Γένους και
6. αρχαιακό υλικό, όπου περιλαμβάνονται επιστολές ηρώων της Επανάστασης του 1821 και προκηρύξεις του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

Ο μεγαλύτερος αριθμός των βιβλίων τυπώθηκε σε ελληνικά τυπογραφεία της Βενετίας, αλλά και σε άλλα τυπογραφεία στην Ευρώπη, όπως στη Φλωρεντία, στη Ρώμη, στο Παρίσι, στη Βούδα, στην Πέστη, στην Αγία Πετρούπολη κ.α. Η Περιηγητική Συλλογή περιλαμβάνει 2.500 τίτλους βιβλίων δυτικοευρωπαίων ταξιδιωτών στους οποίους περιγράφεται ο χώρος της Μεσογείου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης από το 16^ο έως τον 20^ο αι.

Όπως προκύπτει από την παραπάνω περιγραφή των συλλογών, τα τεκμήρια που περιέχει η συλλογή είναι εξαιρετικά σπάνια, λόγω της παλαιότητάς τους και συνδέονται άμεσα με την πνευματική εξέλιξη του ελληνισμού, κυρίως, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Ως εκ τούτου, τα τεκμήρια της συλλογής αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς των Ελλήνων, καθώς περιέχουν πληροφορίες και γνώσεις που αφορούν την εξέλιξη του ελληνισμού και της ελληνικής σκέψης. Σύμφωνα με την Υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης, στόχος της Βιβλιοθήκης είναι «η διαφύλαξη, διάσωση του πολιτιστικού αποθέματος αλλά από εκεί και πέρα η ιδέα μια κλειστής βιβλιοθήκης, μιας κλειστής κιβωτού γνώσης δεν τη συμεριζόμαστε στο Ίδρυμα Ωνάση». Το όραμα της Ωνασείου Βιβλιοθήκης είναι:

Να διαφυλάξει και να διαδώσει την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της πατρίδας μας ώστε να διατηρηθεί στις επόμενες γενιές και τους επόμενους αιώνες ως κτήμα εσαεί του Ελληνικού έθνους. Στόχος είναι η απελευθέρωση του σπάνιου αυτού πολιτιστικού αποθέματος για να μπορέσουν όσο γίνεται

περισσότεροι να το γνωρίσουν και να εμπνευστούν «αγγίζοντάς» το - έστω και ηλεκτρονικά.⁶⁴

Η αναφορά στο *ηλεκτρονικό άγγιγμα* των συλλογών συνδέεται με μια ιδιαιτερότητα της Βιβλιοθήκης: η Βιβλιοθήκη δεν διαθέτει Αναγνωστήριο και η πρόσβαση στο φυσικό αρχείο είναι περιορισμένη, λόγω των ειδικών συνθηκών χειρισμού και συντήρησης που απαιτούν τα παλαιότερα βιβλία. Η Ελληνική Βιβλιοθήκη έχει ψηφιοποιηθεί από το 2016 και το Αρχείο Καβάφη ψηφιοποιήθηκε το 2017. Στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης είναι διαθέσιμα πάνω από 110.000 ψηφιοποιημένα τεκμήρια, ενώ, παράλληλα, διαθέσιμες στην ιστοσελίδα είναι δύο ψηφιακές εφαρμογές για web/tablet/smartphone: το *Χρονολόγιο της Ελληνικής Τυπογραφίας* και *Ξεφυλλίζοντας την Οδύσσεια του Ομήρου* που προσφέρουν στο χρήστη την ευκαιρία να ψυχαγωγηθεί και να εκπαιδευτεί μέσα από τη διαδραστική εφαρμογή⁶⁵. Το ψηφιακό αρχείο του Αρχείου Καβάφη περιλαμβάνει 7.649 ψηφιακά τεκμήρια⁶⁶.

Πρόκειται, λοιπόν, για μια Βιβλιοθήκη πλήρως ενταγμένη στη σημερινή εποχή της τεχνολογίας που προσφέρει διαδικτυακή πρόσβαση στο περιεχόμενό της και έχει ως στόχο την ευρεία διάδοση του περιεχομένου της.

3.4.2. Δράσεις και συνεργασίες

Η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη άνοιξε τις πόρτες της στο κοινό τον Οκτώβριο του 2016 μέσω μια σειράς εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Σύμφωνα με την κα. Γεροντοπούλου:

η απόφαση να ανοίξει το κτίριο της Ωνασείου Βιβλιοθήκης δεν ήταν εύκολη, ήταν ένα τόλμημα [...] Είναι ένας χώρος που εγκιβωτίζει την πολιτιστική κληρονομιά που ανήκει σε όλο το έθνος και η ιδέα ήταν ότι όλοι θα πρέπει να γίνουν γνώστες και κοινωνοί αυτής της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η Βιβλιοθήκη διοργάνωσε τη χρονιά 2016-2017 μια σειρά από δωρεάν εκπαιδευτικά προγράμματα για διάφορες ομάδες κοινού: ενήλικες, παιδιά, οικογένειες, ΑΜΕΑ, σχολεία⁶⁷. Σύμφωνα με την Υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης:

⁶⁴ Ωνάσειος Βιβλιοθήκη, Αρχική: <http://onassislibrary.gr/el/> (πρόσβαση στις 25/11/2017)

⁶⁵ Onassis Library Educational Programs 2017-18, σ. 11-12, ό.π.

⁶⁶ Onassis Library Educational Programs 2017-18, ό.π.

⁶⁷ Εκπαιδευτικά προγράμματα Ιδρύματος Ωνάση 2016-17: https://issuu.com/onassisfoundation/docs/programme-educational_onassis_found (πρόσβαση στις 25/11/2017)

η ανταπόκριση του κόσμου ήταν εντυπωσιακή ήδη από την πρώτη φορά που άνοιξε αυτός ο χώρος [...]. Τα παιδιά, είναι εντυπωσιακό ότι κάθονται 3 ολόκληρες ώρες μέσα σε αυτή τη Βιβλιοθήκη για να κάνουν μια δραστηριότητα και περιέργως δεν βαριούνται. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τους ενήλικες, οι οποίοι βρήκαν έναν ανοιχτό χώρο, ένα φιλόξενο χώρο πολιτισμού και πραγματικά είναι εντυπωσιακό ότι αφιερώνουν τα Σαββατοκύριακά τους, ερχόμενοι στις δράσεις μας και τα σχόλιά τους είναι περισσότερο από ενθαρρυντικά, είναι πάντα πολύ κολακευτικά για να συνεχιστούν οι δράσεις στην Ωνάσειο Βιβλιοθήκη.

Η Βιβλιοθήκη συνεχίζει τα εκπαιδευτικά προγράμματα και κατά το έτος 2017-2018 με νέο πρόγραμμα. Τα νέα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε παιδιά από 6 ετών και πάνω, σε ενήλικες και ερευνητές⁶⁸. Σύμφωνα με την Υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης, «προσπαθούμε να αναδείξουμε το περιεχόμενο αλλά και το βιβλίο ως αντικείμενο μέσω εκπαιδευτικών δράσεων, μέσω ξεναγήσεων». Δεδομένου, λοιπόν, ότι η πρόσβαση στα βιβλία είναι μόνο ψηφιακή, η διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο χώρο της Βιβλιοθήκης βοηθά να έρθει το κοινό σε άμεση επαφή με το φυσικό χώρο της Βιβλιοθήκης και τα βιβλία. Ως προς τη στόχευση και τον κοινό άξονα που διατρέχει όλες τις δραστηριότητες, η Υπεύθυνη της Βιβλιοθήκης ανέφερε ότι «ο άξονας ο οποίος διατρέχει όλες μας τις δράσεις είναι το περιεχόμενο της Βιβλιοθήκης [...] Προσπαθούμε να ενεργοποιήσουμε αυτό το περιεχόμενο το οποίο είναι ανεξάντλητο, είναι πολύ μεγάλο [...]»

Αξιοσημείωτο είναι ότι ορισμένα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται στα παιδιά συνδυάζουν το βιβλίο με τα νέα ψηφιακά μέσα, όπως, για παράδειγμα, το εργαστήριο *Φτιάχνω τη δική μου ψηφιακή ιστορία*, στο οποίο τα παιδιά ξεκινώντας από ένα θέμα της Βιβλιοθήκης δημιουργούν video με ψηφιακή αφήγηση του συγκεκριμένου θέματος ή το πρόγραμμα *Η τυπογραφία με τα μάτια του υπολογιστή* στο οποίο παρουσιάζεται η πρακτική σημασία της ψηφιοποίησης των αρχείων⁶⁹. Αυτά τα προγράμματα σε συνδυασμό με τις ψηφιακές εφαρμογές και το ψηφιοποιημένο υλικό αποδεικνύουν τη σύνδεση της Βιβλιοθήκης με τις νέες τεχνολογίες και την εκμετάλλευση των ευκαιριών που προσφέρει η τεχνολογία για τη διάδοση του πολιτιστικού πλούτου.

Ως προς τις συνεργασίες που έχει αναπτύξει η Βιβλιοθήκη, η πιο πρόσφατη είναι με το Μουσείο της Ακρόπολης. Με αφορμή την έκθεση *εμοτίος, ένας κόσμος συναισθημάτων* που φιλοξενήθηκε από 18 Ιουλίου έως 19 Νοεμβρίου 2017 στο

⁶⁸ Onassis Library Educational Programs 2017-18, ό.π. και Cavafy Archive Educational Programs 2017-18: <https://issuu.com/onassisfoundation/docs/brochure-cavafy-2017-18>

⁶⁹ Εκπαιδευτικά προγράμματα Ιδρύματος Ωνάση 2016/2017, ό.π.

Μουσείο της Ακρόπολης σε συνδιοργάνωση με το Ίδρυμα Ωνάση⁷⁰, αναπτύχθηκαν μια σειρά από εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά. Ορισμένα προγράμματα έλαβαν χώρα αποκλειστικά στο Μουσείο της Ακρόπολης και κάποια άλλα προγράμματα ξεκινούσαν με ξενάγηση στη συγκεκριμένη έκθεση και συνεχίζονταν στην Ωνάσειο Βιβλιοθήκη, όπου λάμβανε χώρα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα⁷¹.

Άλλες συνεργασίες που ανέφερε η κα. Γεροντοπούλου είναι η συνεργασία με τη Στέγη του Ίδρύματος Ωνάση, με την ομάδα *atenistas* στο πλαίσιο του *Art Night Athens 2017* που έλαβε χώρα στις 23 Σεπτεμβρίου 2017⁷². Επίσης, η Βιβλιοθήκη είχε συμμετάσχει στον αρχιτεκτονικό περίπατο *Open House 2017*⁷³. Φέτος η Βιβλιοθήκη θα συνεργαστεί με τη Βιβλιοθήκη του Ίδρύματος Ευγενίδου σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα και με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε η κα. Γεροντοπούλου:

επιδιώκουμε κι άλλες συνεργασίες [...]. Τα οφέλη [από τις συνεργασίες] είναι πάρα πολλά. Πρώτα από όλα είναι πολύ σημαντικό οι πολιτιστικοί οργανισμοί να γνωρίζουν ο ένας τον άλλο, να γνωρίζουν το περιεχόμενο που έχει ο καθένας γιατί έτσι χτίζονται και οι καινούργιες ιδέες και οι καινούργιες δράσεις και πιστεύουμε ότι πιο πολλοί μπορούμε να καταφέρουμε περισσότερα.

Οι συνεργασίες, λοιπόν, συνιστούν για την Ωνάσειο Βιβλιοθήκη αναπόσπαστο μέρος της δράσης που αναπτύσσει, καθώς αυτές δίνουν την ευκαιρία να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη εμπειρία στον επισκέπτη.

Συμπερασματικά, η Ωνάσειος Βιβλιοθήκης είναι μια ιδιωτική, ειδική Βιβλιοθήκη που διαθέτει ψηφιακά το περιεχόμενό της, λόγω των ειδικών συνθηκών διατήρησης που απαιτεί η φύση των συλλογών της, ενώ, παράλληλα, προσφέρει δωρεάν πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ενήλικες και παιδιά με αφορμή πάντα το περιεχόμενο των συλλογών της. Ο πολιτιστικός της ρόλος είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς τα τεκμήρια που διαθέτει συνιστούν πολιτιστική κληρονομιά του έθνους, ενώ, παράλληλα, μέσα από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αναπτύσσει, φέρνει κοντά της τα παιδιά, εξοικειώνοντάς τα με το περιεχόμενο της

⁷⁰Περιοδική έκθεση «emotions, ένας κόσμος συναισθημάτων»: <http://www.theacropolismuseum.gr/el/content/periodiki-ekthesi-emotions-enas-kosmos-synaisthimaton> (πρόσβαση 25/11/2017)

⁷¹Ίδρυμα Ωνάση, Εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και ακόμη περισσότερα *emotios*: <http://www.onassis.org/news-announcements-details.php?id=332> (πρόσβαση 25/11/2017)

⁷²ART NIGHT ATHENS: Μια νύχτα γιορτή τέχνης στην Αθήνα: <https://atenistas.org/2017/09/13/artnightathens/> (πρόσβαση 25/11/2017)

⁷³Open House, Ωνάσειος Βιβλιοθήκη: <http://www.openhouseathens.gr/building/onaseios-vivliothiki/> (πρόσβαση 25/11/2017)

Βιβλιοθήκης, αλλά και τους ενήλικες, συνιστώντας έτσι έναν ιδιαίτερο χώρο συνάντησης και κοινωνικής συναναστροφής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.1. Σύγχρονες προκλήσεις και ευκαιρίες

Από την ανωτέρω ανάλυση των τριών μελετών περίπτωσης αλλά και από τη βιβλιογραφική επισκόπηση προκύπτουν μια σειρά από προκλήσεις αλλά και ευκαιρίες που αφορούν καθολικά το θεσμό των βιβλιοθηκών.

Ξεκινώντας από τις προκλήσεις, η εξέλιξη της τεχνολογίας και η ψηφιακή επανάσταση έχουν αλλάξει αδιαμφισβήτητα τόσο τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης των βιβλιοθηκών όσο και τις υπηρεσίες που προσφέρουν στους χρήστες. Όπως αναφέρει και η μελέτη DigiCULT της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2002: 11), «η ψηφιακή παρουσία για πολλά ευρωπαϊκά αρχεία, βιβλιοθήκες και μουσεία δεν είναι πια μια επιλογή αλλά μια πραγματικότητα». Το αναλογικό καλείται να συνυπάρξει με το ψηφιακό, η φυσική βιβλιοθήκη καλείται να συνυπάρξει με την ψηφιακή. Η έλευση του Διαδικτύου άλλαξε άρδην τον τρόπο πρόσβασης στην πληροφορία. Το βιβλίο και κατ' επέκταση οι βιβλιοθήκες δεν είναι πια το πρώτο μέρος που αναζητά κάποιος πληροφόρηση. Αντιθέτως, από όπου κι αν βρίσκεται και χωρίς κόστος μπορεί να αναζητήσει πληροφορίες στο Διαδίκτυο.

Αυτό έχει μεταβάλει και το ρόλο των βιβλιοθηκών, που πια δεν περιορίζονται στη διάδοση της γνώσης αλλά στη διευκόλυνση και στην παροχή βοήθειας για ισότιμη και ανοιχτή πρόσβαση όλων στη γνώση. Αυτό προϋποθέτει ότι οι βιβλιοθήκες ενσωματώνουν τις νέες τεχνολογίες στη λειτουργία τους, εάν όμως δεν συμβεί αυτό η περιθωριοποίησή τους είναι δεδομένη. Η κα. Αγγελάκη, Υπεύθυνη Ανάπτυξης και Επέκτασης των Ψηφιακών Υπηρεσιών της ΕΒΕ, τόνισε ότι «η ίδια η λειτουργία της Βιβλιοθήκης πια, που απαιτεί και ένα μεγάλο κομμάτι του λειτουργικού κόστους, είναι η βιωσιμότητα των ψηφιακών της υπηρεσιών, των δικτύων, των υποδομών». Αυτό σημαίνει ότι η λειτουργία και η βιωσιμότητα της ΕΒΕ, και κατ' επέκταση και άλλων βιβλιοθηκών, δεν νοείται πια χωρίς το ψηφιακό και τεχνολογικό κομμάτι.

Ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των βιβλιοθηκών και η παροχή ψηφιακών υπηρεσιών στους χρήστες θέτουν νέες προκλήσεις για τις βιβλιοθήκες: υψηλό κόστος, ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό και έλλειψη προτύπων για το νέο ψηφιακό ρόλο των βιβλιοθηκών (Clough, 2013: 6). Το υψηλό κόστος για την εγκατάσταση, αλλά και τη συνεχή αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών, συνδέεται

με τη γενικότερη πρόκληση για εξασφάλιση χρηματοδότησης από τις βιβλιοθήκες. Η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών εξαρτάται από το νομικό τους καθεστώς και από το φορέα στον οποίο υπάγονται. Ως προς τις βιβλιοθήκες κοινού, οι οποίες χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους, η εξασφάλιση της απαραίτητης χρηματοδότησης είναι μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν λόγω της οικονομικής κρίσης που περνάει η χώρα. Ο Γενικός Διευθυντής της ΕΒΕ, κος Τσιμπόγλου αναφέρει ότι η ΕΒΕ δεν πρέπει να επαναπαύεται μόνο στην κρατική χρηματοδότηση, αλλά πρέπει να αναζητά και άλλες μορφές χρηματοδότησης. Συγκεκριμένα, ανέφερε ότι χρειάζεται «ένα πλάνο υποστηρικτικό του κρατικού προϋπολογισμού [...] όταν λέω συμπληρωματικό εννοώ από fundraising, εξεύρεση πόρων».

Οι βιβλιοθήκες κοινού θα πρέπει να κινητοποιηθούν και να αναζητήσουν κι άλλες πηγές χρηματοδότησης είτε από ευρωπαϊκά προγράμματα, είτε χορηγίες είτε στήριξη από άλλους πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς. Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, για παράδειγμα, έχει καταφέρει να εξασφαλίσει πλήθος χρηματοδοτήσεων από ευρωπαϊκά προγράμματα. Ήδη από το 1997 έχει συμμετάσχει σε πολλά προγράμματα και δράσεις χρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση (AccessIT Plus, IMPAC, Mobile, ISTAR, PUBLICA, CALIMERA, κ.α.⁷⁴) με στόχο τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των υπηρεσιών της. Επίσης, όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο 2 της παρούσας εργασίας, η Βιβλιοθήκη κέρδισε διεθνές βραβείο ύψους 1 εκ. δολαρίων. Το παράδειγμα αυτής της βιβλιοθήκης θα πρέπει να αποτελέσει πρότυπο για άλλες βιβλιοθήκες και να τις οδηγήσει στην αναζήτηση πόρων πέρα από την κρατική χρηματοδότηση. Ένας άλλος τρόπος εξεύρεσης πόρων είναι μέσω της συμμετοχικής χρηματοδότησης, του λεγόμενου crowdfunding. Στην Ελλάδα έχει δημιουργηθεί το πρόγραμμα Act4Greece, το οποίο αποτελεί μια ηλεκτρονική πλατφόρμα στην οποία συγκεντρώνονται πόροι για συγκεκριμένα έργα⁷⁵. Η Ελληνική Λέσχη Βιβλίου συμμετείχε στο πρόγραμμα Act4Greece αναζητώντας χρηματοδότηση για τη *Δημιουργία 20 ποιοτικών δανειστικών βιβλιοθηκών σε σχολεία της Ελλάδας* και κατάφερε να συγκεντρώσει 5.127 ευρώ⁷⁶.

⁷⁴ Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Χρηματοδοτούμενες Δράσεις: <http://www.libver.gr/%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B4%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-2/> (πρόσβαση στις 2/1/2018)

⁷⁵ Το Act4Greece: <https://www.act4greece.gr/the-act4greece/> (πρόσβαση στις 8/1/2018)

⁷⁶ Act4Greece, Δημιουργία δανειστικών βιβλιοθηκών: <https://www.act4greece.gr/challenge/libraries-gr/> (πρόσβαση στις 8/1/2018)

Μέσω αυτής της πλατφόρμας μπορούν και άλλες βιβλιοθήκες να αναζητήσουν πόρους από το «πλήθος» προκειμένου να υλοποιήσουν κάποιο συγκεκριμένο έργο.

Η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού είναι ένα θέμα που επίσης σχετίζεται με την πρόκληση της χρηματοδότησης, καθώς το ανθρώπινο δυναμικό απαιτεί οικονομικούς πόρους τόσο για την πρόσληψη νέου προσωπικού όσο και για την εκπαίδευση του υπάρχοντος. Όπως τόνισε και ο κος Τσιμπόγλου, το προσωπικό της βιβλιοθήκης είναι αυτό που αποτυπώνει «την αποστολή σε πράξεις», είναι αυτό που θα διαμορφώσει και την εμπειρία του χρήστη μέσα στη βιβλιοθήκη. Όπως ανέφερε η κα. Παυλάκου, Υπεύθυνη του Δανειστικού Τμήματος της ΕΒΕ, «ο ρόλος ενός βιβλιοθηκονόμου σε μία οποιαδήποτε βιβλιοθήκη είναι να βρίσκεται δίπλα στο χρήστη, από τη στιγμή που μπαίνει στη βιβλιοθήκη μέχρι τη στιγμή που θα βγει». Η έκθεση *DigiCULT* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2002: 86) αναφέρει:

το πνευματικό κεφάλαιο ενός οργανισμού (ή μιας επιχείρησης) μπορεί να χωριστεί σε δύο έντονα αλληλεξαρτώμενα συστατικά στοιχεία: το κεφάλαιο των υποδομών και το ανθρώπινο κεφάλαιο. [...] Η αποτελεσματικότητα του πνευματικού κεφαλαίου ενός οργανισμού εξαρτάται από την αλληλεπίδραση του κεφαλαίου των υποδομών και του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Στην περίπτωση των βιβλιοθηκών, οι κτιριακές εγκαταστάσεις, τα συστήματα καταλογογράφησης, τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός συνιστούν το κεφάλαιο των υποδομών. Οι δεξιότητες του προσωπικού, η εμπειρία και η τεχνογνωσία του συνιστούν το ανθρώπινο κεφάλαιο. Οι υποδομές από μόνες τους δεν έχουν καμία αξία, εάν δεν υπάρχει το κατάλληλο ανθρώπινο κεφάλαιο που θα τις θέσει σε λειτουργία και θα τις αξιοποιήσει και, αντιστοίχως, το ανθρώπινο κεφάλαιο χωρίς τις απαραίτητες υποδομές δεν μπορεί να λειτουργήσει ούτε να προσφέρει υπηρεσίες στο χρήστη. Η επιτυχία, λοιπόν, μιας βιβλιοθήκης εξαρτάται από το επίπεδο ανάπτυξης αυτών των δύο κεφαλαίων: των υποδομών και του προσωπικού.

Από την άλλη μεριά, εάν οι βιβλιοθήκες καταφέρουν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που θέτουν οι τεχνολογικές εξελίξεις, αλλά και στις υπόλοιπες προκλήσεις, μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες που θα ήταν αδιανόητες πριν από μερικές δεκαετίες. Μέσω των ψηφιακών υπηρεσιών μπορούν να προσεγγίσουν κοινό σε κάθε μέρος του πλανήτη, καθώς η επίσκεψη στο χώρο της βιβλιοθήκης δεν είναι πια ο μόνος τρόπος χρήσης των υπηρεσιών που προσφέρει. Η παροχή ίσης πρόσβασης στην πληροφορία σε όλους, χωρίς περιορισμούς και διακρίσεις, διασφαλίζει τη δημοκρατική λειτουργία μιας κοινωνίας και παράλληλα ενισχύει την κοινωνική συνοχή και την ανάπτυξη κοινοτήτων (Lopez, Caspe & Simpson, 2017:

13). Όπως ανέφερε και η κα. Ξυδιά, Υπεύθυνη Ανάπτυξης Κοινού της EBE στη συνέντευξη, «παύει η βιβλιοθήκη να είναι μια συλλογή αντικειμένων και γίνεται μία κοινότητα ανθρώπων».

Αλλά και οι ευκαιρίες συνεργασίας πολλαπλασιάζονται με τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας. Ένα παράδειγμα από τον ευρωπαϊκό χώρο είναι η Europeana, η οποία αποτελεί μια ψηφιακή πλατφόρμα για την πολιτιστική κληρονομιά. Πολιτιστικοί οργανισμοί συνεργάζονται με τη Europeana και διαθέτουν ψηφιακό υλικό, το οποίο καθίσταται διαθέσιμο και επαναχρησιμοποιείται μέσω της ψηφιακής πλατφόρμας⁷⁷. Η σημασία της ανάπτυξης συνεργασιών με άλλους πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς τονίστηκε από τους εκπροσώπους των βιβλιοθηκών που αναλύθηκαν στις τρεις μελέτες περίπτωσης, καθώς οι συνεργασίες προσφέρουν πολλαπλασιαστικά οφέλη και τη δυνατότητα για παροχή καλύτερων και αποτελεσματικότερων υπηρεσιών στον τελικό χρήστη.

Οι ανάγκες του κοινού για πληροφόρηση στη σύγχρονη εποχή είναι ιδιαίτερα αυξημένες. Οι δημογραφικές εξελίξεις, οι τεχνολογικές αλλαγές αλλά και τα νέα οικονομικά δεδομένα αναδιαμορφώνουν την καθημερινότητα των πολιτών και αυξάνουν τις ανάγκες τους για συνεχή ενημέρωση και πληροφόρηση (Pastore, 2009: 5). Η υπερπληροφόρηση που λαμβάνει ο σύγχρονος πολίτης, πολλές φορές περιορίζει τη δυνατότητά του για επεξεργασία και αξιολόγηση της ποιότητας της πληροφορίας. Εδώ έγκειται και ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών. Σύμφωνα με την Pastore (2009: 7), «[...] οι βιβλιοθήκες μπορούν να είναι διευκολυντές και εκπαιδευτές, παρέχοντας το γενικό πλαίσιο, το περιεχόμενο και τα εργαλεία που επιτρέπουν στους ανθρώπους να αμφισβητούν, να αναζητούν, να δικαιολογούν και να εξερευνούν τους κόσμους της πληροφορίας, της εμπειρίας και της μνήμης». Με άλλα λόγια, αναπτύσσουν την κριτική σκέψη του πολίτη έτσι ώστε να μπορεί να διαχειρίζεται τις πληροφορίες και τις καταστάσεις που συμβαίνουν γύρω του.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η περίοδος που διανύουμε προσφέρει ευκαιρίες ανάδειξης του ρόλου των βιβλιοθηκών. Η Αθήνα ανακηρύχθηκε από την UNESCO *Παγκόσμια Πρωτεύουσα Βιβλίου* για το 2018. Ο εν λόγω θεσμός δημιουργήθηκε το 2001 και οι χώρες που επιθυμούν να συμμετέχουν, υποβάλλουν την υποψηφιότητά τους στην UNESCO. Μετά από την αξιολόγηση των φακέλων, η Αθήνα επιλέχθηκε

⁷⁷ Περισσότερες πληροφορίες για τη Europeana είναι διαθέσιμες στην επίσημη ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/europeana-european-digital-library-all> (πρόσβαση στην 1/12/2017)

ως η 18^η Παγκόσμια Πρωτεύουσα Βιβλίου⁷⁸. Η πόλη που παίρνει κάθε χρονιά τον τίτλο προωθεί το βιβλίο και την ανάγνωση, διοργανώνοντας εκδηλώσεις που διευκολύνουν και ενισχύουν την πρόσβαση όλων στο βιβλίο⁷⁹. Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στις εκδηλώσεις που θα διοργανωθούν συμβάλλοντας στην προώθηση της φιλιαναγνωσίας και προσελκύοντας το ενδιαφέρον του ευρύ κοινού.

Ένα ακόμη σημαντικό γεγονός που θα λάβει χώρα στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην Αθήνα το 2019 είναι η φιλοξενία του 85ου Παγκόσμιου Συνέδριου Βιβλιοθηκών (WLIC) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Βιβλιοθηκονομικών Ενώσεων και Ινστιτούτων, IFLA. Πρόκειται για το σημαντικότερο σε παγκόσμιο επίπεδο συνέδριο για το χώρο των βιβλιοθηκών. Το IFLA επέλεξε την Αθήνα ως την πόλη του θα φιλοξενήσει τους χιλιάδες συνέδρους από όλο τον κόσμο στο πλαίσιο των εργασιών του συνεδρίου, λαμβάνοντας υπόψη τη μετακόμιση της ΕΒΕ στο νέο κτίριο και την ανακήρυξη της Αθήνας ως *Παγκόσμια Πρωτεύουσα Βιβλίου 2018* από την UNESCO⁸⁰. Αυτό θα φέρει στο προσκήνιο το ρόλο των βιβλιοθηκών στη χώρα και θα τους δώσει μεγάλη δημοσιότητα και ως εκ τούτου θα προσφέρει πολλές ευκαιρίες ανάδειξης της σημασίας τους και προσέλκυσης νέων ομάδων του πληθυσμού στους χώρους τους.

⁷⁸ Η Αθήνα Παγκόσμια Πρωτεύουσα Βιβλίου για το 2018: <https://www.cityofathens.gr/node/28922> (πρόσβαση στις 7/1/2018)

⁷⁹ UNESCO, Athens named UNESCO World Book Capital for 2018

http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/athens_named_unesco_world_book_capital_for_2018/ (πρόσβαση στις 7/1/2018)

⁸⁰ IFLA, Announcement: IFLA is Coming to Greece: World Library and Information Congress 2019 to be held in Athens <https://www.ifla.org/node/19412> (πρόσβαση στις 7/1/2018)

4.2. Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία είναι μια μελέτη για το θεσμό των βιβλιοθηκών. Πρόκειται για ένα θεσμό που έχει επιβιώσει στο πέρασμα των αιώνων και αυτό από μόνο του καταδεικνύει τη σημασία του. Ο ρόλος των βιβλιοθηκών μεταβάλλεται ανάλογα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις κάθε εποχής, αναλλοίωτη όμως μένει η αποστολή τους που είναι η διάσωση και η διάδοση της γνώσης. Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε εστίασε στο ρόλο των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή, εξετάζοντας παραδείγματα τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό.

Η μελέτη βασίστηκε σε τρεις άξονες ως προς το ρόλο των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη κοινωνία: στον πολιτιστικό, στον εκπαιδευτικό και στον κοινωνικό τους ρόλο. Αυτό που προέκυψε τόσο από τη βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος όσο και από τις μελέτες περίπτωσης είναι ότι οι βιβλιοθήκες αποτελούν φορείς πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς διασώζουν σημαντικό περιεχόμενο που αφορά την ιστορία, τις παραδόσεις, την καθημερινότητα ενός έθνους και το μεταφέρουν στις επόμενες γενιές. Και οι τρεις βιβλιοθήκες που μελετήθηκαν έχουν ιδιαίτερη πολιτιστική αξία:

1. η ΕΒΕ, συγκεντρώνει το υλικό που παράγεται στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό και αφορά τον ελληνισμό, καθιστώντας το προσβάσιμο σε κάθε ενδιαφερόμενο,
2. η ΚΔΒΚ έχει πολύ σημαντική συλλογή που αφορά την ιστορία του έθνους, τις παραδόσεις της ευρύτερης περιοχής και άλλες πληροφορίες που διασώζονται εδώ και τέσσερις αιώνες και, τέλος,
3. η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη περιέχει τεκμήρια που αφορούν την πνευματική εξέλιξη του ελληνισμού καθόλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, καθώς επίσης και το αρχείο ενός από τους σημαντικότερους Έλληνες ποιητές, του Κωνσταντίνου Καβάφη.

Το περιεχόμενο λοιπόν των βιβλιοθηκών είναι αυτό που συνιστά μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Επίσης, ένα άλλο συμπέρασμα που προέκυψε από τη βιβλιογραφική μελέτη, αλλά και από τις συνεντεύξεις με στελέχη των βιβλιοθηκών, είναι η ανάγκη να αναλάβουν οι βιβλιοθήκες έναν εκπαιδευτικό ρόλο. Η τυπική εκπαίδευση δεν επαρκεί στη σύγχρονη εποχή των γρήγορων εξελίξεων και της διάχυτης πληροφορίας. Οι βιβλιοθήκες μπορούν να προσφέρουν πλήθος δραστηριοτήτων για να καλύψουν τις

εκπαιδευτικές ανάγκες του κοινού: από προγράμματα με αφορμή το περιεχόμενό τους μέχρι προγράμματα που φαινομενικά δεν σχετίζονται με το περιεχόμενό τους, αλλά συμβάλλουν στην κάλυψη των αναγκών του κοινού, όπως είναι μαθήματα ξένων γλωσσών, σεμινάρια για αναζήτηση εργασίας, μαθήματα χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών κ.ά. Οι δυνατότητες είναι αναρίθμητες, όπως αναρίθμητες είναι και οι ανάγκες των διαφορετικών ομάδων κοινού στη σύγχρονη εποχή.

Το μεγάλο στοίχημα για τις βιβλιοθήκες είναι να καταστούν χώροι κοινωνικής ζύμωσης μέσα σε μια κοινωνία που γίνεται ολοένα και πιο πολυπολιτισμική, με ολοένα και μεγαλύτερο χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, μεταξύ παιδιών τυπικής και μη τυπικής ανάπτυξης. Ως δημόσιοι χώροι ισότιμης πρόσβασης, οι βιβλιοθήκες καλούνται να «αγκαλιάσουν» κάθε κοινωνική ομάδα και να συνδράμουν στην ανάπτυξη κοινωνικής συνοχής και στην ανάπτυξη σεβασμού για οτιδήποτε διαφορετικό. Αυτό φαίνεται να το έχουν αντιληφθεί οι βιβλιοθήκες που μελετήθηκαν, καθώς αναπτύσσουν πλήθος δραστηριοτήτων και υπηρεσιών για να καλύψουν τις ιδιαίτερες ανάγκες ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων, όπως οι άνεργοι, οι μετανάστες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Το κύριο συμπέρασμα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε είναι ότι η ένταξη των ψηφιακών τεχνολογιών στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της κάθε βιβλιοθήκης είναι μια επιβεβλημένη ανάγκη για όλες τις βιβλιοθήκες, προκειμένου να παραμείνουν χρήσιμες και απαραίτητες στην καθημερινότητα του πολίτη. Η λειτουργία μιας βιβλιοθήκης ως χώρου φύλαξης βιβλίων έχει να προσφέρει ελάχιστα στη σημερινή εποχή, όπου η γνώση είναι παντού γύρω μας. Ο τεχνολογικός, όμως, εκσυγχρονισμός των βιβλιοθηκών θέτει πολλαπλές προκλήσεις, καθώς απαιτεί σημαντική χρηματοδότηση αλλά και ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού.

Σε εθνικό επίπεδο, οι ελληνικές βιβλιοθήκες ήταν για χρόνια -κατά κανόνα- οργανισμοί περιθωριοποιημένοι και παρωχημένοι. Ακόμη και η Εθνική Βιβλιοθήκη της χώρας ήταν για πολλά χρόνια εγκαταλελειμμένη με πολύ σοβαρές ελλείψεις. Στις υπόλοιπες βιβλιοθήκες, το περίπλοκο νομικό καθεστώς δυσχεραίνει το συντονισμό της δράσης τους προκειμένου να μπορέσουν να συμβαδίσουν και να εφαρμόσουν ένα γενικό σχέδιο εκσυγχρονισμού. Η καθεμία προσπαθεί μόνη της να αναπτύξει τις υπηρεσίες της, με βάση το καθεστώς που τη διέπει και τους πόρους που διαθέτει. Η ίδρυση του Future Library είναι ένα σημαντικό πρώτο βήμα στην προσπάθεια δημιουργίας ενός δικτύου δημόσιων και δημοτικών βιβλιοθηκών.

Επίσης, το σχέδιο εκσυγχρονισμού της ΕΒΕ και η μετακόμιση στο νέο κτίριο δημιουργεί πολλές προσδοκίες για τη γενικότερη αλλαγή του θεσμού των βιβλιοθηκών στη χώρα. Ως Εθνική Βιβλιοθήκη, η ΕΒΕ μπορεί να συμπαρασύρει και άλλες βιβλιοθήκες σε μια νέα εποχή. Έχοντας αναλάβει το Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών, έχει αναπτύξει πρωτοβουλίες που εμπλέκουν πολλές βιβλιοθήκες της επικράτειας σε δράσεις και νέες καινοτόμες υπηρεσίες. Αν και είναι ακόμη νωρίς για να βγουν συμπεράσματα για τη νέα θέση που επιθυμεί να καταλάβει η ΕΒΕ τόσο στην καθημερινότητα των πολιτών όσο και στο συντονισμό των άλλων βιβλιοθηκών, υπάρχουν δείγματα σημαντικής αλλαγής και μεταστροφής σε σχέση με την απραξία του παρελθόντος.

Το ζήτημα της εξεύρεσης πόρων είναι αδιαμφισβήτητα μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που θα έχει να αντιμετωπίσει η ΕΒΕ αλλά και άλλες βιβλιοθήκες στο μέλλον. Προκειμένου να αντιμετωπίσουν αυτή την αέναη πρόκληση, οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να γίνουν πιο ευέλικτες και να αναζητούν χρηματοδότηση και από άλλες πηγές, πέρα από την κρατική χρηματοδότηση, όπως η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας που αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Επίσης, η ανάπτυξη συνεργειών και η ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των βιβλιοθηκών μπορεί να μειώσει και να μοιράσει το κόστος για τεχνικά έργα, καθώς επίσης και να περιορίσει τη σπατάλη πόρων για προγράμματα που ενδεχομένως παρέχονται από κάποια άλλη βιβλιοθήκη και δεν υπάρχει ανάγκη να επαναλαμβάνονται. Οι υλικοί πόροι είναι πάντα πεπερασμένοι, αυτό που έχει σημασία είναι να αξιοποιούνται με το βέλτιστο δυνατό τρόπο έτσι ώστε να υπάρχουν τα μέγιστα οφέλη για το κοινό. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από τη συνεργασία των βιβλιοθηκών και παρεμφερών πολιτιστικών και εκπαιδευτικών οργανισμών.

Τα θετικά παραδείγματα σύγχρονων βιβλιοθηκών, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, θα πρέπει να προβάλλονται και να αποτελούν πρότυπο και για άλλες βιβλιοθήκες, έτσι ώστε να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που τους προσφέρονται, κατακτώντας τη θέση που τους αρμόζει στη σύγχρονη εποχή. Οι βιβλιοθήκες είναι ένας ιστορικός θεσμός που σήμερα καλείται να αναλάβει ένα νέο ρόλο στην καθημερινότητα των πολιτών, όντας σημείο αναφοράς για κάθε κοινωνική ομάδα. Η επιβίωση του θεσμού είναι πλήρως συνυφασμένη με τον εκσυγχρονισμό του προκειμένου να καλύψει τις σύγχρονες ανάγκες και να θέσει το κοινό στο επίκεντρο των δράσεων του. Αυτό θα πρέπει να το λάβει υπόψη της και η πολιτεία, στην περίπτωση των βιβλιοθηκών κοινού, καθώς

αυτή έχει την ευθύνη για τον εκσυγχρονισμό και τη χρηματοδότηση. Όπως είχε πει και ο Αμερικανός δημοσιογράφος, Walter Cronkite: «Όποιο κι είναι το κόστος των βιβλιοθηκών μας, η τιμή είναι φθηνή σε σύγκριση με ένα αδαές έθνος».

Ο θεσμός των βιβλιοθηκών σε εθνικό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο χρήζει περαιτέρω έρευνας προκειμένου να μελετηθεί εις βάθος ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν στη σύγχρονη εποχή. Το κομμάτι της ψηφιακής βιβλιοθήκης και του γενικότερου ψηφιακού εκσυγχρονισμού της λειτουργίας και των υπηρεσιών τους είναι αδιαμφισβήτητο το πιο φλέγον και επίκαιρο ζήτημα το οποίο πρέπει να μελετηθεί και να αναλυθεί. Ο καθορισμός προτύπων και βέλτιστων πρακτικών για τον ψηφιακό εκσυγχρονισμό των βιβλιοθηκών είναι πολύ σημαντικός και θα βοηθήσει τις βιβλιοθήκες να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν με το βέλτιστο και πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο τις διαθέσιμες τεχνολογίες.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ανώνυμος (2017, Μάιος 12). Κοβεντάρειος: σε νέα στέγη με τριήμερο φόρουμ ιδεών. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε από: <http://www.kathimerini.gr/909275/article/politismos/vivlio/koventareios-se-nea-stegh-me-trihmero-foroym-idewn> (πρόσβαση στις 25/11/2017)
- Βροντή, Σ. (2017, Ιούνιος 12). Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: Η μεγάλη μετακόμιση. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε από: <http://www.kathimerini.gr/913534/gallery/periodiko-k/reportaz/e8nikh-vivlio8hkh-ths-ellados-h-megalh-metakomish> (πρόσβαση στις 20/11/2017)
- Δήμος Κοζάνης/Νομός Κοζάνης (2010, Οκτώβριος). Δημοτική Βιβλιοθήκη και Μουσείο Βιβλιοθήκης Κοζάνης. Ανακτήθηκε από: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/wp-content/uploads/2014/06/new_library_kozani.pdf (πρόσβαση στις 28/10/2017)
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2016), *Δελτίο Τύπου: Έρευνα Βιβλιοθηκών της Ελλάδος, έτους 2014*. Ανακτήθηκε από: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SCIO6/> (πρόσβαση στις 7/10/2017)
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2009, Αύγουστος 7). Νόμος 3785. *Κύρωση της Σύμβασης Δωρεάς*
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2003, Ιούνιος 10). Νόμος 3149. *Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, Δημόσιες Βιβλιοθήκες και άλλες διατάξεις*
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (1949). Νόμος 1362. *Περί ιδρύσεως, ανασυγκροτήσεως και ενιαίας οργανώσεως των ανά το κράτος βιβλιοθηκών*
- Κουζέλη, Λ. (2014, Ιούλιος 20). Φίλιππος Τσιμπόγλου: Τι αλλάζει στην Εθνική Βιβλιοθήκη. *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από:

<http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=616916> (πρόσβαση στις 5/11/2017)

- Κουζέλη, Λ. (2017, Αύγουστος 20). Δανεισμοί, η νέα υπηρεσία της Εθνικής Βιβλιοθήκης. *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από: <http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=896481&h1=true> (πρόσβαση στις 28/11/2017)
- Νταβαρίνος, Π. (2003). *Ιστορία βιβλιοθηκών του Ελληνισμού*. Αθήνα: Ελλην
- Σεμερτζάκη, Ε. (επιμ.) (2006). *Κατευθυντήριες Οδηγίες Ορθής Πρακτικής για Αρχεία, Βιβλιοθήκες και Μουσεία*. Βέροια: Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας
- Σπίνου, Π (2017, Σεπτέμβριος 12). Οι βιβλιοθήκες μεγαλώνουν παιδιά και χτίζουν κοινότητες. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Ανακτήθηκε από: <https://www.efsyn.gr/arthro/oi-vivliothikes-megalonoun-paidia-kai-htizoun-koinotites> (πρόσβαση στις 19/11/2017)
- Στάικος, Κ. (2016). *Η αρχιτεκτονική των βιβλιοθηκών στον Δυτικό πολιτισμό*. Αθήνα: Άτων
- Σύνταγμα της Ελλάδας (2010), Βουλή των Ελλήνων. Ανακτήθηκε από: <http://www.parliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf> (πρόσβαση στις 22/10/2017)
- Τσιμπόγλου, Φ. (2008). *Συνεργασίες Βιβλιοθηκών: Μια συστηματική προσέγγιση*. Αθήνα: Παπασωτηρίου
- Hartley, R. J., & Τροχόπουλος, Ι. ΙΣ. (1992). Πληροφορική Τεχνολογία στις Ελληνικές Βιβλιοθήκες: Προβλήματα και Προοπτικές. *Σύγχρονα Θέματα*, 48, 116-120

Ξενόγλωσση

- Arts Council England (2011). *Culture, Knowledge and Understanding: Great Museums and Libraries for Everyone*. Ανακτήθηκε από: <https://westmidlandsmdo.files.wordpress.com/2011/11/arts-council-strategy.pdf> (πρόσβαση στις 21/10/2017)

- Barclay, D. (2017). Space and the Social Worth of Public Libraries. *Public Library Quarterly*, doi: 10.1080/01616846.2017.1327767
- Bonn, M., Kendall, L., & McDonough, J. (2017). Libraries and archives and the preservation of intangible cultural heritage: Defining a research agenda (White paper). *University of Illinois at Urbana-Champaign*, Urbana, IL
- Clough, W. (2013). *Best of Both Worlds: Museums, Libraries and Archives in a Digital Age*. Washington: Smithsonian Institution.
- Commission of the European Communities (2000), *A Memorandum on Lifelong Learning*. Brussels. Ανακτήθηκε από: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (πρόσβαση στις 21/10/2017)
- Elmborg, J. (2011). Libraries as the Spaces Between Us: Recognizing and Valuing the Third Space. *Reference & User Services Quarterly*, 50 (4), 338–50
- European Commission (2002). *The DigiCULT Report: Technological landscapes for tomorrow's cultural economy. Unlocking the value of cultural heritage*. Brussels. Ανακτήθηκε από: ftp://ftp.cordis.lu/pub/ist/docs/digicult/full_report.pdf (πρόσβαση στις 2/12/2017)
- Gill, Ph. (Ed.) (2001). *The Public library service: IFLA/UNESCO guidelines for development*. IFLA Publications 97. München: Saur
- König, J., Oikonomopoulou, K., & Woolf, G. (Ed.) (2013). *Ancient Libraries*. United Kingdom: Cambridge University Press
- Kranich, N. (Ed.) (2001). *Libraries and Democracy: The Cornerstone of Liberty*. Chicago: America Library Association
- Lopez, E., Caspe, M. & Simpson C. (2017). Engaging Families in Public Libraries. *Public Library Quarterly*. doi: [10.1080/01616846.2017.1354364](https://doi.org/10.1080/01616846.2017.1354364)
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) (1996). *The Knowledge-Based Economy*. Paris. Ανακτήθηκε από: <https://www.oecd.org/sti/sci-tech/1913021.pdf> (πρόσβαση στις 21/10/2017)

- Pastore, E. (2009). *The Future of Museums and Libraries: A Discussion Guide*. Washington, D.C.: Institute of Museum and Library Services
- Thinesse-Demel, J. (Ed.) (2005). *Museums, Libraries and Cultural Heritage: Democratising Culture, Creating Knowledge and Building Bridges*, Hamburg: UNESCO Institute for Education
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris. Ανακτήθηκε από: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf> (πρόσβαση στις 15.10.2017)

Διαδικτυακές πηγές

- Ανέστη, Κ. (2016, Ιούνιος 14). Πώς η Εθνική Βιβλιοθήκη θα «φτάσει» σε κάθε σημείο της Ελλάδας. *Protagon.gr* Ανακτήθηκε από: <http://www.protagon.gr/epikairota/pws-i-ethniki-vivliothiki-tha-ftasei-se-kathe-simeio-tis-elladas-44341162358> (πρόσβαση στις 5/11/2017)
- Ανώνυμος (2017, Απρίλιος 21). Κλείνει η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης την 1η Μαΐου. *Prlogos.gr*. <http://www.prlogos.gr/> (πρόσβαση στις 22/11/2017)
- Ανώνυμος (2017, Ιούνιος 12). Απολογισμός του Forum ιδεών – για τις βιβλιοθήκες και τον πολιτισμό, που πραγματοποιήθηκε στην Κοζάνη, 12-14 Μαΐου. *Kozan.gr*. <http://kozan.gr/archives/44157> (πρόσβαση στις 25/11/2017)
- Ανώνυμος. Διαβάστε πόσοι είναι οι κάτοικοι της Ημαθίας με βάση την Απογραφή 2011. *Βεροιώτης.gr*. http://www.veriotis.gr/2012/12/2011_29.html (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Ανώνυμος (2017, Μάιος 8). Η Κοβεντάρειος Δημοτική βιβλιοθήκη Κοζάνης μπαίνει σε καινούργιο σπίτι. *Popaganda.gr*. <http://popaganda.gr/pop-news/koventarios-dimotiki-vivliothiki-kozanis/> (πρόσβαση στις 19/11/2017)

- Ανώνυμος (2016, Μάρτιος 24). Η νέα Δημοτική Βιβλιοθήκη της Κοζάνης: Χρήσιμες πληροφορίες – Το νέο πλαίσιο λειτουργίας. *Kozanlife.gr*. <http://www.kozanilife.gr/2016/03/nea-vivliothiki-kozanis-leitourgia-plirofories/> (πρόσβαση στις 22/11/2017)
- Απόφαση αρ. 9/2017, Απολογισμός Ενεργειών-Δράσεων ΚΔΒΚ έτους 2016. Ανακτήθηκε από: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/wp-content/uploads/2017/10/%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%B4%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-2016-1.pdf
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Βραβείο «Πρόσβαση στη γνώση 2010»
<http://www.libver.gr/%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CE%BF-atla-2010/video-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CE%B7%CF%82/> (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Γενικές πληροφορίες:
<http://www.libver.gr/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5/> (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Δραστηριότητες
<http://www.libver.gr/calendar/> (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Πρώτος όροφος:
<http://www.libver.gr/1stfloor/> (πρόσβαση στις 15/10/2017)
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Στατιστικά στοιχεία:
<http://www.libver.gr/statistics/> (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, Χρηματοδοτούμενες Δράσεις:
<http://www.libver.gr/%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B4%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-2/> (πρόσβαση στις 2/1/2018)

- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας: <http://www.libver.gr/%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CE%BF-atla-2010/%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%84%CE%AF%CE%BF-%CF%84%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85/> (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Δίκτυο Ελληνικών Βιβλιοθηκών: <https://network.nlg.gr/> (πρόσβαση στην 1/12/2017)
- ΕΒΕ, Ιστορικά στοιχεία: <http://www.nlg.gr/el/node/7> (πρόσβαση στις 28/10/2017)
- Εκπαιδευτικά προγράμματα Ιδρύματος Ωνάση 2016-17: https://issuu.com/onassisfoundation/docs/programme-educational_onassis_found (πρόσβαση στις 25/11/2017)
- Η Αθήνα Παγκόσμια Πρωτεύουσα Βιβλίου για το 2018: <https://www.cityofathens.gr/node/28922> (πρόσβαση στις 7/1/2018)
- Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη, Παράταση έκθεσης «Αρχέτυπα. Όψεις της Πρώιμης Ελληνικής Τυπογραφίας» έως 31 Ιουλίου 2017: <http://www.laskaridisfoundation.org/ekthesi-archetipa-opsis-tis-proimis-ellinikis-typografias/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)
- Ίδρυμα Ωνάση, Γενικά: <http://www.onassis.org/> (πρόσβαση στις 6/11/2017)
- Ίδρυμα Ωνάση, Εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και ακόμη περισσότερα emotios: <http://www.onassis.org/news-announcements-details.php?id=332> (πρόσβαση στις 25/11/2017)
- Καρνής, Λ (2017, Μάιος 8). Μέσα στη νέα βιβλιοθήκη-μουσείο μιας διαχρονικά λόγιας Κοζάνης. CNN Greece. Ανακτήθηκε από: <http://www.cnn.gr/style/politismos/story/79866/mesa-sti-nea-vivliothiki-moyseio-mias-diaxronika-logias-kozanis> (πρόσβαση στις 25/11/2017)
- ΚΔΒΚ, Η ιστορία μας: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=704 (πρόσβαση στις 28/10/2017)
- ΚΔΒΚ, Κατάλογοι, Ψηφιακή Διαπεριφερειακή Βιβλιοθήκη Δυτικής Μακεδονίας: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1138 (πρόσβαση στις 19/11/2017)

- ΚΔΒΚ, Κανονισμός Λειτουργίας Media Lab: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1138 (πρόσβαση στις 19/11/2017)
- ΚΔΒΚ, Κανονισμός Λειτουργίας: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1138 (πρόσβαση στις 19/11/2017)
- ΚΔΒΚ, Οι Συλλογές: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=2674 (πρόσβαση στις 19/11/2017)
- ΚΔΒΚ, Οργανωτική Δομή: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=854 (πρόσβαση στις 28/10/2017)
- ΚΔΒΚ, Υπηρεσίες Λέσχη Ανάγνωσης: http://www.kozlib.gr/kozlib_new/?page_id=1982 (πρόσβαση στις 19/11/2017)
- Λαμπίρης, Γ (2015, Νοέμβριος 8). Οι «θησαυροί» που κρύβει η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας. Newsbeast. Ανακτήθηκε από: <http://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/2017594/i-thisavri-pou-krivi-i-ethniki-vivliothiki-tis-elladas> (πρόσβαση στις 5/11/2017)
- Μετάβαση ΕΒΕ, Ανακοίνωση Μετεγκατάστασης: <https://transition.nlg.gr/6457-2/> (πρόσβαση στις 5/11/2017)
- Μετάβαση ΕΒΕ, Βιοματικά εργαστήρια μετάβασης: <https://transition.nlg.gr/oloklirothikan-ta-ergastiria-metavasis/> (πρόσβαση στις 28/11/2017)
- Μετάβαση ΕΒΕ, Έρευνα κοινού: <https://transition.nlg.gr/erevna-kinou/> (πρόσβαση στις 30/11/2017)
- Μετάβαση ΕΒΕ, Η Εθνική Βιβλιοθήκη αποκτά οπτική ταυτότητα: <https://transition.nlg.gr/5-protaseis-gia-tin-optiki-taftotita/> (πρόσβαση στις 30/11/2017)
- Μετάβαση ΕΒΕ, Η Μετεγκατάσταση: <https://transition.nlg.gr/i-metegkatastasi/> (πρόσβαση στις 5/11/2017)
- Μετάβαση ΕΒΕ, Ιστορικό και συντελεστές Έργου Μετεγκατάστασης: <https://transition.nlg.gr/istoriko-ke-syntelestes-ergou-metegkatastasis/> (πρόσβαση στις 28/10/2017)

- Μετάβαση ΕΒΕ, Συχνές Ερωτήσεις: <http://transition.nlg.gr/syxnes-erotiseis/> (πρόσβαση στις 28/10/2017)
- Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, 10 Δεκεμβρίου 1948:
<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grk>
(πρόσβαση στις 22/10/2017)
- Παναγιώτου, Γ. (2016, Αύγουστος 23). Γίνε εξερευνητής του κόσμου με την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας. Ανακτήθηκε από: <http://popaganda.gr/gine-exerevnitis-tou-kosmou/> (πρόσβαση στις 30/11/2017)
- Παπασπύρου, Σ. (2015, Ιούνιος 4). Ο διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης Φίλιππος Τσιμπόγλου αποκαλύπτει τα σχέδιά του στη LIFO. Lifo. Ανακτήθηκε από: <http://www.lifo.gr/mag/features/4879> (πρόσβαση στις 5/11/2017)
- Περιοδική έκθεση «emotions, ένας κόσμος συναισθημάτων»:
<http://www.theacropolismuseum.gr/el/content/periodiki-ekthesi-emotions-enas-kosmos-synaisthimaton> (πρόσβαση στις 25/11/2017)
- Το κτίριο της Ωνασείου Βιβλιοθήκης:
<http://onassislibrary.gr/el/bibliothiki/to-ktirio-tis-onaseiou-bibliothikis/>
(πρόσβαση στις 25/11/2017)
- Το Act4Greece: <https://www.act4greece.gr/the-act4greece/> (πρόσβαση στις 8/1/2018)
- Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Διαδικτυακή Εκπαιδευτική Πύλη, Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες: http://www.e-yliko.gr/index.php?option=com_sppagebuilder&view=page&id=33&Itemid=129 (πρόσβαση στις 7/10/2017)
- Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (2011), Κείμενο για τη διαμόρφωση εθνικής πολιτικής βιβλιοθηκών κοινού:
<http://www.minedu.gov.gr/publications/docs/pesv2-30012011.pdf>
(πρόσβαση στις 29/12/2017)
- Ωνάσειος Βιβλιοθήκη, Περιγραφή: <http://www.onassis.org/greek-library.php> (πρόσβαση στις 6/11/2017)

- Ωνάσειος Βιβλιοθήκη, Αρχική: <http://onassislibrary.gr/el/> (πρόσβαση στις 6/11/2017)
- About the New York Public Library: <https://www.nypl.org/help/about-nypl> (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Act4Greece, Δημιουργία δανειστικών βιβλιοθηκών: <https://www.act4greece.gr/challenge/libraries-gr/> (πρόσβαση στις 8/1/2018)
- Art night Athens: Μια νύχτα γιορτή τέχνης στην Αθήνα: <https://atenistas.org/2017/09/13/artnightathens/> (πρόσβαση στις 25/11/2017)
- Bibliotheca Alexandrina: <https://www.bibalex.org/en/default> (πρόσβαση στις 6/1/2018)
- Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze: <http://www.bncf.firenze.sbn.it/pagina.php?id=50&rigamenu=Notizie%20storiche> (πρόσβαση στις 29/12/2017)
- Cavafy Archive Educational Programs 2017-18: <https://issuu.com/onassisfoundation/docs/brochure-cavafy-2017-18>
- El Escorial: <https://el-escorial.com/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)
- Europeana, a European Cultural Heritage Platform for all: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/europeana-european-digital-library-all> (πρόσβαση στην 1/12/2017)
- Future Library, INELI-Balkans: <http://www.futurelibrary.gr/ineli-balkans/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)
- Future Library, Ο Οργανισμός μας: <https://www.futurelibrary.gr/about-us/> (πρόσβαση στις 6/1/2018)
- History of the Bodleian: <http://www.bodleian.ox.ac.uk/about/history> (πρόσβαση στις 29/12/2017)
- History of the Mazarine Library: <http://www.bibliotheque-mazarine.fr/en/about/history> (πρόσβαση στις 29/12/2017)
- International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) & United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (1994) *Public Library Manifesto 1994*:

<https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994> (πρόσβαση στις 7/10/2017)

- IFLA, Announcement: IFLA is Coming to Greece: World Library and Information Congress 2019 to be held in Athens <https://www.ifla.org/node/19412> (πρόσβαση στις 7/1/2018)
- Librarybuildings.info, Vennesla library: <https://librarybuildings.info/norway/vennesla-library> (πρόσβαση στις 6/1/2018)
- Library of the Congress, Fascinating Facts: <https://www.loc.gov/about/fascinating-facts/> (πρόσβαση στις 15/10/2017)
- Library of Birmingham, Babies Love Libraries: <http://www.libraryofbirmingham.com/article/younglibraries/babieslovelibraries> (πρόσβαση στις 15/10/2017)
- Lifoteam (2016, Φεβρουάριος 9). Επίσκεψη στην Κοζάνη, σε μία από τις ιστορικότερες βιβλιοθήκες των Βαλκανίων! *Lifo*. Ανακτήθηκε από: http://www.lifo.gr/articles/book_articles/89195 (πρόσβαση 25/11/2017)
- Madison Bubbler, Media Lab: <http://madisonbubbler.org/media-lab/> (πρόσβαση στις 15/10/2017)
- Model Programme for Public Libraries, Case: Library 10 in Helsinki: <http://modelprogrammer.slks.dk/en/cases/inspirational-cases/library-10-helsinki/> (πρόσβαση 6/1/2018)
- National Library of Latvia, Permanent exhibition “castle of light and glass mountain – the story of the National Library of Latvia project: <https://www.lnb.lv/en/event/permanent-exhibition-castle-light-and-glass-mountain-story-national-library-latvia-project> (πρόσβαση στις 18/10/2017)
- New York Library, Education: <https://www.nypl.org/education> (πρόσβαση στις 2/1/2018)
- Onassis Κοινοφελές Ίδρυμα, Ωνάσειος Βιβλιοθήκη: <http://www.onassis.org/greek-library.php> (πρόσβαση στις 28/10/2017)
- Onassis Library Educational Programs 2017-18, σ. 8-9: <https://issuu.com/onassisfoundation/docs/brochure-library-2017-18> (πρόσβαση στις 25/11/2017)

- Open House: Ωνάσειος Βιβλιοθήκη: <http://www.openhouseathens.gr/building/onaseios-vivliothiki/> (πρόσβαση 25/11/2017)
- Southwark Regeneration in Partnership Programme, Peckham Library Square: <https://www.southwark.gov.uk/regeneration/southwark-regeneration-in-partnership-programme?chapter=15> (πρόσβαση στις 18/10/2017)
- The Architect's Journal, Peckham Library: <http://www.ajbuildingslibrary.co.uk/projects/display/id/283> (πρόσβαση στις 18/10/2017)
- The Seattle Public Library, Library Equal Access Program (LEAP): [https://www.spl.org/audiences/library-equal-access-program-\(leap\)](https://www.spl.org/audiences/library-equal-access-program-(leap)) (πρόσβαση στις 18/10/2017)
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) What is meant by cultural heritage: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/> (πρόσβαση στις 7/10/2017)
- UNESCO, Athens named UNESCO World Book Capital for 2018 http://www.unesco.org/new/en/media-services/single-view/news/athens_named_unesco_world_book_capital_for_2018/ (πρόσβαση 7/1/2018)
- UNESCO, Monastery and Site of the Escorial, Madrid: <http://whc.unesco.org/en/list/318> (πρόσβαση στις 6/1/2018)
- Uppsala University Library: <http://ub.uu.se/about-the-library/history-of-the-library/> (πρόσβαση στις 29/12/2017)

Παράρτημα I

Παρακάτω παρατίθενται τα ερωτηματολόγια που συντάχθηκαν για τις συνεντεύξεις με τα στελέχη των βιβλιοθηκών που μελετήθηκαν στις τρεις μελέτες περίπτωσης.

Ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς το Γενικό Διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, κο. Φίλιππο Τσιμπόγλου.

1. Η μετακόμιση στο νέο κτίριο συνδυάζεται και με ένα σχέδιο γενικότερου εκσυγχρονισμού του ρόλου της ΕΒΕ. Αυτό αποδεικνύει τη σημασία των κτιριακών εγκαταστάσεων στη δράση που αναπτύσσει μια βιβλιοθήκη. Ποιες νέες ευκαιρίες και δυνατότητες σάς παρέχει το νέο κτίριο σε σχέση με το παλαιό;
2. Σύμφωνα με το Νόμο (3149/2003), σκοπός της ΕΒΕ μεταξύ άλλων είναι να αναπτύσσει και να διατηρεί την εθνική συλλογή, να καθιστά αυτό το υλικό προσβάσιμο σε όλους ανεξαιρέτως και να αναπτύσσει δραστηριότητες πολιτιστικού και πνευματικού περιεχομένου. Με άλλα λόγια η ΕΒΕ θα πρέπει να έχει ως στόχο τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδος και παράλληλα να αποτελεί πυρήνα της πνευματικής και πολιτιστικής ζωής της χώρας. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι η ΕΒΕ έχει επιτύχει αυτούς τους στόχους και ποιο είναι το όραμα για το μέλλον; Με ποια μέσα θα επιτευχθεί αυτό το όραμα;
3. Μέχρι πρόσφατα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ΕΒΕ διακατεχόταν από εσωστρέφεια, αδράνεια και ήταν ουσιαστικά απύσχα από την καθημερινότητα του πολίτη. Ποιοι ήταν οι λόγοι που είχαν περιορίσει την ΕΒΕ σε ρόλο ερευνητικής κυρίως βιβλιοθήκης;
4. Η ΕΒΕ περνάει σε μια νέα εποχή εκσυγχρονισμού και εξωστρέφειας και έχουν οριστεί 5 βασικοί άξονες για αυτό. Θα ήθελα να συζητήσουμε κάθε άξονα χωριστά:
 - α) επεξεργασία και ανάπτυξη των συλλογών
 - β) αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών
 - γ) δημιουργία νέου δανειστικού τμήματος
 - δ) ανάπτυξη κοινού
 - ε) εκπαίδευση του προσωπικού

5. Οι συνέργειες είναι αδιαμφισβήτητα κομβικής σημασίας στη σημερινή εποχή της γνώσης και της τεχνολογίας. Η ΕΒΕ, ως εθνική βιβλιοθήκη, θα έπρεπε να έχει ένα συντονιστικό και καθοδηγητικό ρόλο για τις υπόλοιπες βιβλιοθήκες. Πώς αντιλαμβάνεστε αυτό το ρόλο της ΕΒΕ;
6. Αυτή τη στιγμή η ΕΒΕ έχει εξασφαλίσει μια πολύ σημαντική χρηματοδότηση από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος για τη μετεγκατάσταση στο νέο κτίριο. Πώς θα διασφαλίσει στο μέλλον την απαραίτητη χρηματοδότηση, ώστε να παραμείνει ένας ενεργός και δραστήριος πολιτιστικός και εκπαιδευτικός οργανισμός και να μην επιστέψει στην αδράνεια;
7. Ποιες είναι οι 3 σημαντικότερες προκλήσεις/κίνδυνοι για την ΕΒΕ τη δεδομένη στιγμή και ποιες οι ευκαιρίες;
8. Ποιοι είναι οι βραχυπρόθεσμοι και ποιοι οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της ΕΒΕ;

Ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς την Υπεύθυνη Δανειστικού Τμήματος της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, κα. Παυλάκου Ειρήνη.

1. Η ΕΒΕ, για πρώτη φορά στην ιστορία της, δημιουργεί δανειστικό τμήμα. Ποια ανάγκη οδήγησε στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη αυτού του τμήματος;
2. Ποιο είναι το κοινό που επισκεπτόταν όλα αυτά τα χρόνια τη Βιβλιοθήκη; Σε ποιο κοινό επιθυμεί να απευθυνθεί η ΕΒΕ με το νέο δανειστικό τμήμα;
3. Ποιο υλικό θα είναι διαθέσιμο στο δανειστικό τμήμα και ποιο θα είναι το ωράριο του τμήματος;
4. Η ΕΒΕ, παράλληλα με το νέο δανειστικό τμήμα, αναπτύσσει χώρους με νέα τεχνολογικά μέσα και ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών και διαδραστικών προγραμμάτων. Πώς μπορεί η Βιβλιοθήκη να μετατραπεί από έναν αποστειρωμένο χώρο μελέτης σε ένα δημιουργικό και διαδραστικό περιβάλλον μάθησης, έμπνευσης και ανακάλυψης;

5. Με ποιους τρόπους η ΕΒΕ θα προσεγγίσει ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες (ΑΜΕΑ, γλωσσικές μειονότητες, πρόσφυγες, μετανάστες). Θα αναπτύξει η ΕΒΕ δράσεις για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού;
6. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο κοινωνικός ρόλος της ΕΒΕ ως ένας δημόσιος χώρος συνάντησης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης;
7. Πώς αντιλαμβάνεστε το ρόλο του προσωπικού της Βιβλιοθήκης και κυρίως του προσωπικού του Δανειστικού Τμήματος και του Αναγνωστηρίου ως προς την επικοινωνία με το κοινό τόσο στο πλαίσιο της αναζήτησης υλικού όσο και στις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες;
8. Ποιες ευκαιρίες και ποιες προκλήσεις ενέχει η λειτουργία Δανειστικού Τμήματος για μια Εθνική Δημόσια Βιβλιοθήκη;
9. Ποιοι είναι οι βραχυπρόθεσμοι και ποιοι οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της ΕΒΕ σε σχέση με το Δανειστικό Τμήμα και το άνοιγμα στο ευρύτερο κοινό;

Ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς την Υπεύθυνη Ανάπτυξης και Επέκτασης των Ψηφιακών Υπηρεσιών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, κα. Αγγελάκη Γεωργία.

1. Η μετακόμιση στο νέο κτίριο συνδυάζεται με ένα γενικότερο στοίχημα εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης των υπηρεσιών της ΕΒΕ. Ο εκσυγχρονισμός των ψηφιακών υπηρεσιών είναι από τα σημαντικότερα στοιχεία που έχει να αντιμετωπίσει η ΕΒΕ, προκειμένου να μετατραπεί σε μια σύγχρονη Δημόσια Εθνική Βιβλιοθήκη. Ποιοι είναι οι κεντρικοί άξονες για την ανάπτυξη και την επέκταση των ψηφιακών υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης;
2. Η ΕΒΕ σχεδιάζει νέα Ιστοσελίδα, Ενιαίο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης του Υλικού και Πλατφόρμα Ψηφιακών Συλλογών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος. Πώς θα επηρεάσουν αυτές οι νέες υπηρεσίες τον χρήστη;

3. Πώς οι νέες τεχνολογίες μπορούν να διευκολύνουν τη διασύνδεση με άλλες βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο;
4. Ποιος είναι ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην ανάπτυξη ενός διαδραστικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στην ΕΒΕ που θα προσελκύει τη νέα γενιά;
5. Πώς οι νέες τεχνολογίες μεταμορφώνουν εν γένει το ρόλο των βιβλιοθηκών στη σύγχρονη εποχή και συγκεκριμένα το ρόλο της ΕΒΕ;
6. Ποιες οι σχέσεις της ΕΒΕ με Ευρωπαϊκές ή διεθνείς ψηφιακές βιβλιοθήκες ή ψηφιακές συλλογές πολιτιστικού περιεχομένου, όπως η Europeana παραδείγματος χάριν;
7. Ποιες ευκαιρίες και ποιες προκλήσεις φέρνει η επέκταση των ψηφιακών υπηρεσιών της ΕΒΕ;

Ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς την Υπεύθυνη Ανάπτυξης Κοινού της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας, κα. Ξυδιά Στεφανία.

1. Μέχρι πρόσφατα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ΕΒΕ διακατεχόταν από εσωστρέφεια και ήταν ουσιαστικά απύσχα από την καθημερινότητα του πολίτη. Με ποιους τρόπους η ΕΒΕ θα προσεγγίσει το ευρύ κοινό;
2. Ποιοι είναι οι χρήστες της Βιβλιοθήκης σήμερα και ποιους νέους χρήστες θα προσπαθήσει να προσεγγίσει στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών της προς τους πολίτες;
3. Ποια είναι η ανατροφοδότηση που λάβατε από την Καλοκαιρινή εκστρατεία Ανάγνωσης και Δημιουργικότητας; Δεδομένου ότι η εκστρατεία διοργανώνεται από το 2012 από το Future Library, τι νέο έχει να φέρει η ΕΒΕ σε αυτό το θεσμό; Ποιες δυσκολίες υπήρξαν στο συντονισμό και στην υλοποίηση του προγράμματος από τις 140 δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες σε όλη την Ελλάδα;
4. Έχετε σχεδιάσει τα νέα εκπαιδευτικά προγράμματα; Εάν ναι, ποιες είναι οι ομάδες κοινού στις οποίες στοχεύουν;

5. Ποια θα είναι η στάση της ΕΒΕ απέναντι σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες; Υπάρχει κάποια ειδική μέριμνα;
6. Πώς μπορεί η ΕΒΕ να συμβάλει στη δια βίου μάθηση των πολιτών;
7. Τι ρόλο διαδραματίζουν οι κτιριακές εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός της Βιβλιοθήκης στην προσέλκυση του κοινού; Πώς μπορεί η Βιβλιοθήκη να μετατραπεί από έναν αποστειρωμένο χώρο μελέτης σε ένα δημιουργικό και διαδραστικό περιβάλλον μάθησης, έμπνευσης και ανακάλυψης;
8. Ποια ήταν τα αποτελέσματα της έρευνας κοινού;
9. Η νέα οπτική ταυτότητα της ΕΒΕ είναι γεγονός. Τι προσβλέπει η ΕΒΕ από τη νέα οπτική της ταυτότητα; Πώς αυτή θα επαναπροσδιορίσει τη σχέση της με την ευρύτερη κοινωνία;
10. Ποιες άλλες σκέψεις κάνετε (ή τι άλλα σχέδια έχετε) για την προσέλκυση νέων ομάδων κοινού/χρηστών στην ΕΒΕ;

Ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς τη Διευθύντρια της Κοβεντάρειου Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης, κα. Στεργιοπούλου Ιωάννα.

1. Η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης (ΚΔΒΚ) έχει μια μακρά ιστορία με την απαρχή της συλλογής να εντοπίζεται στο 17^ο αιώνα. Οι κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις όλους αυτούς τους αιώνες θέτουν πολλαπλές προκλήσεις στην επιβίωση μιας βιβλιοθήκης. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα χαρακτηριστικά της ΚΔΒΚ που της επέτρεψαν να επιβιώσει και να εξελιχθεί όλα αυτά τα χρόνια και να προσαρμόζεται στις νέες απαιτήσεις και προκλήσεις κάθε εποχής;
2. Η περίοδος που διανύουμε είναι μια σημαντική στιγμή για την ΚΔΒΚ, καθώς σύντομα πρόκειται να μετακομίσει στο νέο της κτίριο. Το νέο κτίριο θα φέρει μια νέα εποχή στη Βιβλιοθήκη, καθώς οι σύγχρονες εγκαταστάσεις θα επιτρέψουν την επέκταση των δραστηριοτήτων της Βιβλιοθήκης (σύγχρονο αμφιθέατρο, αίθουσα σεμιναρίων, καφετέρια αλλά και νέο μουσείο). Αυτοί οι νέοι χώροι μετατρέπουν τη βιβλιοθήκη σε ένα νέο δυναμικό κοινωνικό χώρο συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων. Πώς αντιλαμβάνεστε τον κοινωνικό ρόλο της Βιβλιοθήκης;

3. Το προσωπικό επαρκεί για να υποστηρίξει τις πολλαπλές νέες λειτουργίες;
4. Η ΚΔΒΚ είναι η μοναδική βιβλιοθήκη, τουλάχιστον στην Ελλάδα, που θα συνοδεύεται από ένα μουσείο που θα απαντά στο ερώτημα πώς δημιουργήθηκε η συλλογή της. Πώς προέκυψε αυτή η ιδέα και πώς έχετε σχεδιάσει τη σύνδεση βιβλιοθήκης-μουσείου;
5. Στο νέο κτίριο υπάρχει πρόβλεψη για Παιδική Βιβλιοθήκη, ενώ ήδη λειτουργεί Παιδική Λέσχη Ανάγνωσης. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο εκπαιδευτικός ρόλος της ΚΔΒΚ για παιδιά και εφήβους; Με ποιους τρόπους προσεγγίζετε το εν λόγω κοινό; Πρόκειται να αναπτύξετε και Κινητή Παιδική Βιβλιοθήκη;
6. Οι συλλογές σας έχουν ιδιαίτερη ιστορική αξία, καθώς περιλαμβάνουν πολυάριθμα παλαιότερα βιβλία, χειρόγραφα και χάρτες, μερικά εκ των οποίων, μοναδικά αντίγραφα. Πώς διατηρείτε την ισορροπία μεταξύ της υποχρέωσης προστασίας της συλλογής από τη μία μεριά και της πρόκλησης αυτή η συλλογή να γίνει γνωστή και να εκτιμηθεί από το ευρύ κοινό ως μια συλλογή εξαιρετικής ιστορικής και πολιτιστικής αξίας; Πώς δηλαδή γεφυρώνονται τα ζητήματα προστασίας με τα ζητήματα πρόσβασης και γνωστοποίησης στο κοινό των συλλογών;
7. Οι βιβλιοθήκες αποτελούν φορείς πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς διαφυλάσσουν για τις επόμενες γενιές σημαντικές πληροφορίες και γνώσεις που σχετίζονται με την ιστορία και τον πολιτισμό του εκάστοτε έθνους. Η ΚΔΒΚ περιλαμβάνει υλικό που σχετίζεται με την ιστορία και την εξέλιξη του ελληνικού έθνους και της τοπικής κοινότητας. Πώς αντιλαμβάνεστε το ρόλο της ΚΔΒΚ ως φορέα πολιτιστικής κληρονομιάς και με ποιους τρόπους προσελκύετε το ενδιαφέρον του κοινού στις συλλογές σας;
8. Τον Μάιο πραγματοποιήσατε το Forum Ιδεών για τις Βιβλιοθήκες και τον Πολιτισμό. Έχετε προχωρήσει σε αποδελτίωση των ιδεών που προέκυψαν; Μπορείτε να αναφέρετε κάποια γενικά συμπεράσματα; Πώς θα αξιοποιήσετε το υλικό που προέκυψε;
9. Ποια είναι η σχέση σας με την τοπική κοινωνία; Πόσοι είναι οι εγγεγραμμένοι χρήστες; Υπάρχει επίσημη δίοδος επικοινωνίας του κοινού με τη Βιβλιοθήκη προκειμένου το κοινό να εκφράζει τη γνώμη του και τις ιδέες του για τη Βιβλιοθήκη;

Μπορείτε να μας παρέχετε κάποια συγκριτικά δεδομένα για τους χρήστες της τελευταίας δεκαετίας ή πενταετίας;

10. Μπορείτε να μας μιλήσετε για το Σύλλογο Φίλων Βιβλιοθήκης Κοζάνης; Ποια και πόσα είναι τα μέλη; Τι σχέση έχουν αναπτύξει με τη Βιβλιοθήκη και ποιες δραστηριότητες αναπτύσσουν;
11. Η ΚΔΒΚ διοργανώνει πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που δεν βρίσκονται πάντα σε άμεση συνάφεια με τις συλλογές της π.χ. έκθεση φωτογραφίας, αγώνες σκακιού κ.λπ. Ποιος είναι ο κοινός άξονας που διατρέχει τις δραστηριότητες που διοργανώνει η βιβλιοθήκη; Ποια είναι η στόχευση αυτών των δραστηριοτήτων;
12. Ποια είναι η σχέση της Βιβλιοθήκης με τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες; Πώς εντάσσονται στη λειτουργία και στην καθημερινότητά της;
13. Ποιες συνεργασίες έχει αναπτύξει η Βιβλιοθήκη με άλλους πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς;
14. Ποιες είναι οι δύο σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζετε τη δεδομένη στιγμή και ποιες οι ευκαιρίες;

Ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς τη Διοικητική Υπάλληλο της Κοβεντάρειου Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης, κα. Μπακόλα Πολυτίμη.

1. Πώς αντιμετωπίζετε την επικείμενη μετακόμιση στο νέο κτίριο; Ποιες νέες ευκαιρίες θεωρείτε ότι θα σας προσφέρει το νέο κτίριο, αλλά και ποιες προκλήσεις εμπεριέχει αυτή η σημαντική αλλαγή για τη Βιβλιοθήκη;
2. Στο νέο κτίριο υπάρχει πρόβλεψη για Παιδική Βιβλιοθήκη, ενώ ήδη λειτουργεί Παιδική Λέσχη Ανάγνωσης. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο εκπαιδευτικός ρόλος της ΚΔΒΚ για παιδιά και εφήβους; Με ποιους τρόπους προσεγγίζετε το εν λόγω κοινό;
3. Πώς αντιλαμβάνεστε το ρόλο σας στη Βιβλιοθήκη ως προς την επικοινωνία σας με το κοινό τόσο στο πλαίσιο της αναζήτησης υλικού από τη βιβλιοθήκη όσο και στις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

4. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος της ΚΔΒΚ στην τοπική κοινωνία; Ποια είναι η ανατροφοδότηση που λαμβάνετε από το κοινό;
5. Πώς αντιλαμβάνεστε τον πολιτιστικό και εκπαιδευτικό ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η ΚΔΒΚ ως σύγχρονη βιβλιοθήκη;
6. Πώς έχει ανταποκριθεί η ΚΔΒΚ στις νέες προκλήσεις και ευκαιρίες που προσφέρουν οι ψηφιακές τεχνολογίες;
7. Αποτελεί η ΚΔΒΚ έναν κοινωνικό χώρο συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων; Εάν ναι, ποιος είναι ο κοινωνικός ρόλος που επιτελεί; Ποιες κοινωνικές ανάγκες ικανοποιεί;
8. Πόσο εύκολο/δύσκολο είναι η Βιβλιοθήκη να βρίσκεται κοντά στην τοπική κοινωνία και να αποτελεί ένα πνευματικό και πολιτιστικό κέντρο για την κοινότητα; Σε ποιο βαθμό το έχει επιτύχει αυτό η ΚΔΒΚ;
9. Ποιες είναι οι σημαντικότερες προκλήσεις/απειλές που αντιμετωπίζει κατά την τρέχουσα περίοδο η Βιβλιοθήκη και ποιες οι σημαντικότερες ευκαιρίες;

Ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς την Υπεύθυνη της Ωνασείου Βιβλιοθήκης και των ψηφιακών προγραμμάτων του Ιδρύματος Ωνάση, κα. Γεροντοπούλου Βίκυ.

1. Πώς συνδέεται η δράση της Ωνασείου Βιβλιοθήκης με την αποστολή και το όραμα του Κοινοφελούς Ιδρύματος Ωνάση;
2. Η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη άνοιξε τις πόρτες της στο κοινό πριν ένα χρόνο. Ποια είναι η ανταπόκριση που έχετε λάβει από το κοινό;
3. Τα τεκμήρια που περιλαμβάνονται στη συλλογή της Βιβλιοθήκης είναι ιστορικής και πολιτιστικής αξίας, καθώς αφορούν την ιστορία και την ανάπτυξη του ελληνικού έθνους. Ποιος είναι ο ρόλος της Βιβλιοθήκης στη διάσωση και διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς;

4. Οι συλλογές σας έχουν ιδιαίτερη ιστορική αξία, καθώς περιλαμβάνουν πολυάριθμα παλαιότερα βιβλία, χειρόγραφα και χάρτες. Πώς διατηρείτε την ισορροπία μεταξύ της υποχρέωσης προστασίας της συλλογής από τη μία και της πρόκλησης αυτή η συλλογή να γίνει γνωστή και να εκτιμηθεί από το ευρύ κοινό ως μια συλλογή εξαιρετικής ιστορικής και πολιτιστικής αξίας από την άλλη; Πώς δηλαδή γεφυρώνονται τα ζητήματα προστασίας με τα ζητήματα πρόσβασης του κοινού στις συλλογές;
5. Η Βιβλιοθήκη είναι ανοιχτή στο κοινό μόνο μέσω των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και των διαλέξεων που διοργανώνει. Υπάρχει πρόβλεψη να οργανωθούν χώροι επίσκεψης ερευνητών για επιτόπια μελέτη του υλικού;
6. Η Βιβλιοθήκη διοργανώνει πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, εμπνευσμένες από τη συλλογή της. Ποιος είναι ο κοινός άξονας που διατρέχει αυτές τις δραστηριότητες; Ποια είναι η στόχευση αυτών των δραστηριοτήτων;
7. Ποιες είναι οι ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνεται η Βιβλιοθήκη;
8. Υπάρχει κάποια πρόβλεψη για τις κοινωνικά ευαίσθητες ομάδες (π.χ. ΑΜΕΑ, ανέργους, πρόσφυγες, ηλικιωμένους);
9. Ποιος είναι ο κοινωνικός ρόλος που επιτελεί η Βιβλιοθήκη;
10. Πώς αντιλαμβάνεστε τον πολιτιστικό και εκπαιδευτικό ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η Ωνάσειος Βιβλιοθήκη ως σύγχρονη βιβλιοθήκη;
11. Ποιες συνεργασίες έχει αναπτύξει η Βιβλιοθήκη με άλλους πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς;
12. Πώς έχει ανταποκριθεί η Βιβλιοθήκη στις νέες προκλήσεις και ευκαιρίες που προσφέρουν οι ψηφιακές τεχνολογίες;
13. Ποιες είναι οι σημαντικότερες προκλήσεις/απειλές που αντιμετωπίζει κατά την τρέχουσα περίοδο η Βιβλιοθήκη και ποιες οι σημαντικότερες ευκαιρίες;

Παράρτημα II

Παρακάτω παρατίθενται οι γραπτές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο που εστάλη στη Διευθύντρια της ΚΔΒΚ, κα. Ιωάννα Στεργιοπούλου.

1. Η Κοβεντάρειος Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης (ΚΔΒΚ) έχει μια μακρά ιστορία με την απαρχή της συλλογής να εντοπίζεται στο 17^ο αιώνα. Οι κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις όλους αυτούς τους αιώνες θέτουν πολλαπλές προκλήσεις στην επιβίωση μιας βιβλιοθήκης. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα χαρακτηριστικά της ΚΔΒΚ που της επέτρεψαν να επιβιώσει και να εξελιχθεί όλα αυτά τα χρόνια και να προσαρμόζεται στις νέες απαιτήσεις και προκλήσεις κάθε εποχής;

Η βιβλιοθήκη είναι ο κατ' εξοχήν χώρος που υποστηρίζει και πιστεύει στη διά βίου μάθηση και στην ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό. Στην περίπτωση της ΚΔΒΚ αυτό αποδεικνύεται έμπρακτα γιατί ιδρύθηκε και επιβίωσε χάρη στους ανθρώπους που τη στήριξαν και τη στηρίζουν στέλνοντας χρήματα και τα βιβλία της προσωπικής τους βιβλιοθήκης για να βοηθήσουν αυτούς που είχαν διάθεση να μορφωθούν, αλλά δεν είχαν, στην ανάλογη χρονική περίοδο, αυτή την δυνατότητα. Η πνευματική δημιουργία του τόπου έμεινε ζωντανή στα ράφια της βιβλιοθήκης μας, δυναμώνοντας και συνδέοντας την ιστορία του τόπου, καταδεικνύοντας την ακμή ή την παρακμή του κοινωνικού γίνεσθαι, τη συνέχεια και το μέλλον του.

Η ίδια τακτική συνεχίζεται και σήμερα σε μεγάλο βαθμό- κοζανίτες δωρίζουν συνεχώς τα βιβλία τους- με αποτέλεσμα η ΚΔΒΚ να καλύπτει τουλάχιστον μέρος του εμπλουτισμού της χωρίς να επηρεάζεται πολύ από την κρίση. Πρέπει μάλιστα να τονιστεί ιδιαίτερα ότι σήμερα, στην περίοδο της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, βρίσκεται στην καλύτερη περίοδο της ιστορίας της, περιμένοντας να λειτουργήσει άμεσα στο νέο της κτήριο και αποδεικνύοντας ότι η ΚΔΒΚ αποτελεί για την Κοζάνη σταθερή αξία.

2. Η περίοδος που διανύουμε είναι μια σημαντική στιγμή για την ΚΔΒΚ, καθώς σύντομα πρόκειται να μετακομίσει στο νέο της κτίριο. Το νέο κτίριο θα φέρει μια νέα εποχή στη Βιβλιοθήκη, καθώς οι σύγχρονες εγκαταστάσεις θα επιτρέψουν την επέκταση των δραστηριοτήτων της Βιβλιοθήκης (σύγχρονο αμφιθέατρο, αίθουσα σεμιναρίων, καφετέρια αλλά και νέο μουσείο). Αυτοί οι νέοι χώροι μετατρέπουν τη βιβλιοθήκη σε ένα νέο δυναμικό κοινωνικό χώρο συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων. Πώς αντιλαμβάνεστε τον κοινωνικό ρόλο της Βιβλιοθήκης;

Όπως ανέφερα και παραπάνω η βιβλιοθήκη αποτελεί τόπο συγκέντρωσης και κοινωνικοποίησης, εξυπηρετεί τη δια βίου μάθηση, τη δια βίου ψυχαγωγία κλπ. Εκτός της ατομικής ανάγνωσης ή της υποστήριξης της τυπικής εκπαίδευσης, οι εκδηλώσεις της ενισχύουν το δέσιμο της τοπικής κοινωνίας, από την απλή γνωριμία έως τη δημιουργία ομάδων με τα ίδια ενδιαφέροντα πχ λέσχες ανάγνωσης.

Είναι από τους πρώτους χώρους που επισκέπτεται κάποιος σε έναν τόπο όταν θέλει να μάθει την ιστορία του, το κοινωνικό γίνεσθαι, τα ήθη και έθιμα, ή έστω να περάσει ευχάριστα την ώρα του. Αλήθεια δεν μπορώ να φανταστώ άλλο χώρο που να επισκέπτεται αυθόρμητα κάποιος δημότης ή επισκέπτης όταν θέλει να πληροφορηθεί κάτι ή να ενταχθεί σε μια πόλη. Είναι ο κύριος χώρος, το καταφύγιο, που αγκαλιάζει το σύνολο των κατοίκων, χωρίς διακρίσεις, χωρίς ερωτήσεις, και λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο για όλους υποστηρίζοντας τις ανάγκες τους. Ιδανικό μάλιστα θα ήταν να παραμένει ανοικτή (όλες οι βιβλιοθήκες του κόσμου) όλο το 24/ωρο.

3. Το προσωπικό επαρκεί για να υποστηρίξει τις πολλαπλές νέες λειτουργίες;

Η ΚΔΒΚ έχει εκπονήσει επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για τη λειτουργία του νέου κτηρίου (συνολικό εμβαδόν περίπου 7.000τμ), για την πλήρη υλοποίηση του οποίου προβλέπονται πάνω από 40 υπάλληλοι. Αυτή τη στιγμή διαθέτει μόνο 8 γίνονται όμως προσπάθειες προσέλκυσης νέων (υπαλλήλων) αξιοποιώντας διάφορες δυνατότητες και διαδικασίες όπως μετακινήσεις και αποσπάσεις από άλλες υπηρεσίες, πρόσκληση ενδιαφέροντος, κινητικότητα κλπ.

4. Η ΚΔΒΚ είναι η μοναδική βιβλιοθήκη, τουλάχιστον στην Ελλάδα, που θα συνοδεύεται από ένα μουσείο που θα απαντά στο ερώτημα πώς δημιουργήθηκε η συλλογή της. Πώς προέκυψε αυτή η ιδέα και πώς έχετε σχεδιάσει τη σύνδεση βιβλιοθήκης-μουσείου;

Η έλλειψη χώρων ανάπτυξης και ανάδειξης των συλλογών της ΚΔΒΚ, που ήταν καταφανείς τα προηγούμενα χρόνια, σε αντιπαράβολή με την αναγνωρισιμότητα της και την ανάγκη προβολής του πλούτου που διαθέτει, οδήγησε τη δημοτική αρχή στην απόφαση να εντάξει στο νέο κτήριο και ένα ξεχωριστό εκθεσιακό χώρο, ως “Μουσείο”, αξιοποιώντας την οικονομική δυνατότητα που έδινε το ΕΣΠΑ. Στο μουσείο θα έχει ο επισκέπτης τη δυνατότητα να δει, μαζεμένα σε ένα χώρο, τεκμήρια από διάφορες συλλογές (έντυπα, χειρόγραφα, χάρτες, έγγραφα) χωρίς να χρειάζεται να περιφέρεται σε όλα τα τμήματα.

Τα δύο κτήρια αποτελούν ένα ενιαίο συγκρότημα με κοινή είσοδο και χώρο υποδοχής και, παρόλο που μπορούν να λειτουργούν και αυτόνομα- αποτελεί το ένα (μουσείο) μέρος του άλλου (βιβλιοθήκη), στόχος είναι να παρέχουν στο κοινό μια ολοκληρωμένη εικόνα τόσο του φορέα όσο και της ιστορίας της πόλης.

5. Στο νέο κτίριο υπάρχει πρόβλεψη για Παιδική Βιβλιοθήκη, ενώ ήδη λειτουργεί Παιδική Λέσχη Ανάγνωσης. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο εκπαιδευτικός ρόλος της ΚΔΒΚ για παιδιά και εφήβους; Με ποιους τρόπους προσεγγίζετε το εν λόγω κοινό; Πρόκειται να αναπτύξετε και Κινητή Παιδική Βιβλιοθήκη;

Είναι φανερό ότι κάθε είδος βιβλιοθήκης έχει διαφοροποιημένο σκοπό όσον αφορά στους χρήστες που απευθύνεται. Η λειτουργία της Παιδικής Βιβλιοθήκης έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο υστέρημα της “Πόλης του Βιβλίου” παρέχοντας αποκλειστικό χώρο, με προοπτικές ανάπτυξης, στην υφιστάμενη παιδική συλλογή. Τα παιδιά είναι το μέλλον κι εκεί οφείλουμε να επενδύουμε όλοι. Σε ένα καινούριο χώρο μια σύγχρονη παιδική συλλογή με βιβλία, δράσεις, cd, η/υ, παιχνίδια, αφηγήσεις, εικαστικά, κουκλοθέατρο, εκπαιδευτικά προγράμματα κλπ θα προσελκύσει τις μικρές ηλικίες, θα ζωντανέψει το κτήριο, θα δώσει ώθηση στην ανάπτυξη του τόπου. Η παιδική λέσχη λειτούργησε πιλοτικά για μικρό χρονικό διάστημα και θα συνεχίσει, στόχος είναι όλες οι δραστηριότητες και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που πραγματοποιεί εδώ και χρόνια η ΚΔΒΚ, σε συνεργασία με την εκπαιδευτική κοινότητα, και αφορούν στη παιδική ηλικία να έχουν πια τη δική τους στέγη, ει δυνατόν μάλιστα να γίνονται αποκλειστικά στο χώρο της- θα μπορούσαν κάλλιστα σχολικές εκδηλώσεις, ειδικά μικρών σχολείων που δεν διαθέτουν χώρο, να πραγματοποιούνται εκεί. Όσο για τη λειτουργία κινητής ευελπιστούμε στο μέλλον να συμβεί, ή έστω να αποτελέσει τμήμα μιας ευρύτερης κινητής βιβλιοθήκης.

6. Οι συλλογές σας έχουν ιδιαίτερη ιστορική αξία, καθώς περιλαμβάνουν πολυάριθμα παλαιότυπα βιβλία, χειρόγραφα και χάρτες, μερικά εκ των οποίων, μοναδικά αντίγραφα. Πώς διατηρείτε την ισορροπία μεταξύ της υποχρέωσης προστασίας της συλλογής από τη μία μεριά και της πρόκλησης αυτή η συλλογή να γίνει γνωστή και να εκτιμηθεί από το ευρύ κοινό ως μια συλλογή εξαιρετικής ιστορικής και πολιτιστικής αξίας; Πώς δηλαδή γεφυρώνονται τα ζητήματα προστασίας με τα ζητήματα πρόσβασης και γνωστοποίησης στο κοινό των συλλογών;

Η ΚΔΒΚ είναι κυρίως γνωστή ως ιστορική βιβλιοθήκη. Δεν παύει όμως να είναι μια σύγχρονη, ενεργή βιβλιοθήκη και ως σύγχρονη πρέπει να παίζει πολύπλευρο ρόλο

στην ανάπτυξη του τόπου. Τα σπάνια τεκμήρια που διέσωσε και διαθέτει στις συλλογές της της δίνουν προστιθέμενη αξία και αποτελούν ένα ισχυρό της πλεονέκτημα στο πλαίσιο της ανάδειξης της ευρύτερης πολιτιστικής κληρονομιάς, που πρέπει να το αναδείξει αξιοποιώντας υπηρεσίες και τεχνολογικά μέσα που προσφέρει η εποχή μας. Έχει προβλέψει λοιπόν ένα εργαστήριο συντήρησης στο νέο κτήριο ενώ στις καθιερωμένες παρουσιάσεις, προβολές, ομιλίες κλπ έχει προστεθεί η διαδικασία της ψηφιοποίησης εδώ και πολλά χρόνια, η οποία έχει αποδειχτεί ικανός βοηθός στην κατεύθυνση τόσο της ευρύτερης προβολής όσο και της διασφάλισης και συντήρησης του υλικού. Η ΚΔΒΚ διαθέτει ήδη μια τεράστια ψηφιακή βάση με περισσότερες από 500.000 σελ.

7. Οι βιβλιοθήκες αποτελούν φορείς πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς διαφυλάσσουν για τις επόμενες γενιές σημαντικές πληροφορίες και γνώσεις που σχετίζονται με την ιστορία και τον πολιτισμό του εκάστοτε έθνους. Η ΚΔΒΚ περιλαμβάνει υλικό που σχετίζεται με την ιστορία και την εξέλιξη του ελληνικού έθνους και της τοπικής κοινότητας. Πώς αντιλαμβάνεστε το ρόλο της ΚΔΒΚ ως φορέα πολιτιστικής κληρονομιάς και με ποιους τρόπους προσελκύετε το ενδιαφέρον του κοινού στις συλλογές σας;

Η σωστή οργάνωση της γνώσης και του υλικού, η εύκολη αναζήτησή του από τους χρήστες και η έγκυρη πληροφόρηση είναι τα ατού των βιβλιοθηκών για να επιτελούν σωστά το έργο τους. Μια από τις κύριες παραμέτρους αυτού του έργου είναι η διαφύλαξη του πολιτιστικής κληρονομιάς του κάθε τόπου, υλικής και άυλης, και η δημιουργία και παροχή υποδομών και μηχανισμών για τη διαίωσή της.

Η ΚΔΒΚ, ως δημοτική βιβλιοθήκη, έχει την δυνατότητα να αξιοποιήσει και να συνεργαστεί πιο εύκολα με τις υπόλοιπες δομές του Δήμου που έχουν ανάλογο αντικείμενο (Οργανισμό Πολιτισμού, ΔΗΠΕΘΕ, Ωδεία), φροντίζοντας όλοι μαζί να διασώσουν την τοπική ιστορία. Ακόμη προσφέροντας εμπλουτισμένες ποιοτικές εκδηλώσεις πχ εκθέσεις, παρουσίαση ενός βιβλίου με ένα βιολί και δραματοποίησή του από έναν ηθοποιό, και φροντίζοντας ταυτόχρονα για την αποθήκευση του κάθε γεγονότος στο αρχείο της, ούτως ώστε να είναι όλα αυτά προσβάσιμα στις επόμενες γενιές, συμβάλει επίσης στη διάσωση και διατήρηση της σύγχρονης πολιτιστικής κληρονομιάς. Η αναζήτηση και συγκέντρωση ιδιωτικών αρχείων πχ των προσωπικοτήτων της περιοχής αλλά και σημαντικών γεγονότων (πχ στη Κοζάνη τα καρναβάλια είναι έθιμο αιώνων με σημαντική κοινωνική συμμετοχή), η αξιοποίησή τους και η έρευνα στο αρχείο της (για φοιτητές ή μαθητές) κλπ αποτελούν επίσης προτάσεις προς έλκυση του κοινού.

8. Τον Μάιο πραγματοποιήσατε το Forum Ιδεών για τις Βιβλιοθήκες και τον Πολιτισμό. Έχετε προχωρήσει σε αποδελτίωση των ιδεών που προέκυψαν; Μπορείτε να αναφέρετε κάποια γενικά συμπεράσματα; Πώς θα αξιοποιήσετε το υλικό που προέκυψε;

Το forum ήταν η εναρκτήρια εκδήλωση του έτους της βιβλιοθήκης και έχει δοθεί ήδη, από το πρόεδρο, στη δημοσιότητα ο απολογισμός. Προέκυψαν αξιόλογες εισηγήσεις και προτάσεις συνεργασίας, με κυριότερη τη σύμβαση συνεργασίας για πρότυπη τεκμηρίωση με την ΕΒΕ, ενώ συνεχίζεται η προσπάθεια με συναντήσεις της δημοτικής αρχής. Αυτό το διάστημα η ΚΔΒΚ ασχολείται κύρια με την απογραφή και τη μεταφορά της, όμως όλα τα συμπεράσματα βεβαίως θα εξεταστούν και θα αξιολογηθούν αναλόγως της δυνατότητας υλοποίησής τους.

9. Ποια είναι η σχέση σας με την τοπική κοινωνία; Πόσοι είναι οι εγγεγραμμένοι χρήστες; Υπάρχει επίσημη δίοδος επικοινωνίας του κοινού με τη Βιβλιοθήκη προκειμένου το κοινό να εκφράζει τη γνώμη του και τις ιδέες του για τη Βιβλιοθήκη; Μπορείτε να μας παρέχετε κάποια συγκριτικά δεδομένα για τους χρήστες της τελευταίας δεκαετίας ή πενταετίας;

Για όλους τους Κοζανίτες και ειδικά για τη μαθητιώσα νεολαία η ΚΔΒΚ αποτελεί σημείο αναφοράς και τόπο συνάντησης (ακόμα και για τα μη μέλη της). Μεγάλο ρόλο σ' αυτό παίζει και η τωρινή τοποθεσία της που βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο της πόλης. Τα εγγεγραμμένα μέλη της, μέχρι τον Μάιο (2017) που έκλεισε για τη μετεγκατάσταση, αριθμούν στις 13.910. Η επικοινωνία στις μικρές κοινωνίες των επαρχιακών πόλεων λειτουργεί συνήθως άμεσα και αβίαστα γιατί οι περισσότεροι γνωρίζονται μεταξύ τους, αλλά υπάρχει και σχετικός σύνδεσμος στην ιστοσελίδα μας που μπορούν να καταθέτουν την άποψή τους.

(Στατιστικά στοιχεία των τελευταίων ετών θα βρείτε στην ιστοσελίδα μας-αν δυσκολευτείτε ζητήστε μας να σας τα στείλουμε- σας στέλνω επίσης συν. και μια παρουσίαση [..\Documents\2014\BIBΛΙΟΘΗΚΗ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΡΙΕΤΙΑΣ 2011-2013 .ppt](#) που αφορά στα έτη 2011-2013)

10. Μπορείτε να μας μιλήσετε για το Σύλλογο Φίλων Βιβλιοθήκης Κοζάνης; Ποια και πόσα είναι τα μέλη; Τι σχέση έχουν αναπτύξει με τη Βιβλιοθήκη και ποιες δραστηριότητες αναπτύσσουν;

Ο Σύλλογος Φίλων της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης είναι ένα αναγνωρισμένο μη κερδοσκοπικό σωματείο που ιδρύθηκε το 2003 από πολίτες που δεσμεύτηκαν να παράσχουν υλική και ηθική συμπαράσταση στο έργο της Βιβλιοθήκης, στόχοι που αποτυπώθηκαν και στο καταστατικό του. Στο διάστημα αυτό έχει εμπλακεί σε ποικίλες δράσεις, είτε συγκεντρώνοντας πόρους για κάλυψη όσων αναγκών υποδεικνύονται από τους θεσμικούς και διοικητικούς υπεύθυνους είτε συντρέχοντας τους στο δύσκολο έργο τους.

Τα μέλη του συμπεριλαμβάνουν μεγάλο μέρος των ενεργών πολιτών της Κοζάνης, και ιδιώτες αλλά και ανθρώπους που ασχολούνται με τα κοινά και είναι περισσότερο γνωστοί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Μεταξύ αυτών των τελευταίων συμπεριλαμβάνονται πρώην και νυν υπουργοί και βουλευτές (Άννα Διαμαντοπούλου, Πάρης Κουκουλόπουλος, Γιώργος Παπακωνσταντίνου, Ηλίας Βλαχόπουλος κ.ά) ο δημοσιογράφος Πάσχος Μανδραβέλης, και πολλοί άλλοι που δημοσιογραφούν τοπικά, νυν και πρώην πανεπιστημιακοί (Χρήστος Μασσαλάς, Κωνσταντίνος Ντίνας κ.ά) καθώς και οι αυτοδιοικητικοί πολιτικοί της πόλης, Δήμαρχοι νυν και πρώην (Λευτέρης Ιωαννίδης, Λάζαρος Μαλούτας, Γιάννης Παγούνης) καθώς και πολλοί αντιδήμαρχοι (μεταξύ άλλων και ο Αντιδήμαρχος Πολιτισμού Παναγιώτης Δημόπουλος) και δημοτικοί σύμβουλοι.

-Τα μέλη ανέρχονται σε 130.

11. Η ΚΔΒΚ διοργανώνει πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που δεν βρίσκονται πάντα σε άμεση συνάφεια με τις συλλογές της π.χ. έκθεση φωτογραφίας, αγώνες σκακιού κ.λπ. Ποιος είναι ο κοινός άξονας που διατρέχει τις δραστηριότητες που διοργανώνει η βιβλιοθήκη; Ποια είναι η στόχευση αυτών των δραστηριοτήτων;

Είναι γνωστό ότι πάντα οι βιβλιοθήκες διοργάνωναν εκδηλώσεις. Στην Ελλάδα ίσχυε σε χαμηλότερο βαθμό, αλλά τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί- στις δημόσιες/ δημοτικές οφείλεται κατά κύριο λόγο στις ενέργειες του future library και τώρα της ΕΒΕ. Εκεί ίσως, λίγο, να χάθηκε κάποιες φορές το μέτρο στόχευσης και να επικαλύφθηκαν δραστηριότητες και άλλων φορέων αλλά συγχωρείται και ξεπερνιέται γιατί ζητούμενο είναι πάντα η ικανοποίηση των χρηστών.

Όσο για το αν οι εκδηλώσεις μας βρίσκονται σε συνάφεια με τις συλλογές μας, αυτές (οι συλλογές μας) είναι ποικίλες και καλύπτουν διάφορο υλικό (φωτογραφίες, αρχαιολογική συλλογή, αρχείο) και τη γνώση επί παντός επιστητού, θα συμφωνήσω όμως στο ότι, πάντοτε και ειδικά σήμερα, πρέπει αυτές να επιλέγονται και να γίνονται βάσει των αναγκών του κοινού και να έχουν, ίσως, κάποιο μετρήσιμο και λειτουργικό αποτέλεσμα.

12. Ποια είναι η σχέση της Βιβλιοθήκης με τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες; Πώς εντάσσονται στη λειτουργία και στην καθημερινότητά της;

Η ΚΔΒΚ έχει εντάξει με αρκετή επιτυχία τις νέες τεχνολογίες στην καθημερινότητά της:

- ❖ Με την χρήση του Bookeye (σαρωτής βιβλίων και εγγράφων), καθημερινά ψηφιοποιείται και αποθηκεύεται υλικό της βιβλιοθήκης. Το υλικό αυτό συνδέεται με το βιβλιοθηκονομικό πρόγραμμα ABEKT ώστε να είναι αναζητήσιμο από τους χρήστες του ψηφιακού καταλόγου.
- ❖ Διατηρεί ιστοσελίδα όπου κάποιος μπορεί να βρει διάφορες πληροφορίες, να ενημερωθεί για τις δράσεις που πραγματοποιεί κάθε χρόνο, τις εκδηλώσεις, νέα βιβλία και άλλες πληροφορίες.
- ❖ Λειτουργεί ως κέντρο πληροφόρησης και-μετά τη δωρεά του Ιδρύματος Νιάρχου- ως media lab, ένας χώρος όπου όσοι θέλουν να πλοηγηθούν στο διαδίκτυο, να δουν μια ταινία, να χρησιμοποιήσουν το music studio για να ηχογραφήσουν ένα τραγούδι μπορούν να το κάνουν. Ακόμη στο χώρο του «Media Lab» διοργανώνονται σεμινάρια νέων τεχνολογιών.
- ❖ Διατηρεί λογαριασμούς στα γνωστά κοινωνικά δίκτυα για την καθημερινή επικοινωνία με το κοινό

Η ΚΔΒΚ ήταν από τους πρώτους φορείς της χώρας που εντάχθηκαν σε προγράμματα της Κοινωνίας της Πληροφορίας για την ψηφιοποίηση των συλλογών της, αντιλαμβανόμενη τη δύναμη των ΤΠΕ, και φυσικά όλα τα παραπάνω έχουν προβλεφθεί και επαυξηθεί, ως χώροι και εξοπλισμός, και στο νέο κτήριο και θα διατίθενται και πάλι για μαθήματα, σεμινάρια και εκδηλώσεις στο κοινό.

13. Ποιες συνεργασίες έχει αναπτύξει η Βιβλιοθήκη με άλλους πολιτιστικούς και εκπαιδευτικούς φορείς;

Πολλές και ποικίλες είναι οι συνεργασίες μας, κάποιες σταθερές και επαναλαμβανόμενες, όπως το Δίκτυο Βιβλιοθηκών Δυτικής Μακεδονίας, και κάποιες που προκύπτουν αναλόγως των επιδιώξεων που τίθενται κάθε φορά. Αναφέρω μερικές:

- ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
- FUTURE LIBRARY- ΙΔΡΥΜΑ ΝΙΑΡΧΟΣ

- ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ- ΙΔΡΥΜΑ ΩΝΑΣΗ
- ΕΥΓΕΝΙΔΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ
- ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
- ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
- ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

14. Ποιες είναι οι δύο σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζετε τη δεδομένη στιγμή και ποιες οι ευκαιρίες;

Πολύ επιγραμματικά: Το νέο κτήριο αποτελεί την κύρια πρόκληση και τη μεγάλη ευκαιρία ταυτόχρονα για την Κοζάνη- είναι αδιανόητο να την αφήσουμε να χαθεί. Στοιχήματα επίσης που πρέπει να κερδηθούν είναι η αύξηση του προσωπικού της για να μπορέσει να υλοποιηθεί το επιχειρησιακό της σχέδιο και η ενιαία αναζήτηση του συνόλου του υλικού της- ειδικά της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Παρακάτω παρατίθενται οι γραπτές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο που εστάλη στην κα. Πολυτίμη Μπακόλα, Διοικητική Υπάλληλο της ΚΔΒΚ.

1. Πώς αντιμετωπίζετε την επικείμενη μετακόμιση στο νέο κτίριο; Ποιες νέες ευκαιρίες θεωρείτε ότι θα σας προσφέρει το νέο κτίριο, αλλά και ποιες προκλήσεις εμπεριέχει αυτή η σημαντική αλλαγή για τη Βιβλιοθήκη;

Πρόκειται για μια ιστορική στιγμή πρωτόγνωρη για τα δεδομένα της Κοζάνης , θα έλεγα μετάβαση σε μια νέα εποχή. Ο χαρακτήρας της βιβλιοθήκης αλλάζει γίνεται πολυδιάστατος προσφέρεται τώρα μεγάλο εύρος υπηρεσιών. Οι προκλήσεις είναι μεγάλες και πολλές. Το περιβάλλον και ο χώρος καινούργιος και σίγουρα η προσαρμογή απαιτεί χρόνο. Εν καιρώ θα μπορέσουμε να δούμε εάν η βιβλιοθήκη είναι πράγματι λειτουργική σε σχέση με το μέγεθος της και με τις υπηρεσίες που επιθυμεί να προσφέρει.

2. Στο νέο κτίριο υπάρχει πρόβλεψη για Παιδική Βιβλιοθήκη, ενώ ήδη λειτουργεί Παιδική Λέσχη Ανάγνωσης. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο εκπαιδευτικός ρόλος της ΚΔΒΚ για παιδιά και εφήβους; Με ποιους τρόπους προσεγγίζετε το εν λόγω κοινό;

Η ΚΔΒΚ δεν είναι απλώς ένας χώρος που έχει ράφια με βιβλία και ίντερνετ .Η ΚΔΒΚ εδώ και χρόνια πρωτοστατεί σε δραστηριότητες και υπηρεσίες με τους πολλούς τρόπους. Είναι ένας χώρος συνάντησης εργασίας και συνεργασίας. Είναι εκείνος ο χώρος – και αυτός είναι και ο εκπαιδευτικός της ρόλος – όπου προσφέρονται εκπαιδευτικά προγράμματα, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκ/κα σεμινάρια, χώρος συνάντησης των νέων όπου θα αναζητήσουν το υλικό που τους χρειάζεται, επαφή με τους δημιουργούς των βιβλίων(λογοτεχνικά, ιστορικά κ.α) πρόσβαση και εξοικείωση στις νέες τεχνολογίες. Προσφέρει ερεθίσματα, και ανοίγει νέους ορίζοντες και καινούργια ενδιαφέροντα σε μεγάλα τμήματα της νέας γενιάς.

3. Πώς αντιλαμβάνεστε το ρόλο σας στη Βιβλιοθήκη ως προς την επικοινωνία σας με το κοινό τόσο στο πλαίσιο της αναζήτησης υλικού από τη βιβλιοθήκη όσο και στις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες;

Ο ρόλος ενός υπαλλήλου βιβλιοθήκης και δη της ΚΔΒΚ είναι πολυσύνθετος. Όπως έχει ειπωθεί μια κοινωνία που δεν έχει πρόσβαση στην βιβλιοθήκη και δεν κάνει χρήση της θεωρείται ακρωτηριασμένη. Η βιβλιοθήκη πρέπει να γίνει κέντρο

αναφοράς της κοινωνίας, και σε αυτό το σημείο εμπλέκεται ο υπάλληλος. Στόχος είναι να ενισχυθούν οι δεσμοί με το κοινό, αναβαθμίζοντας τις λειτουργίες της και δημιουργώντας σταθερές δράσεις τόσο εκπαιδευτικές όσο και πολιτιστικές .

4. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο ρόλος της ΚΔΒΚ στην τοπική κοινωνία; Ποια είναι η ανατροφοδότηση που λαμβάνετε από το κοινό;

Για την τοπική κοινωνία η ΚΔΒΚ είναι σημείο αναφοράς και μπορεί να αποτελέσει στοιχείο μιας νέας κοινωνικής συμβίωσης. Έχοντας πίσω της μια πολύχρονη ιστορία από την δημιουργία της έως σήμερα, αναδείχθηκε ως πνευματικός φορέας και προσφέρει επιμορφωτικές, καλλιτεχνικές , εκπαιδευτικές, και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις. Συμμετέχει και προσφέρει στο κοινό υπηρεσίες ενημέρωσης και πληροφόρησης σε ποικίλες δραστηριότητες κοινωνικού χαρακτήρα σε συνεργασία με αντίστοιχους φορείς. Ανατροφοδότηση υπάρχει συνεχώς, καθώς οι πολίτες ανταποκρίνονται στα καλέσματα της, η επισκεψιμότητα είναι μεγάλη από όλες τις ηλικίες και αυτό μας δίνει την ηθική ικανοποίηση να συνεχίζουμε το έργο μας όσο πιο δημιουργικά γίνεται.

5. Πώς αντιλαμβάνεστε τον πολιτιστικό και εκπαιδευτικό ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η ΚΔΒΚ ως σύγχρονη βιβλιοθήκη;

Οι κοινωνίες αλλάζουν γίνονται πολυπολιτισμικές, οι πολίτες γίνονται πολίτες δικτύωσης. Η ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει ριζικά. Έτσι και η ΚΔΒΚ πρέπει να μετεξελιχτεί με βάση τις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας – κοινωνική συνοχή, ελεύθερης διακίνησης ιδεών, καινοτομίας. Ως σύγχρονη βιβλιοθήκη μπορεί να λειτουργήσει ως κέντρο εκμάθησης των νέων Τεχνολογιών για τους πολίτες όλων των ηλικιών ως αλλά και ως «κέντρο » εκπαιδευτικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.

6. Πώς έχει ανταποκριθεί η ΚΔΒΚ στις νέες προκλήσεις και ευκαιρίες που προσφέρουν οι ψηφιακές τεχνολογίες;

Με την αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας μπαίνουμε πια στην ψηφιακή εποχή και κατά συνέπεια η Βιβλιοθήκη έχει έναν άλλο ρόλο . Το παλαιό στερεότυπο «βιβλιοθήκη - αποθήκη βιβλίων» πεθαίνει. Η ΚΔΒΚ τα τελευταία χρόνια έχει ανταποκριθεί με επιτυχία στις νέες προκλήσεις : Χώροι ακρόασης και ηχογράφησης

μουσικής, ταινίες, χρήση Η/Υ, σεμινάρια εκμάθησης υπολογιστών, καθώς και πραγματοποίηση πολλών δραστηριοτήτων που συνδέονται με τα ψηφιακά μέσα.

7. Αποτελεί η ΚΔΒΚ έναν κοινωνικό χώρο συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων; Εάν ναι, ποιος είναι ο κοινωνικός ρόλος που επιτελεί; Ποιες κοινωνικές ανάγκες ικανοποιεί;

Η ΚΔΒΚ αποτελεί χώρο κοινωνική συνάντησης και ανταλλαγής απόψεων. Σε συνεργασία με τα ανώτατα ιδρύματα της περιοχής καθώς και άλλων φορέων, πραγματοποιούνται εκδηλώσεις που ενισχύουν τους κοινωνικούς δεσμούς. Εξασφαλίζει την καταγραφή και διάσωση των τοπικών ηθών και εθίμων στην σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης. Εξασφαλίζει την συγκέντρωση των τεκμηρίων ως αποδεικτικό της πολιτιστικής κληρονομιάς και των τοπικών διοικητικών και ιστορικών αρχείων. Υποστηρίζει την ατομική εκπαίδευση καθώς και την τυπική εκ/ση σε όλες τις βαθμίδες. Εξασφάλιση της πρόσβασης των πολιτών σε όλα τα είδη πληροφόρησης .

8. Πόσο εύκολο/δύσκολο είναι η Βιβλιοθήκη να βρίσκεται κοντά στην τοπική κοινωνία και να αποτελεί ένα πνευματικό και πολιτιστικό κέντρο για την κοινότητα; Σε ποιο βαθμό το έχει επιτύχει αυτό η ΚΔΒΚ;

Η Βιβλιοθήκη μας, με όλα τα μέσα της βρίσκεται κοντά στους πολίτες και προσπαθεί συνεχώς να διαμορφώνει τις υπηρεσίες της με βάση τις τοπικές ανάγκες καθώς και τα χαρακτηριστικά της κοινωνίας. Θεωρώ πως σε μεγάλο βαθμό το έχει επιτύχει αλλά βέβαια πάντα θα υπάρχει ανάγκη για βελτίωση.

9. Ποιες είναι οι σημαντικότερες προκλήσεις/απειλές που αντιμετωπίζει κατά την τρέχουσα περίοδο η Βιβλιοθήκη και ποιες οι σημαντικότερες ευκαιρίες;

Καθώς βρίσκεται στην φάση της μετεγκατάστασης έχουν ανακύψει διάφορα προβλήματα /προκλήσεις όπως το προσωρινό κλείσιμο της βιβλιοθήκης μας (είναι κλειστή για το κοινό από τον Μάιο του 2017)- το νέο κτήριο είναι πολύ μεγάλο 7.000 τμ.- και δεν έχουμε εμπειρία ώστε να εκφράσουμε αντικειμενική άποψη για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται. Το σημαντικότερο είναι να ανοίξει τις πύλες της μέσα στα χρονικά περιθώρια που έχουν δοθεί ώστε να μπορέσει να επιτελέσει τον σκοπό της.

Παράρτημα III

1. [ΕΙΚΟΝΑ 1](#): Βαλλιάνειο κτίριο εξωτερικά

Πηγή:<http://www.kathimerini.gr/913534/gallery/periodiko-k/reportaz/e8nikh-vivlio8hkh-ths-ellados-h-megalh-metakomish>

2. [ΕΙΚΟΝΑ 2](#): Βαλλιάνειο κτίριο εσωτερικά

Πηγή: <https://transition.nlg.gr/>

3. [ΕΙΚΟΝΑ 3](#): Νέο κτίριο Εθνικής Βιβλιοθήκης στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος εξωτερικά

Πηγή: <https://transition.nlg.gr/anakinosi-ds-tis-kpissn-e/>

4. **EIKONA 4:** Νέο κτίριο Εθνικής Βιβλιοθήκης στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος εσωτερικά

Πηγή: <http://www.cnn.gr/style/politismos/story/77990/ethniki-vivliothiki-ellados-simeia-anagnosis-se-olokliri-ti-xora>

5. [ΕΙΚΟΝΑ 5](#): Νέο κτίριο Κοβεντάρειου Δημοτικής Βιβλιοθήκης Κοζάνης

Πηγή: Βιβλιοθήκη Κοζάνης, 2010: 9

6. ΕΙΚΟΝΑ 6: Ωνάσειος Βιβλιοθήκη εξωτερικά

Πηγή: <http://www.onassis.org/>

7. [ΕΙΚΟΝΑ 7](#): Ωνάσειος Βιβλιοθήκη εσωτερικά

Πηγή: <http://www.onassis.org/greek-library.php>